

Mācību satura un pieejas plānošana

Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam

Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/1/002
Kompetenču pieeja mācību saturā

Mācību satura un pieejas plānošana. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam

Metodiskais līdzeklis ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Mācību satura izstrādi pirmsskolas, pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpē Projektā vadīja **Zane Oliņa**.

Metodiskā līdzekļa izstrādi, aprobāciju un pilnveidi Projektā vadīja **Liene Rolanda**.

Metodisko līdzekli izstrādāja **Ginta Kārklīņa, Arita Lauka, Solvita Lazdiņa**.

Metodiskā līdzekļa izstrādē piedalījās **Daiga Brakmane, Ieva Dakne, Dina Gaide, Inīta Irbe, Aiga Jankevica, Baiba Martinsone, Ilze Mazpane, Agrita Miesniece, Pāvels Pestovs, Ilona Tempelfelde**.

Metodiskajā līdzeklī iekļautie foto uzņemti Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē "Viršu dārzs", Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē "Sprīdītis" un Ozolnieku novada pirmsskolas izglītības iestādē "Saulīte".

Metodisko līdzekli izvērtēja ārējie eksperti: mācību satura recenzente **Ineta Kromane** un zinātniskā recenzente **Zenta Anspoka**.

Projekts pateicas visām Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēm, kuras Projekta ietvaros nodrošināja metodiskā līdzekļa aprobāciju.

ISBN **978-9934-540-18-9**

Saturs

Ievads	5	4. pielikums. Gada tematiskā plāna piemērs	45
1. Mācību pieeja	6	5. pielikums. Piemēri tematos sasniedzamajam	
Mācību pieejas akcenti	6	rezultātam un ziņai bērnam	46
Mācīšanās kopienas veidošana	11	6. pielikums. Gada tematiskā plāna pārskata veidne	49
Mācību vide telpās un ārā	16	7. pielikums. Temata "Padejosim!" plāna piemērs	51
2. Plānošana	21	8. pielikums. Kritēriju lapas piemērs prasmju	
Plāno, kā sasniegt rezultātu	21	diagnosticējošajai vērtēšanai	
Plānošana mācību gadam	24	tematā "Padejosim!"	56
Temata plānošana	26	9. pielikums. Kritēriju lapas piemērs caurviju prasmju	
Rotaļnodarbības plānošana	30	vērtēšanai tematā "Padejosim!"	57
3. Vērtēšana	34	10. pielikums. Vides iekārtojuma plānošanas veidne	58
4. Pielikumi	40	11. pielikums. Temata plāna veidne	59
1. pielikums. <i>Skola2030</i> redzējums par skolēnu	40	12. pielikums. Kritēriju lapa temata plāna izvērtēšanai	61
2. pielikums. Skolotāja, kurš vada mācīšanos,		13. pielikums. Rotaļnodarbības plāna piemērs tematā	
darbību apraksts	41	"Padejosim!"	64
3. pielikums. Skolotāja sociāli emocionālās kompetences		14. pielikums. Sporta rotaļnodarbības plāna	
snieguma līmeņu apraksts	44	piemērs	68

15. pielikums. Skolotāja sniegtā atbalsta piemērs rakstītprasmes attīstīšanai	70
16. pielikums. Rotaļnodarbības plāna veidne	72
17. pielikums. Kritēriju lapa skolotāja vadīta mācību procesa izvērtēšanai	73
18. pielikums. Kritēriju lapas piemērs novērojumu dokumentēšanai par bērna mācīšanos tematā "Kā lai izaudzē?"	74
19. pielikums. Snieguma līmeņu apraksta piemērs bērna snieguma vērtēšanai temata "Kā lai izaudzē?" noslēgumā	75
20. pielikums. Veidne bērna mācību snieguma vērtējuma aprakstam	76
21. pielikums. Kritēriju lapas piemērs bērna izaugsmes vērtēšanai matemātikā	81
22. pielikums. Temata "Kā lai izaudzē?" plāna piemērs	82

Ievads

Laikmetā, kuru raksturo globalizācija, vērtību daudzveidība un informācijas tehnoloģiju attīstība, bērniem jāmācās dzīvot pasaulē, kas nepārtraukti mainās. Kā sasniegt to, lai bērns būtu gatavs dzīvei 21. gadsimtā? Mūsu atbilde – atbilstoša izglītība. Tās īstenošanā nepieciešama skolotāju profesionalitāte, vecāku un pārējās sabiedrības iesaiste. Viena no 21. gadsimta prasībām ir bērna vajadzībām atbilstošs mācību saturs un mācību pieeja. Izglītības satura īstenošanas mērķis vispārējā izglītībā (sk. 1. pielikumu. “Skola2030 redzējums par skolēnu”) ir lietpratīgs jauniešs, kurš iegūst mūsdienīgas lietpratības izglītību un veidojas par personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem; par lietpratēju izaugsmē, kam par ieradumu ir kļuvis nemītīgi un ar aizrautību mācīties; par atbildīgu sabiedrības dalībnieku, kurš iedziļinās, līdzdarbojas un sadarbojas; par radošu darītāju, kurš ievieš inovācijas.

Bērns dzīvo “tagadnē” un gūst pieredzi par apkārtējo pasauli šodien, nedomājot par gatavošanos nākamajam izglītības posmam vai tālai nākotnei. Viņš veic sev interesējošas darbības, kontaktējas ar apkārtējiem cilvēkiem tāpēc, ka tas viņam patīk un ir nepieciešams tagad. Pieaugušo uzdevums un atbildība ir radīt iespējas katram bērnam vispusīgi attīstīties un mācīties atbilstoši viņa vajadzībām un izglītības mērķiem.

Pirmā apzinātā mācīšanās pieredze bērnam veidojas pirmsskolā, tā ietekmē bērna personības veidošanos un to, vai bērns mācīsies ar prieku un vēlēšies izzināt lietas, parādības un sakarības, šī pieredze ir pamats turpmākajām skolas gaitām. Balstoties uz labo praksi Latvijas un ārvalstu pirmsskolās, kā arī ņemot vērā aktuālos pētījumus izglītības jomā, ir pilnveidots esošais mācību saturs un pieeja.

Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājiem izstrādāti Valsts izglītības satura centra (VISC) projektā “Kompetenču pieeja mācību saturā”. Šajā izdevumā ir skaidrots pirmsskolas mācību satura ietvars, mācību pieejas akcenti, bērna mācīšanās vajadzības un skolotāja loma mācībās, bērna snieguma vērtēšana, mācību plānošana un īstenošana. Metodiskie ieteikumi veidoti kā praktisks atbalsts skolotājiem, izglītības iestādes metodikām, vadītājiem un vadītāju vietniekiem ikdienas darbā.

Metodisko ieteikumu struktūra

Metodiskos ieteikumus veido trīs nodaļas un ar tām saistītie pielikumi.

1. **MĀCĪBU PIEEJA** – apskatīts pirmsskolas mācību satura ietvars un pieeja un sociāli emocionālās un fiziskās mācību vides nozīme mācību procesā.
2. **PLĀNOŠANA** – piedāvāti būtiski plānošanas principi skolotājam, lai sasniegtu pirmsskolas izglītības vadlīnijās noteikto obligāto mācību saturu sadarbībā ar citiem pirmsskolas izglītības speciālistiem: mūzikas un sporta skolotājiem. Kā plānot rotaļnodarbību atbilstoši sasniedzamajam rezultātam un bērna mācību vajadzībām.
3. **VĒRTĒŠANA** – apskatīts, kā vērtēt katra bērna sniegumu, kā iegūtos datus izmantot, lai plānotu un virzītu katra bērna izaugsmi, un kā par bērna sniegumu informēt viņa ģimeni. Nodaļu un apakšnodaļu struktūrā tiek izmantotas šādas sadaļas.

- **VĒRO** – skolotāju prakses piemērs.
- **IEDZIĻINIES** – plašāks skaidrojums par nodaļas tematu.
- **IZMĒĢINI** – ieteicamie metodiskie paņēmieni ikdienas praksei.
- **IZVĒRTĒ** – jautājumi un paņēmieni savas līdzšinējās prakses izvērtēšanai.
- **PILNVEIDO** – papildliteratūra un citi resursi (raksti, video u. c.).

Metodiskajam materiālam ir ieteikuma raksturs, un to vēlams lietot kopā ar VISC izstrādāto pirmsskolas mācību programmu.

1. Mācību pieeja

Mācību pieejas akcenti

Galvenās ziņas

- Bērns mācās nepārtraukti: ikdienas situācijās, savstarpējās attiecībās ar bērniem un pieaugušajiem, patstāvīgās un skolotāja organizētās rotaļnodarbībās, pastaigās, izbraukumos, gatavojoties un svinot svētkus.
- Bērns mācās darbībā ar personīgās pieredzes palīdzību, konstruējot zināšanas, veidojot izpratni un izmantojot iegūtās prasmes un zināšanas.
- Skolotājs rada iespēju bērnam mācīties, vada mācīšanos atbilstoši plānotajam bērnam sasniedzamajam rezultātam.
- Pirmsskolas mācību saturu veido vērtības un tikumi, caurviju prasmes, pratību pamati mācību jomās: zināšanas, izpratne un pamatprasmes.
- Pirmsskolā mācības plāno integrēti, jēgpilni sasaistot mācību jomas, caurviju prasmes un veidojot vērtībās balstītus ieradumus.
- Skolotājs apzināti veido un uztur pozitīvu mācīšanās kultūru, kurā izziņas darbība, pūles un grūtību pārvarēšana, sadarbība un savstarpējais atbalsts ir vērtība.
- Emocionāli labvēlīgā vidē bērns un pieaugušais jūtas piederīgs, drošs, saprasts un var atļauties kļūdīties.
- Skolotājs kopā ar bērniem mērķtiecīgi veido un maina mācību vidi, saglabājot svarīgus, nemainīgus elementus atbilstoši mācībām un bērna vajadzībām.
- Mācību vide piedāvā iespējas darboties patstāvīgi un radoši; individuāli un mazās vai lielās grupās.

VĒRO

1. nodaļas 1. piemērs “Pasaku dramatizējums”

Četrgadīga bērna sasniedzamais rezultāts tematā “Reiz pasakā...”: “Bērns iejūtas pasaku tēlu lomās un tās attēlo, secīgi atspoguļojot pasakas sižetu”.

Tematu skolotāja uzsāk ar pasakas “Trīs sivēntiņi un vilks” lasīšanu, jo šai pasakai ir vienkāršs teksts, kura fragmenti atkārtojas. Lai bērni iepazītos ar pasakas saturu, pirmajās dienās skolotāja to lasa priekšā. Pēc dažām dienām bērni jau atceras tās pasakas daļas, kuras atkārtojas, un, skolotājam lasot pasaku, runā tās no galvas kopā ar skolotāju.

Kādu rītu, pirms ierodas bērni, skolotāja telpā novieto trīs lielas kartona kastes. Tā ir skolotājas sagatavota izmaiņa telpā, kura varētu bērnus pamudināt sākt izspēlēt pasaku. Drīz vien kāds bērns sēž kastē un otrs klauvē pie tās. Bērni paskaidro skolotājai, ka viņi spēlē trīs sivēntiņus un kaste ir viņu māja. Lai saprastu, vai tā ir salmu, zaru vai ķieģeļu māja, skolotāja aicina kastes atbilstoši noformēt. Bērnu grupa kopā ar skolotāju izpēta pieejamos materiālus, un bērni izvēlas no krāsaina papīra sagriezt salmus, zarus un ķieģeļus. Tad, kad apnīk griezt un līmēt papīrus, bērni ķeras pie krāsām. Pēc kāda laika bērni izsaka vajadzību pēc maskām. Nepieciešamās maskas bērni izgatavo kopā ar skolotāju.

Otra pasaka, ar kuru iepazīstina skolotāja, ir “Trīs lāči”. Lai sāktu spēlēt šo pasaku, bērni paši sameklē blodas un karotes. Lāču gultām izmanto sēžampilvenus un sedziņas. Līdzīgā veidā bērni dramatizē arī citas pasakas. Kad skolotāja piedāvā izrādi papildināt ar dziesmām un dejām, bērni ar sajūsmu piekrīt. Mūzikas nodarbībās bērni mācās dziesmas un ar dažādiem kociņiem vai grabināmiem rīkiem spēlē pavadījumu. Tādā veidā visi var piedalīties priekšnesumā, ja lomu visiem nepietiek. Lomu atveidotāji un “muzikanti” mainās katru reizi, kad izspēlē pasakas.

Bērni bieži brīvā laikā iejūtas tēlos un izspēlē pasaku. Daži bērni saliek krēslus rindā, lai skatītos izrādi. Tiklīdz izrāde beidzas, nomainās aktieri un pasaku izspēlē citi bērni. Izspēlējušies savā starpā, bērni ierosina teātri parādīt arī citiem: brāļiem, māsām un vecākiem. Tā kā vairāki brāļi un māsas mācās tajā pašā bērnudārzā, bērni pa diviem vai trim iet uz savu brāļu un māsu grupām, lai aicinātu viņus uz izrādi. Pēc katras izrādes skolotāja aicina

skatītājus pateikt savas domas par izrādi. Pirms katras nākamās izrādes bērni kopā ar skolotāju atceras, ko teica skatītāji, un padomā, kā izrādi padarīt vēl labāku.

Lai uz izrādi uzaicinātu vecākus, bērni sola mājās vecākiem pateikt, kad jānāk uz bērnudārzu. Nākamajā dienā izrādās, ka bērni aizmirsuši nodot svarīgo ziņu. Visi kopā domā, kā ziņu veiksmīgāk nodot vecākiem. Kāds no bērniem ierosina izgatavot ielūgumus. Visi bērni gatavo ielūgumus un tajos ieraksta informāciju, kā nu kurš māc. Lai vecāki varētu "izlasīt" ielūgumus, skolotāja aizsūta viņiem e-pastu, kurā atklāj bērnu ideju un informāciju par izrādi. Maza bērnu grupa īsteno kāda bērna ideju izgatavot izrādes afišu. Kāds cits bērns iesaka starpbrīdī visus pacienāt ar kūkām un kafiju. Skolotāja sameklē vienkāršu recepti un kopā ar bērniem cienastam izcep cepumus un izspiež sulu. Bērni kopā ar grupas un mūzikas skolotājiem sagādā vecākiem sirsnīgu priekšnesumu.

Metodiskais komentārs

Bērni temata laikā darbojas ar interesi, mērķtiecīgi un aktīvi, tātad jēgpilni. Bērni veido ieradumu droši pašizpausties un gūt jaunu pieredzi. Darbojoties kopā (dramatizējot pasakas un veidojot dekorācijas), bērni veido ieradumu sadarboties ar citiem. Vērojot grupas biedru dramatizētās pasakas, sniedzot konstruktīvu un pozitīvu atgriezenisko saiti, bērni veido cieņpilnu attieksmi pret citiem.

Skolotājs ar savu darbību temātā veicina cauviju prasmju attīstību.

- Jaunrade un uzņēmējspēja. Bērni uzņemas iniciatīvu, uzsākot dramatizēt pasaku "Trīs sivēntiņi", vēlāk arī citas pasakas. Bērni aicina skatītājus: brāļus, māšas, vecākus. Darbojoties kopā ar bērniem (ierosinot iekļaut dramatizējumā dziesmas, dejas), skolotājs modelē atvērtību jaunām idejām. Atbalstot bērnu ierosinājumus (veidot maskas, dramatizēt pasakas, iekārtot vidi, uzaicināt skatītājus), skolotājs stiprina ieradumu izrādīt iniciatīvu un pabeigt iesākto līdz galam.
- Sadarbība. Bērni darbojas kopā ar citiem, lai īstenotu plānoto (izgatavo/izvēlas dekorācijas un rekvizītus, sadala lomas un vienojas par lomu maiņu).
- Temata izziņas laikā bērniem ir iespēja integrētā veidā attīstīt pamatprasmes un veidot izpratni šādās mācību jomās.
 - Valodu mācību joma. Stāstot, skatoties grāmatas, attēlojot pasaku sižetus zīmējumos, izspēlējot izrādes, bērni veido izpratni par teksta nodošanas veidiem: tekstu var citiem nodot mutiski (stāstot un dramatizējot), vizuāli (zīmējot pasaku sižetus) un rakstiski (veidojot grāmatas, ielūgumus, afišas).

- Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma. Izgatavojot mājas trīs sivēntiņiem, bērni variē līnijas, krāsas, tekstūras, formas un laukumus savā mākslinieciski radošajā darbā. Bērni izspēlē dzirdētās pasakas. Kopā ar mūzikas skolotāju dzied dziesmas atbilstoši tonalitātei un ritmam, kā arī improvizē ar skaņu rīkiem un kustībām, piebalsojot mūzikai.
- Matemātikas mācību joma. "Pasaka par trīs lāčiem" rosina bērnus salīdzināt lielumus: liela vai maza bļoda, karote, krēsls, gulta, lācis.

Skolotāja komentārs

Visu temata laiku bērni darbojās ar prieku, jo tas, ko viņi darīja, bija svarīgi, nozīmīgi un interesanti. Tikai nedaudz pamudinot, es panācu, ka bērni paši sāka izspēlēt pasakas, līdz ar to viņi varēja pavadīt ilgu laiku, mainoties lomām un atkārtotot vienu un to pašu pasaku, tādējādi vingrinoties atkārtot tekstus un to iegaumējot tuvu oriģinālam. Viņiem nebija izjūtas, ka "tas obligāti jādara". Iestudējot izrādes, bērni aktīvi vingrinājās tekstus veidošanā, jo lomas nebija jāmacās no galvas, bet jāveido satura notikumu secībā. Balstoties novērojumos, es varēju piedāvāt katra bērna vajadzībām atbilstošus uzdevumus valodas prasmju attīstībai (skaņu saklausīšana, burtu elementu rakstība).

Mums izveidojās laba sadarbība ar mūzikas skolotāju. Dziesmas un improvizācija ar skaņu rīkiem lieliski papildināja pasaku izrādes.

Pasaku iestudēšana deva iespēju bērniem sadarboties. Novēroju, ka bērniem grūti vienoties par lomām, jo vairāki bērni gribēja iejusties vienā un tajā pašā tēlā. Kopā ar bērniem vienojāmies, kā panākt, lai katrs, kurš vēlas, pārmaiņus iejūtas dažādās lomās:

- atzīmē tabulā, kurš bērns kādu lomu ir spēlējis;
- sadala lomas pēc nejaušības principa (lozējot, izmantojot skaitāmpantus, kartītes u. c.);
- palīdz savstarpēji vienoties (ievērojot rindas kārtību).

Ievēroju un īpaši uzsvēru situācijas, kurās bērniem izdevās vienoties.

Bērnu iztēlē kastes bija mājas pat bez īpašas noformēšanas. Tāpēc, uzdodot jautājumus, rosināju kastes noformēt atšķirīgi, lai arī citi saprastu, no kāda materiāla celtas mājas. Katru māju gatavoja neliela bērnu grupa, kamēr pārējie bērni iesaistījās citās skolotāju piedāvātajās un/vai pašu izvēlētajās rotaļdarbībās.

IEDZIĻINIES

Pirmsskolā bērns veidojas par zinātkāru, radošu un dzīvespriecīgu personību, apgūst lietpratības pamatus, droši, aktīvi un patstāvīgi darbojoties, gūst pieredzi par sevi, citiem, pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā, mācoties ieinteresēti un ar prieku.

Lai nodrošinātu bērnam mūsdienīgas lietpratības izglītību, būtiski ir pilnveidot mācību pieeju, kas rosina **mācīties iedziļinoties**. Īstenojot šādu pieeju, mainās skolotāja loma no bērna mācīšanas uz mācību virzīšanu. Mācoties iedziļinoties, bērns attīsta spēju vispārināt, pārnest jaunās zināšanas un prasmes uz nezināmām situācijām, priekšplānā izvirzot procesus, ar kuru palīdzību bērns iegūst zināšanas (kā mēs zinām?), ne tikai uzkrāj noteiktu satura apjomu (ko mēs zinām?).

Mācīšanās rezultāts ir patiesa izpratne un lietpratība tad, ja **skolotājs**

- plāno un īsteno mācības ar konkrētu un **bērnām saprotamu un personīgi nozīmīgu sasniedzamo rezultātu**, mērķtiecīgi veidojot patiesu izpratni, pārnesi un zināšanu, prasmju un ieradumu koordinētu lietošanu;
- piedāvā bērnam **atbilstošus, daudzveidīgus, intelektuāli izaicinošus, personīgi nozīmīgus uzdevumus un pieredzi**;
- laikus sniedz bērnam **konkrētu, izmantojamu un cieņpilnu atgriezenisko saiti** par viņa sniegumu, lai uzlabotu bērna mācīšanos;
- regulāri **rosina bērnu domāt par savu mācīšanos, dodot iespēju bērnam izvērtēt un pamatot savas izvēles mācīšanās procesā**.

Lai pirmsskolas izglītības iestādē īstenotu mācīšanās iedziļinoties pieeju, skolotājs veido atbilstošu mācību vidi, kas ir mainīga, saistīta ar plānotajiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem, pētīt, mācīties un radīt rosinoša, droša un iekļaujoša, fiziskajai, garīgajai un intelektuālajai attīstībai labvēlīga. Mācību vide ir orientēta uz savstarpēju uzticēšanos, sadarbību un atbalstu, veicina bērna patstāvības un rīcībspējas attīstību un dod iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā, to izpildes nodrošināšanā un pārraudzībā.

Pirmsskolas izglītības iestāde, kurā atbalsta katra bērna individuālo attīstību un īsteno mācīšanās iedziļinoties pieeju, darbojas kā mācīšanās organizācija, kura pastāvīgi mainās un pielāgojas jauniem apstākļiem. Tajā pastāvīgi mācās gan bērni, gan skolotāji kopīgu mērķu sasniegšanai. Izglītības iestāde ir atvērta iespējamajiem sadarbības partneriem, ikdienā sadarbojas ar vecākiem bērnu mācīšanās atbalstam.

Mācīšanos iedziļinoties raksturo savstarpēji ieinteresēta, cieņpilna, mērķtiecīga sadarbība starp bērnu un skolotāju. Šādas pieejas mācībām pamatā ir izpratne: mācību procesa centrā ir bērns kā pētnieks un darītājs, kam jau no mazotnes ir sava pieredze, griba, intereses, izpratne par pasauli, kuru viņš turpmāk ar skolotāja mērķtiecīgu atbalstu attīsta mācību procesā.

Bērna un skolotāja darbības mācīšanās iedziļinoties procesā.

Bērns

- mācās ieinteresēti, uzņemas riskus un vēlas pētīt un izzināt, kad jūtas fiziski un emocionāli drošs;
- savstarpējā saskarsmē, praktiskās ikdienas un mācību situācijās apgūst, attīsta un izmanto caurviju prasmes;
- pēta, praktiski darbojas, konstruē zināšanas, veido izpratni un attīsta pamatprasmes, uzlabo savu sniegumu;
- veido vērtībās balstītus ieradumus, pielieto tos savā ikdienā, piedaloties un līdzdarbojoties pirmsskolas pasākumos;
- mācās konkrētajā brīdī aktuālo, interesanto un praktiski izmantojamo: izvēlas reālus priekšmetus ikdienas dzīves situācijās, ņemot vērā jaunās prasmes, zināšanas, izpratni.

Skolotājs

- iepazīst katru bērnu un rada apstākļus, lai ikviens varētu mācīties atbilstoši savām vajadzībām;
- mērķtiecīgi atbalsta caurviju prasmju attīstību, apguvi un pielietošanu, tās integrējot sadzīves un mācību situācijās;
- mērķtiecīgi rada un piedāvā iespējas konstruēt zināšanas, ņemot vērā bērna vērtējumu, sniedz attīstošu atgriezenisko saiti, māca nepieciešamās prasmes un piedāvā jauno saturu;
- sistemātiski un mērķtiecīgi piedāvā iespējas veidot tikumus un attīstīt ieradumus, kuru pamatā ir vērtības;
- rada bērniem iespēju regulāri lietot apgūtās prasmes daudzveidīgās autentiskās situācijās;
- paredz laiku praktiskai darbībai, izpratnes veidošanai, savas darbības skaidrošanai un vērtēšanai.

Bērns ir aktīvs mācību dalībnieks, nevis pasīvs informācijas saņēmējs un pieaugušā demonstrēto darbību atkārtotājs. Mācoties ko jaunu, bērnam ir svarīgi saistīt jaunās zināšanas ar jau zināmo un iegūt tiešu, nepastarpinātu pieredzi par apgūstamo jēdzienu vai parādību. Praktiska darbība, izmantojot savas maņas personīgi nozīmīgās situācijās, veido pieredzes pamatu. Par šo pieredzi sarunājoties, meklējot sakarības, bērns pakāpeniski konstruē zināšanas, veido izpratni, lai varētu sākt izmantot abstraktus vārdus un simbolus savas pieredzes aprakstīšanai.

Bērns ir gatavs mācīties, apgūt jaunas zināšanas un prasmes tad, ja jūtas emocionāli drošs un sociāli pieņemts, iekļauts grupā. Interese, prieks par uzzināto un paveikto motivē bērnu iedziļināties un turpināt mācības. Lai mācībām būtu rezultāts un tas būtu personīgi nozīmīgs, bērnam ir jāapzinās mācību mērķis (Kādēļ viņam tas jādara? Kā to varēs izmantot tagad, nevis tālā nākotnē?) un jāsaņem atbalstoša atgriezeniskā saite, lai bērns saprot, ko ir izdarījis, iemācījies un kā turpināt mācīties.

Mācīšanās jēga ir izmantot apgūto dzīvē (lietpratība). Bērnam ir svarīgi apgūto izmantot uzreiz, nevis kaut kad nākotnē, kad izaugs ("mācies, lai skolā būtu vieglāk"). Bērna dzīve ir rotaļāšanās un ikdienas darbības, kurās skolotājs var novērot, kā bērns veido pārnēsi: izmanto apgūto jaunās situācijās un citās mācību jomās.

Skolotājs mērķtiecīgi vada mācīšanos, iesaistot bērnus kā līdzvērtīgus mācību dalībniekus, nevis tikai nodod zināšanas un demonstrē prasmes, pēc tam pārbaudot, kā bērni tās apguvuši (sk. 2. pielikumu. "Skolotāja, kurš vada mācīšanos, darbību apraksts").

- Iedvesmo, virza un atbalsta bērna izaugsmi.
- Veido fiziski un emocionāli drošu, attīstošu un iekļaujošu mācību vidi.
- Pārzina savu mācību jomu un mācību priekšmetu(s) un to(s) prasmīgi māca.
- Stratēģiski plāno mācības un tās efektīvi īsteno:
 - izvirza sasniedzamo rezultātu;
 - piedāvā jēgpilnus uzdevumus;
 - sniedz attīstošu atgriezenisko saiti;
 - rosina domāt par mācīšanos.
- Pilnveido savu profesionālo praksi un sadarbojas ar kolēģiem un vecākiem bērnu mācīšanās atbalstam.

Kā parādīts 1. attēlā, skolotājs māca ar savu piemēru, regulāri modelējot prasmes, demonstrējot zināšanu lietošanu ikdienas darbībās. Skolotājs rada iespējas bērnam pašam

veidot izpratni, konstruēt zināšanas, apgūt un vingrināt prasmes. Skolotājs mērķtiecīgi piedāvā jauno saturu un virza prasmju attīstību, sniedz diferencētu atbalstu un atgriezenisko saiti atbilstoši katra bērna vajadzībām. Plānojot mācību saturu, skolotājs izvērtē, kuras zināšanas bērns var konstruēt pats, kuras prasmes var apgūt patstāvīgi praktiskā darbībā vai ikdienas situācijās kopā ar citiem bērniem un kuru prasmju apguvei nepieciešama pieaugušā vadība.

1. attēls. Skolotāja darbība atbilstoši plānotajam bērnam sasniedzamajam rezultātam

Pirmsskolas **mācību satura** ietvaru veido caurviju prasmes, zināšanas, izpratne un pamatprasmes mācību jomās un vērtībās balstīti ieradumi, to nosaka "Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadījām".

Lai mācītos, ikvienam bērnam ir nepieciešams izglītības iestādē justies droši, saņemt cieņpilnu attieksmi un mācīties atbilstoši savām spējām. Tādēļ **vērtībās balstītu ieradumu veidošana** ir viens no izglītības pamatzuddevumiem. Drošības izjūtu rada bērnam saprotami sagaidāmās uzvedības noteikumi. Pozitīvas uzvedības ieradumi ir garantis fiziskai drošībai, savukārt prognozējamās prasības veicina bērnu emocionālo drošību. Cieņa ir saistīta ar indivīda spēju paraudzīties no otra cilvēka skatpunkta, līdz ar to pārvarēt savu egocentrismu un rēķināties ne tikai ar savām tiesībām un vajadzībām, bet arī saskatīt, kā paša

rīcība ietekmē citus. Atbildība pamato spēju prognozēt savas rīcības sekas, līdz ar to izdarīt atbilstošas izvēles.

Vērtībās balstītu ieradumu veidošana notiek tiešā un netiešā veidā.

Tieši: vērtības nosauc vārdā (verbalizē) ikdienā.

Piemērs. *"Uzvedīsimies klusu, lai izrādītu runātājam cieņu!", "Pirms met bumbu, paskaties, vai tur kāds nestāv – vai ir droši!", "Būsim atbildīgi un pēc pastaigas noliksim cimdsus žāvēties!"*

Netieši: kopīgi veidojot izglītības iestādes kultūru (attiecību veidošanas stilu, fiziskās vides iekārtojumu un uzturēšanu, tradīcijas un rituālus, kā arī uzvedības noteikumus, kurus ievēro visi – gan bērni, gan pieaugušie). Vērtības loģiski pamato izglītības iestādes uzvedības noteikumus (rakstītos un nerakstītos). Visi izglītības iestādes pieaugušie vērtības modelē savā uzvedībā – paužot pozitīvu un cieņpilnu attieksmi pret kolēģiem, bērniem, vecākiem; ievērojot pieklājību un noteikumus (*neizmantojot mobilo telefonu darba laikā, sakot paldies par palīdzību*), modelējot veselīga dzīvesveida ieradumus (*mazgājot rokas pirms ēšanas, nesmēķējot*), paužot lojalitāti pret kolēģiem, izglītības iestādi, konstruktīvi risinot domstarpības u. c.

Vērtībās balstītu ieradumu attīstība norit savstarpējā mijiedarbībā. Aktualizējot vērtības, pamazām veidojas ieradums.

Piemērs. *Skolotājs skaidro bērniem: "Mēs izrādām cieņu, sasveicinoties ar visiem." Skolotājs vienmēr sagaida un sasveicinās ar bērniem un vecākiem, veidojot ieradumu vienmēr sasveicināties. Tas nostiprina bērnos ieradumu izrādīt uzmanību, uzturēt interesi un aktīvi iesaistīties. Rezultātā tiek likts pamats tādām vērtībām kā cieņa, sadarbība, tolerance.*

Pirmsskolā svarīgi veidot ieradumu būt zinātkāram un intelektuāli atvērtam. Tas ir pamats ieradumam mācīties, ieradumam nepadoties grūtību priekšā un kļūdas uztvert kā izaugsmes iespēju.

Caurviju prasmes ir vispārīgas prasmes, kas attiecas uz visiem cilvēka darbības virzieniem. Caurviju prasmes palīdz labāk un ar dziļāku izpratni apgūt zināšanas. Izmantojot dažādus domāšanas un pašvadības mācīšanās paņēmienus, bērni stiprina jaunu zināšanu sasaisti ar personīgo pieredzi. Savukārt caurviju prasmju izmantošana dažādās mācību jomās nostiprina bērnu spējas tās izmantot patstāvīgi un visdažādākajās situācijās, tostarp sarežģītās un neparedzamās.

Caurviju prasmes ir mērķtiecīgi jā māca un jāattīsta, radot iespēju tās izmantot ikdienā. Šo prasmju attīstīšana ir visu bērna dzīvē iesaistīto pieaugušo atbildība, tā notiek gan ikdienas darbībās, gan mācību procesā.

Skolotājs

- modelē caurviju prasmes savā darbībā;
Piemērs. *Lai modelētu sadarbības prasmes, skolotājs sadarbojas ar bērniem, iekārtojot rotaļu laukumā vietu gleznošanai.*
- rada iespējas bērniem apgūt un vingrināt caurviju prasmes;
Piemērs. *Lai radītu iespēju vingrināt kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmes, skolotājs iesaista bērnus ikdienas situāciju risināšanā, kurās jāpieņem pārdomāti lēmumi, skaļi uzdotot jautājumus: "Tikko telpā ielidoja lapsene. Ko mēs tagad varētu darīt?" "Āra nodarbībai esam paņēmuši līdzīgu papīru, lai zīmētu, bet krāsas un otas aizmirsām. Kā zīmēsīm?" "Plānojam iet ārā, bet sācies negaiss, ko darīsim?" "Vēlējamies braukt ekskursijā uz muzeju, taču tas ir slēgts tehnisku iemeslu dēļ, ko darām?"*
- mērķtiecīgi māca jaunas un pilnveido esošās caurviju prasmes.
Piemērs. *Lai attīstītu jaunrades un uzņēmējspējas prasmi, skolotājs māca izdomāt, kā veikt uzdevumu. Tā vietā, lai radītu, kā uzzīmēt, aplicēt vai izveidot koku no plastilīna, skolotājs kopā ar bērnu vēro īstus kokus un pārrunā, kā koks izskatās. Pēc tam rosina bērnu izdomāt, ar kuriem materiāliem un kādā veidā koku atveidot.*

Bērni uztver mācības kopveselumā, nedalot mācīšanos atsevišķās mācību jomās vai caurviju prasmēs. Arī reālā dzīvē nav sadalīta atsevišķās daļās, arvien vairāk profesijās nepieciešamas dažādu mācību jomu zināšanas un prasmes. Bērns veido pratību pamatus – zināšanas, izpratni un pamatprasmes mācību jomā, caurviju prasmes un vērtībās balstītus ieradumus – integrētā mācību procesā visas dienas garumā: ikdienas darbībās, brīvā rotaļdarbībā, izzinot sev nozīmīgus tematus ilgākā laikposmā, līdzdarbojoties grupas un pirmskolas pasākumos. Skolotāja uzdevums ir mērķtiecīgi plānot un virzīt mācības visas dienas garumā, pārliecināties, vai visiem bērniem ir iespēja pakāpeniski apgūt nepieciešamās caurviju prasmes, ieradumus un pratības dzīves darbībai nozīmīgās jomās.

IZMĒĢINI

Skolotājs vada bērna mācīšanos, mērķtiecīgi iekārtojot mācību vidi, plānojot izziņas tematus, rotaļnodarbības, kas virza uz sasniedzamo rezultātu, kā arī neplānotās ikdienas situācijās un paša bērna brīvi izvēlēto rotaļu un izziņas darbību laikā.

Izmēģini kādu no metodiskajiem paņēmieniem, lai virzītu bērna mācīšanos bērna izvēlētas brīvās rotaļdarbības laikā. Novēro bērnu darbībā, lai izprastu viņa rīcības motīvus un nebūtu jā jautā: "Ko tu dari?"

- Uzdod jautājumus par rotaļu.
Piemērs. *Ja bērns ir sakrustojis divus kociņus un iztēlojas, ka tā ir lidmašīna, jautā par lidojuma maršrutu (no kurienes uz kurieni), ko vajadzētu ņemt līdzi uz izvēlēto galamērķi, ko var redzēt no lidmašīnas.*
- Iesaisties bērna rotaļdarbībā kā līdzvērtīgs partneris, sekojot viņa spēles noteikumiem, pēc tam piedāvā idejas, kā papildināt rotaļu.
Piemērs. *Izveido tādu pašu lidmašīnu kā bērnam, kopā ar viņu skraidī pa rotaļu laukumu, iztēlojoties, kā lidmašīna lido, pēc tam ierosini izveidot lidlauku. Pārrunājiet, kas lidlaukā atrodas (laukums lidmašīnām, lidostas ēka, skrejceļš, vadības tornis), kopīgi domājiet, kā to izveidot, un kopīgiem spēkiem izveidojiet.*
- Rotaļājies blakus vai kopā ar bērnu, savā rotaļā izmanto prasmes, kuras bērns vēl neizmanto, lai viņš tās varētu novērot un censtos atkārtot.
Piemērs. *Ja bērns klučus kārto horizontālās rindās vai sakrauj tos citu uz cita vertikāli, bet vēl neveido tiltus, jumtus vai pārsedzes, blakus viņa kluču rindai izveido savu, liekot divus klučus atstatu vienu no otra un pēc tam tos savienojot ar trešo kluci kā jumtu.*
- Piedāvā papildu materiālus, lai ierosinātu bērnu tos radoši izmantot, izmēģināt jaunas tehnikas un prasmes, tā attīstot zinātkāri.
Piemērs. *Bērniem, kuri no gliemežvākiem, koka pērlēm un citiem neliela izmēra materiāliem veido dažādus kārtojumus, papildus piedāvā nelielus neplīstošus spoguļus. Bērniem, kuri ar klučiem būvē ēkas, piedāvā lakatus vai auduma gabalus. Bērniem, kuri no papīra atgriezumiem veido aplikācijas, piedāvā auduma atgriezumus, sausus ziedus, pogas. Bērniem, kuri rotaļājas ar mašīnām, piedāvā dēļus, lai izveidotu rampas.*
- Rosini bērnu rotaļā izmantot mācībās iegūtās prasmes.
Piemērs. *Ja bērns iztēlojas, ka klāj galdu kā restorānā, un uzaicina tevi pusdienās, jautā ēdienkartē, tā rosinot bērnu to izveidot, izmantojot rakstīšanas prasmi.*

IZVĒRTĒ

Izpēti skolotāja, kurš vada mācīšanos, darbību aprakstu (2. pielikums. "Skolotāja, kurš vada mācīšanos, darbību apraksts") un izvērtē savas stiprās un vājās puses, lai izvirzītu sev tuvāko profesionālās pilnveides mērķi.

Mācīšanās kopienas veidošana

VĒRO

1. nodaļas 2. piemērs "Vienošanās par grupas noteikumiem"

Sākoties jaunam mācību gadam, skolotājs kopā ar bērniem vienojas par grupas noteikumiem. Vienā dienā pārrunā un vienojas tikai par dažiem noteikumiem, lai bērni tos labāk izprastu un atcerētos. Skolotājs vada diskusiju, mudinot bērnus domāt par to, kādēļ katrs noteikums ir vajadzīgs, kā arī precizē, ko katrs noteikums nozīmē.

Skolotājs: "Padomāsim, ko mēs grupā varam darīt, lai mēs visi justos labi."

Ralfs: "Nemētāsimies ar klučiem!"

Skolotājs: "Kādēļ tas ir svarīgi?"

Ralfs: "Nuuu..."

Liene: "Var trāpīt pa galvu!"

Ralfs: "Un tad būs jābrauc uz slimnīcu."

Liene: "Tad mamma nezinās, kur tu esi."

Skolotājs: "Tas gan būtu nepatīkami! Ko mēs ar klučiem darīsim, lai tā nenotiktu?"

Anna: "Būvēsim mājas."

Skolotājs: "Kā mēs būvēsim mājas?"

Ralfs: "Nuuu... tā, kā vajag."

Skolotājs: "Kā vajag būvēt mājas?"

Einārs: "Tā, lai negāžas."

Skolotājs: "Vai es pareizi sapratu, ka mājas jābūvē uzmanīgi?"

Bērni: "Jā!"

Skolotājs: "Un kā ar citām mantām, vai ar tām var mētāties?"

Bērni: "Nē!"

Skolotājs: "Ko var darīt ar mantām, kas ir mūsu grupā?"

Bērni: "Spēlēties!"

Skolotājs: "Kā spēlēties?"

Anna: "Uzmanīgi!"

Skolotājs: "Ko tas nozīmē – spēlēties uzmanīgi?"

Ralfs: "Tā, lai mantas nesaplīst."

Liene: "Un lai neiesit pa galvu!"

Skolotājs: "Tātad mēs ar mantām spēlēsimies uzmanīgi. Ko darīsim pēc tam, kad būsīm beiguši spēlēties?"

Katrīna: "Visu sakārtosim!"

Skolotājs: Kā mēs mantas sakārtosim?

Einārs: "Noliksīm plauktā."

Skolotājs: "Tātad mēs visi esam sarunājuši, ka ar mantām spēlēsimies uzmanīgi un pēc tam, kad beigsīm spēlēties, noliksīm tās atpakaļ vietā."

Pēc vairākām dienām, kad grupa ir vienojusies par noteikumiem, skolotājs tos uzraksta uz lielas lapas un visi bērni uz tās parakstās. Lapu piestiprina pie sienas, lai visi atcerētos, par ko ir vienojušies.

Bērni piekrīt priekšlikumam, paceļot roku

Metodiskais komentārs

- Grupas vienošanās par noteikumiem, darba soļiem u. tml. ir svarīga mācīšanās kopienas veidošanas daļa.
- Tam, par ko vienojas, ir jābūt bērniem saprotamam, pieņemamam un reāli izpildāmam.
- Jo mazāki bērni, jo mazāk vienošanās punktu, lai viņi neapjuktu, bet ievērotu būtisko un vienošanos īstenotu dzīvē.
- Svarīgi lietot valodu pozitīvā izteiksmē (piemēram, "neskriesim!" vietā lieto "iesim mierīgi!").
- Svarīgi ir grupas vienošanos novietot redzamā vietā un laiku pa laikam atgādināt par to.
- Pieaugušajam svarīgi ievērot labu bērnu uzvedību, paslavēt bērnu rīcību, ja viņi izpilda vienošanos.

Skolotāja komentārs

Grupā vienojamies, ka noteikumus bērniem neizvirzīs pieaugušie, bet paši bērni. Pēc pieredzes zinu, ka bērnu diskusija ir jāvada, lai tā būtu produktīva. Grupas noteikumi netika izveidoti un pieņemti vienā dienā. Svarīgi, ka grupas noteikumus bērni paraksta un pieaugušie tos novieto bērniem pieejamā vietā acu augstumā. Ikdienā secinājam, ka bērnu pašu izvirzītie grupas noteikumi ir efektīvi un, vadoties pēc konkrētas situācijas, tos var papildināt. Ar grupas noteikumiem iepazīstinājam visus pieaugušos, kuri strādā ar mūsu grupas bērniem, un vienojamies, ka to ievērošanā būsīm konsekventi.

IEDZIĻINIES

Skolotāji organizē drošu, atbalstošu vidi, kas ietver pozitīvu attiecību veidošanu, skaidru uzvedības noteikumu izvirzīšanu un ievērošanu, pieaugušo konsekventu praksi un izpratni pašiem par savu sociāli emocionālo prasmju nozīmi.

Skolotājs iepazīst un veido pozitīvas attiecības ar katru bērnu.

Individuālu attiecību veidošana ar pieaugušo vairo bērna piesaisti izglītības iestādei un atvieglo adaptāciju jaunā vidē. Skolotāja uzdevums ir aktīvi un apzināti pievērsties attiecību

veidošanai ar katru bērnu, jo tas radīs pamatu sekmīgam mācību procesam. Lai veidotu pozitīvas attiecības, skolotājs

- sarunājas individuāli ar katru bērnu;
- uzrunā vārdā (nelieto iesaukas, arī pozitīvas), ļaujot viņam justies nozīmīgam un īpašam;
- apskauj bērnu, pieskaras viņa plecam, rokai;
- lasa bērnam grāmatu, kopā dzied dziesmas, runā skaitāmpantus;
- kopā saliek puzzli vai uzspēlē bērna iemīļotu spēli;
- velta nedalītu uzmanību bērnam, ar kuru sarunājas;
- kopā ar bērnu paskatās spogulī un uzsmaida vai bērnam saskata ko īpašu un to pasaka; Piemērs. *"Cik skaista sprādze tev matos!"*
- aicina bērnu palīdzēt; Piemērs. *Aicina šķirot leļļu drēbes, sakārtot grāmatas, tīt dzijas kamolus, mazgāt traukus.*
- sagaida bērnu grupā, iedrošina viņu, aktīvi darbojas kopā ar bērnu;
- runā par sajūtām un emocijām. Izmanto lelles vai stāstus, lai izceltu kādu emociju (bēdīgs, priecīgs). Piemērs. *"Ir bēdīgi atvadīties no mammas. Pamāj atā. Ir jauki satikties ar draugiem. Pamāj draugiem!"*

Bērns apzinās savas emocijas un piestiprina savu vārdu atbilstošai emocijzīmei

Skolotājs palīdz katram bērnam justies piederīgam un īpašam.

Bērna pārliecība, ka esmu veiksmīgs, vairo piederības izjūtu savai grupai un vēlmi iesaistīties un sadarboties. Lai palīdzētu katram bērnam justies piederīgam, skolotājs

- darbojas kopā ar bērnu, apraksta ar vārdiem savas darbības;
- iesaista bērnu dažādos ikdienas darbos, piemēram, nolikt savu šķīvi, slaucīt grīdu u. c.;
- sniedz atbalstu atbilstoši prasmēm, kamēr bērns darbu var veikt patstāvīgi;
- mudina bērnus palīdzēt otram – tas uzlabo pašapziņu un sadarbību;
- palīdz bērnam būt atbildīgam par savām personiskajām lietām un īpašiem darbiem grupā;
- uztur acu kontaktu ar bērnu un apsēžas vienā līmenī ar bērnu;
- klausās, nepārtraucot bērnu un uztur bērna izvērzīto sarunu;
- saziņai izmanto kādu slepenu zīmi vai īpašu vārdu;
- atrod katrā bērnam to, kas viņam ir īpašs, un pasaka to;
- pasaka kaut ko pozitīvu par bērnu, kad vecāki atved bērnu uz pirmsskolu no rīta;
- paslavē bērnu, kad atnāk ciemiņi;
- aicina bērnu pateikt kaut ko labu par citu bērnu;
- aicina bērnus izgatavot "paldies kartītes" tiem, kuri palīdzējuši;
- sniedz par bērna darbību pozitīvu un konkrētu atgriezenisko saiti.

Skolotājs atbalsta bērnu, sēžot ar viņu vienā līmenī

Skolotājs kopā ar bērniem izstrādā un ievieš skaidrus uzvedības noteikumus.

Skaidri sagaidāmās uzvedības noteikumi veido prognozējamu un līdz ar to fiziski un emocionāli drošu vidi. Noteikumos formulē vēlamo uzvedību, kas ir jāmāca, nevis jāuztver kā pašsaprotama. Tāpēc skolotājs kopā ar bērniem

- izstrādā pozitīvas uzvedības noteikumus (grupā, ēdamzālē, rotaļlaukumā u.c.);
- katrai videi izveido 2 vai 3 noteikumus, kuros ietverta sagaidāmā uzvedība (nevis “neskrien”, bet “ej mierīgi”);
- šos noteikumus apgūst no pirmās pirmsskolas dienas un regulāri aktualizē (izlasa, izspēlē lomu spēlēs, pārrunā atbilstoši bērna vecumam);
- izvieta uzvedības noteikumus (lielākie bērni var paši veidot noformējumu, plakātu) visiem redzamās vietās;
- atbilstoši bērnu vecumam kopīgi vienojas par kāda uzvedības noteikuma īpašu izcelšanu, organizējot pieklājības dienu u. c.

Visi pieaugušie

- saskata un pozitīvi pastiprina bērna atbilstošu uzvedību, noteikumu ievērošanu, lai veidotu bērna iekšējo motivāciju arī turpmāk uzvesties pozitīvi;
- piemēro loģiskas sekas noteikumu pārkāpumiem (aizrādījums, ierobežojuma noteikšana, izolēšana kā reakcija ļoti nopietna pārkāpuma gadījumā).

Visi bērna skolotāji sadarbojas.

Bērna morālo attīstību veicina konsekventa visu skolotāju sadarbība, nodrošinot pamatotas un prognozējamas prasības, kā arī pozitīvu vērtējumu un vienotas disciplinēšanas prakses.

Skolotājs

- velta laiku pozitīvu un lietīšķu attiecību veidošanai ar bērna vecākiem;
- informē vecākus par iestādes pozitīvās uzvedības noteikumiem un lūdz ģimenēm atbalstīt šādu noteikumu ievērošanu;
- izsaka pateicību vecākiem par viņu ieinteresētību, sadarbību;
- veido regulāru kontaktu kā sadarbības tradīciju ar vecākiem (bērnu sagaidāšana, vecāku dienas);
- veido lietīšķas, uz sadarbību vērstas attiecības ar kolēģiem, visiem iestādes darbiniekiem;
- komunikācijā ar vecākiem galveno uzmanību pievērš būtisku jautājumu apspriešanai, neuzsverot sīkas, ikdienišķas problēmsituācijas un incidentus, ar ko dienas gaitā jau sekmīgi tikuši galā;

- pozitīvas mācību vides uzturēšanā nenosaka robežas starp grupām, iesaista katru pieaugušo (administrāciju, pedagoģisko, tehnisko personālu), kas bijis līdzās.

Skolotājs un skolotāja palīgs iesaistās grupas darbā

Skolotāji kopā ar bērniem un citiem darbiniekiem veido savas grupas/iestādes īpašo kārtību un tradīcijas.

Tradīcijas vairo bērna piederības izjūtu, palīdz iekļauties, veido pozitīvu un prognozējamu vidi, kas ir pamats sekmīgam mācību darbam un veicina bērna sociāli emocionālo attīstību. Nodrošinot kārtību un veidojot tradīcijas, skolotājs

- rada pozitīvu dienas sākumu un noslēgumu, organizējot rīta apli/sapulci, lai iesāktu dienu un bērns justu drošību un atpazīstamu kārtību; dienas beigās nodzied īpašo atvaidīšanās dziesmiņu, palīdz bērnam atrast kaut ko labu šajā un nākamajā dienā, parāda bērnam, ka rīt atkal viņu gaidīs;
 - sarunājas, radot adaptācijas pāreju, kad bērns ierodas pirmsskolā vai dodas mājup; pārrunā dienas kārtību un uzvedības noteikumus;
- Piemērs. “Ko tu ēdi brokastīs? Ko tu šorīt jau paspēji mājās izdarīt? Kurš tev palīdzēja sagatavoties? Ko tu dariji, lai kādam palīdzētu?”

- māca un demonstrē paņēmienus, kā nomierināties, kontrolēt savu uzvedību (piemēram, skaitāmpanti, pirkstiņspēle, dziļa elpošana, palīdzības meklēšana, uzmanības novēršana); atgādina tos bērnam un mudina lietot atbilstošās situācijās;
- veido grupas tradīcijas, iesaistot bērnu vecākus;
- iedod bērnam līdzīgu rotaļlietu uz mājām un aicina kopā ar vecākiem īpašā dienasgrāmatā attēlot, ko rotaļlieta darīja ciemos;
- izmanto “klusos aplausus”, skaļu “urā!” vai “uzsit sev uz pleca” (par to, ka izdevās savaldīties, izdomāt asprātīgu atbildi), lai izceltu katra bērna vai grupas pozitīvo uzvedību.

Meitene raksta savu vārdu uz emocijzīmes, kura simboliski attēlo viņas emocijas

Skolotājs pievērš uzmanību savu sociāli emocionālo prasmju attīstīšanai, modelē vēlamo uzvedību un rāda paraugu.

Paša skolotāja sociāli emocionālās kompetences ir ļoti nozīmīgas bērna attīstības veicināšanā. Skolotājs ar savu izturēšanos, uzvedību un attieksmi rāda pozitīvu paraugu un ir orientieris bērna izaugsmei. Rādot paraugu bērnam, skolotājs

- laikus ierodas darbā, lai atbilstoši sagaidītu bērnus;
- ir pieejams bērniem visas dienas laikā;
- laikus sagatavo nepieciešamos materiālus, lai nodarbības laikā var pilnībā pievērsties bērniem;

- ievēro pozitīvās uzvedības noteikumus, kuri tiek izvirzīti bērniem;
- darbojas kopā ar bērniem un mērķtiecīgi plāno, kuros brīžos varēs, piemēram, strādāt pie sava rakstāmgalda, runāt pa telefonu, sakārtot dokumentus;
- attīsta paņēmienus savu emociju pārvaldīšanai, lai uzvedība būtu prognozējama un konsekventa;
- plāno savu personīgo izaugsmi.

Skolotāja palīgs darbojas kopā ar bērniem

IZMĒĢINI

Izmēģini kādu rotaļu vai uzdevumu bērnu sociāli emocionālo prasmju attīstīšanai.

Sasveicināšanās, metot bumbu

Bērni stāv aplī. Viens bērns met bumbu citam bērnam. Abi bērni sasveicinās, un tas, kurš meta bumbu, apsēžas. Bērns, kurš bumbu noķēra un sasveicinājās, met bumbu nākamajam, atkal abi sasveicinās, un bērns, kurš meta bumbu, apsēžas. Spēlē tik ilgi, kamēr visi sasveicinājušies. Pēdējais bērns met bumbu skolotājam.

Emociju vērtēšana ar īkšķi

Īkšķis uz augšu – jutos labi, enerģijas pilns; īkšķis uz sāniem – vidēji, nevaru saprast, esmu apjucis, uz leju – slikti, noguris. Emociju vērtēšana ar īkšķi tiek lietota kā indikators dažādās

situācijās, lai noskaidrotu, kā bērni jūtas. Pārrunā, kuram bērnam nepieciešams atbalsts un kā to iespējams sniegt.

Lomu spēle, izmantojot stāstu

Skolotājs pastāsta vai izlasa īsu stāstu un rosina bērnus neverbāli ar mīmiku, žestiem un ķermeņa pozām attēlot stāsta varoņu emocijas un uzvedību.

Domā, strādā pāri, dalies grupā

Skolotājs uzdod jautājumu, bērni padomā atbildi individuāli (10 sek.), pēc tam ar savu viedokli dalās pāros. Vēl var veidot nelielas grupas (4 vai 5 bērni), kurās stāsta, ko ir uzzinājuši vai noskaidrojuši.

Nogaidīšanas laiks

Skolotājs uzdod jautājumu un sagaida vismaz trīs dažādas atbildes, neanalizējot, kura atbilde ir atbilstoša. Tā tiek atspoguļota uzskatu daudzveidība.

Skaļā domāšana

Lai bērni mācītos lietot domāšanas algoritmu, pievērstu uzmanību darbībai, kā arī pārvaldītu savas emocijas, skolotājs komentē savu darbību ikdienas situācijās, piemēram, klājot galdu, sakārtojot mantas.

Kustību rotaļas

Kustības saista ar kādu dzīvnieku, piemēram, iet tik lēni kā gliemeži, iet tik maziem soļiem kā peles, iet lieliem soļiem kā brieži.

IZVĒRTĒ

Skolotāja personībai ir svarīga loma mācīšanās kopienas veidošanā, tādēļ ir svarīgi attīstīt skolotāja pašrefleksijas prasmes, lai novērtētu savas emocijas, domas un uzvedību, pedagogisko praksi, proti, ieguldījumu dažādās situācijās. Skolotāja sociāli emocionālās prasmes ietekmē, kā viņš veido attiecības ar bērniem, atbalsta bērnu savstarpējo attiecību veidošanos un sociāli emocionālo mācīšanos. Izvērtē savas sociāli emocionālās prasmes un to īstenošanu savā darbībā, izmanto snieguma līmeņa aprakstu (sk. 3. pielikumu "Skolotāja sociāli emocionālās kompetences snieguma līmeņa apraksts") un pārdomā, kas sociāli emocionālās mācīšanās kontekstā būtu jāattīsta.

Mācību vide telpās un ārā

VĒRO

1. nodaļas 3. piemērs "Kopīga mācību vides veidošana grupā"

Kādā rudens dienā skolotājs atnes uz grupu lielu grozu. Grozā bērni atrod jūras ūdens nogludinātus kociņus un dažādus oļus. Skolotājs mudina bērnus izmēģināt, ko ar atnestajiem materiāliem var izdarīt. Bērni spēlējas ar kociņiem un oļiem, liek tos rindās un veido dažādus zīmējumus. Pirms došanās pastaigā, skolotājs aicina bērnus izdomāt, kur glabāt kociņus un oļus, kā arī ierosina: pastaigas laikā visi kopā varētu salasīt vēl citus dabas materiālus (zīles, kastaņus, priežu, egļu un lapegļu čiekurus), ar kuriem vēlāk varētu gan spēlēties, gan mācīties.

Pēc pastaigas skolotājs paskaidro, ka lielo grozu vajadzēs atdot tā saimniekiem, un aicina bērnus sašķirot dabas materiālus, lai tos varētu novietot mazākos groziņos un visi zinātu ikviena dabas materiāla atrašanās vietu (t. s. mājas).

Metodiskais komentārs

Skolotājs iesaista bērnus mācību vides iekārtošanā:

- atnes dažus dabas materiālus uz grupu un piedāvā bērniem tos izpētīt;
- palīdz apsvērt ideju: darboties un mācīties var ar dažādiem priekšmetiem, ne tikai ar īpaši šim nolūkam izveidotiem rūpnieciski izgatavotiem mācību līdzekļiem un materiāliem;
- pastaigas laikā bērni mērķtiecīgi meklē dabas materiālus, ar kuriem viņi gribētu darboties;
- aicina bērnus sašķirot dabas materiālus un atrast tiem "mājas";
- palīdz bērniem apzināties, ka grupa ir viņu kopīgā mācību telpa: ja bērni paši būs izlēmuši, kur kādi materiāli jāglabā, nevis kāds cits (skolotājs) to ir noteicis, viņi to labāk atcerēsies tajā brīdī, kad būs jākāro telpa.

Skolotāja komentārs

Bija būtiski bagātināt grupas vidi ar dabas materiāliem. Vēroju, kā bērni ar tiem radoši un ar prieku darbojās. Pirms došanās pastaigā bērni materiālus sagrupēja – kociņi un oļi.

Esmu novērojis, ja bērni paši atrod un nosaka materiālu glabāšanas vietu grupā, vēlāk kārtošanas process veicas raitāk. Pastaigas laikā bērni savāca sev interesējošos dabas materiālus, lai papildinātu esošos krājumus. Turpmāk pastaigu laikā daži bērni paši mērķtiecīgi vāca dažādus dabas materiālus, nesa tos arī no mājām.

IEDZIĻINIES

Skolotājs veido mācīšanās mērķiem atbilstošu mācību vidi, variējot telpas iekārtojumu, izmantojot uzskates līdzekļus, atgādnēs un citus nepieciešamos resursus, kas veicina bērna aktīvu un patstāvīgu mācīšanos.

Mācības var notikt visdažādākajās vietās: pirmsskolas izglītības iestādē un ārpus tās, piemēram, parkā, sporta vai rotaļu laukumā. Mācību vidi iekārto atbilstoši bērnu vecumam, attīstības vajadzībām, apgūstamajam mācību saturam un izglītības iestādes resursiem, tomēr ieteicams ņemt vērā dažus ieteikumus.

- **Daudzfunkcionalitāte.** Fiziskā mācību vide telpās un ārā ir mainīga, atbilstoša reālas dzīves problēmsituāciju risināšanai un piemērota pašvadītas mācīšanās īstenošanai. Tajā bērni var strādāt gan individuāli, gan grupās. Vide ir daudzfunkcionāla, ja telpā ir ērti pāriet no īslaicīga darba ar visu grupu uz darbu ar mazāku grupu vai individuālu darbu. Vides iekārtojums ir viegli maināms tā, lai vienlaikus varētu izmantot un pārraudzīt bērnu darbošanos dažādās vides daļās, lai bērniem ir iespēja izmantot daudzveidīgus resursus informācijas iegūšanai, problēmrisināšanai un risinājumu īstenošanai, improvizētām darbībām un vietām darbu izvietojšanai.

Bērnu patstāvīgā rotaļdarbība, izmantojot mācību vides iespējas

- **Drošība.** Mācību vide ir fiziski droša un pārbaudāma: visi bērniem paredzētie mācību līdzekļi atrodas ērti pieejamās un viegli aizsniedzamās vietās. Mācību vides iekārtošanā piedalās bērni. Vide ir droša vieta, kur izmēģināt jaunas prasmes, izaicinājumus un pārvarēt bailes.

Bērniem brīvi pieejami daudzveidīgi materiāli

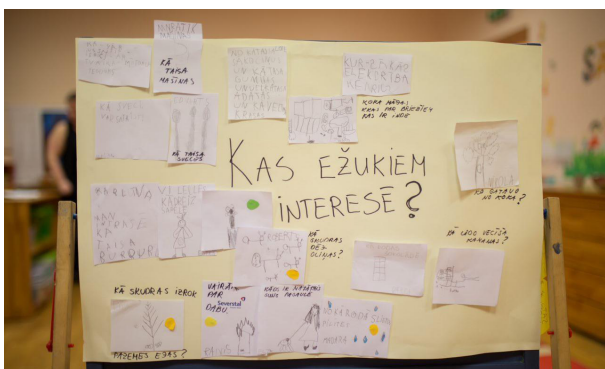
- **Vieta kustībām.** Gan telpās, gan ārā paredz vietu, kur bērni var brīvi un droši kustēties dažādu darbību laikā. Svarīgi paredzēt vietu, kur bērni, aktīvi kustoties, sekmē koordinācijas (līdzsvara, ritma un telpas izjūta) un spēka attīstību, kā arī vingrinās pamatkustību (kāpšana, lišana, lēkšana, mešana, ripināšana, rāpošana) attīstībā.
Piemērs. Izmanto slidkalniņus, dažādas šūpoles, tīklu piramīdas, tīklu rotaļas, kāpelēšanas konstrukcijas.
- **Vieta atpūtai.** Paredz iespēju bērniem atpūsties gan mācību procesa laikā, gan atpūtas brīžos. Nodrošina vietu, kur bērns var norobežoties no citiem, piemēram, klusais stūris, spilveni ar baldahīnu, pufs.
- **Mācību vides organizācijas iespējas.** Mācību vidi var iekārtot dažādi, tomēr jāparedz daudzveidīgas iespējas bērna individuālajai darbībai. Ieteicams iekārtot dažādām darbībām paredzētas vietas (centrus, stūrus, darbnīcas u. c.). Organizējot darbības vietas, ir svarīgi padomāt par materiālu loģisku izvietojumu (piemēram, materiāli gleznošanai atrodas netālu no vietas, kur bērni var ieliet ūdeni; rudenī rotaļu laukumā ir pieejami

grābekļi, ziemā – sniega lāpstas, vasarā – slotas) un apgaismojuma intensitātes nepieciešamību dažādām darbībām.

Mācību vide rosina bērnu darboties

- **Mācību procesa atspoguļošana un aktivizēšana.** Mācību vidi veido, mērķtiecīgi izkārtējot mācību tematam un sasniedzamajam rezultātam atbilstošus mācību materiālus un informāciju: spēles, rotaļlietas, plakātus, burtus, vārdus, vārdu sienu, uzrakstus uz galdiem, sienām, dažādas atgādnas, domu kartes. Paredz vietu bērnu darbiem, kuri ir iesākti vai pabeigti. Ikvienam, ienākot telpā, ir redzama vizuālā informācija par notiekošo mācību procesu (*"runājošā siena"*).

Bērnu aptauja par viņus interesējošu tematu

IZMĒĢINI

Iekārtojot mācību vidi, skolotājs kopā ar bērniem telpā un ārā mērķtiecīgi rada iespējas patstāvīgi darboties un attīstīt gan caurviju prasmes, gan pamatprasmes mācību jomās. Mainot vidi atbilstoši mācību vajadzībām, skolotājs atstāj vidē svarīgus, nemainīgus elementus, lai tos izmantotu mācībās ilgtermiņā un radītu bērniem drošības izjūtu. Bieži vien vieta konstruēšanai un celtniecībai ir nemainīga vides daļa telpā.

Iekārto vietu konstruēšanai un celtniecībai, novēro bērnu darbību un atbalsti viņu mācīšanos.

Padomi iekārtošanai

- Lai vairāki bērni varētu būt lielā izmēra celtnes, atvēli plašu telpas daļu.
- Iekārto vietu celtniecībai telpas stūrī vai arī norobežo telpu, lai nenotiktu regulāra pārvietošanās no vienas telpas daļas uz citu.
- Darbošanās šajā vietā būs skaļa, tādēļ vēlams to iekārtot tālāk no klusajām vietām (grāmatu stūrīša u. tml.).

Materiāli

- Dažāda izmēra, materiāla, formas un smaguma kluči, konstruktori, kartona caurules, koka ripas, lelles, dzīvnieki, transporta līdzekļi u. c.
- Dažāda izmēra auduma gabali, lakati, adītas lentes, knaģi, dažādi dabas materiāli (čiekuri, akmeņi, kastaņi, koka gabaliņi, oļi utt.).

Bērnu izgatavotie darbi pēc ieceres, izmantojot daudzveidīgus materiālus

Atbalsti bērna mācīšanos,

- novērojot bērna darbību un izvērtējot pieejamos materiālus: vai bērna darbībai ir pietiekami daudz vietas, vai materiāli ir pietiekamā daudzumā/pārāk maz/daudz, vai tie novietoti atbilstoši bērna interesēm, kurus papildu materiālus bērns meklē/varētu izmantot;
- novērojot bērna darbību konstruēšanas, celtniecības vietā: novēro bērna dažādās prasmes, pieraksti tās;
- pievienojoties bērnu rotaļai (ja bērni tam piekrīt) kā līdzvērtīgs rotaļu biedrs (darīt to pašu, ko dara bērni), vari uzdot atvērtos jautājumus par bērnu darbību, lai mudinātu turpmākai darbībai vai palīdzētu rast problēmas risinājumu;
- ja nepieciešams, virzi bērnu darbošanos, piedāvājot kādu uzdevumu. Piemērs. *Kad ilgāku laiku bērni ar aizrautību konstruējuši visdažādākās "ēkas" no grupā pieejamajiem*

materiāliem (dažāda veida un lieluma klučiem, kastēm, papīra krūzītēm u. c.), jautā, vai bērni varētu uzkonstruēt tādu "ēku", kuras pamatā būtu tikai viens klucis (kurā varētu paši ieliet, kurai ir "balkons" u. c.);

- novērojot konstruēšanas procesu, pieraksti idejas/sarunas, lai iegūto informāciju izmantotu mācību plānošanā.

IZVĒRTĒ

Izvērtē savas pirmsskolas mācību vidi gan telpās, gan ārā, izmantojot 1. tabulā piedāvātos kritērijus/jautājumus. Izvēlies, ko izmainīt mācību vidē, un novēro, kā tas ietekmē bērnu darbošanos.

1. tabula. Mācību vides veidošanas atgādnē

Kritēriji	Jautājumi
Pirmsskolas vērtības	• Kādu ziņu par vides iekārtošanu (pirmsskolas teritorijas, grupas mācību/fizisko vidi) mēs kā izglītības iestāde gribam nodot bērniem un viņu vecākiem? Piemērs. <i>Augstu vērtējam un plaši izmantojam modernās tehnoloģijas; augstu vērtējam bērnu sensoro pieredzi un izmantojam dabas materiālus.</i> • Kuras ir mūsu pirmsskolas vērtības, un kā tās ir vērojamas mācību vidē? Piemērs. <i>Mēs gribam, lai bērni šeit jūtas... (droši, mierīgi, kā mājās, ieinteresēti); mēs ceram, ka bērni... (iesaistīsies, sadarbosies, patstāvīgi rotaļāsies, mācīsies).</i> • Kā mācību vidē atspoguļojas ikdienas mācību process un aktualitātes? Kāda ir bērnu loma to atspoguļošanā?
Bērnu vajadzības	• Kādas ir šīs grupas bērnu vajadzības? Piemērs. <i>Bērni ir ļoti aktīvi; grupā ir bērni, kurus uztrauc troksnis; grupā ir bērns ar īpašām kustību vajadzībām.</i> • Vai mācību vide ir viegli maināma atbilstoši mācību vajadzībām?
Bērnu piederības izjūta	• Kādā veidā bērni ir piedalījušies/varētu piedalīties mācību vides iekārtošanā? • Kas liecina, ka bērns ir gaidīts, pieņemts? Piemērs. <i>Izstādīti viņa darbi, fotogrāfijas, bērnu interesējoši mācību līdzekļi un materiāli.</i> • Kas, ienākot telpā, ir redzams no bērna skatpunkta: kas tieši bērnu ieinteresēs, kas palīdzēs atvadīties no vecākiem?
Bērnu iespēja patstāvīgi darboties un mācīties	• Kādas un cik daudzveidīgas iespējas ir bērnam, lai darbotos gan telpās, gan ārā? Piemērs. <i>Bērniem tiek piedāvātas lomu rotaļas, celtniecība, mākslas darbi, grāmatas, saliekamās bildes, pētniecība.</i> • Vai bez pieaugušo palīdzības ir pieejami mācību līdzekļi (darba piederumi, izejmateriāli u. tml. materiāli), lai bērns īstenotu savu ieceri? • Vai telpa, mācību līdzekļi un materiāli bērnam palīdz, rosina darboties? Vai ir iespēja tos lietot radoši un interpretēt? • Vai bērnam ir iespēja pārbaudīt savas spējas un uzņemties riskus drošā vidē?

Kritēriji	Jautājumi
Bērnu intereses	- Vai telpu fiziskajā iekārtojumā ņemta vērā bērna perspektīva? Piemērs. <i>Notupies dažādās vietās un palūkojies visapkārt no bērna skatpunkta, aplūko galdu kājas (skapja aizmuguri vai kādu citu vietu, kurā bērns varētu darboties).</i> - Vai bērnam ir pietiekama izvēle? Vai izvēle ir pārāk plaša? - Cik daudz bērnu rotaļājas katrā vides iekārtotajā daļā? Kurās daļās nerotaļājas? - Cik ļoti bērni ir aizrāvušies ar to, ko dara?

PILNVEIDO

Izmaiņas mācību pieejā pirmsskolā – bērni vairāk izzinās, pētīs un radīs paši. [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2018, jūl. [skatīts 2019. g. 14. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/berniizzina>

Izmaiņas mācību pieejā pirmsskolā – bērni veidos dziļāku izpratni. [tiešsaiste, video]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2018, jūl. [skatīts 2019.g. 14. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/berniveidoizpratni>

Izmaiņas mācību pieejā pirmsskolā – bērni drošāk izteiksies vārdos un emocijās [tiešsaiste, video]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2018, jūl. [skatīts 2019. g. 14. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/bernidrosiizsakas>

Kā mainīsies mācību pieeja pirmsskolā – skolotāja lomas maiņa [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2018, jūn. [skatīts 2019.g. 14. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/macibupieejapirmsskola>

Lauka, A. “Runājošā siena”, *kas stāsta par dzīvi bērnudārzā* [tiešsaiste]. 2018, nov. [skatīts 2019.g. 9. augustā]. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/blogs-runajo-sa-siena-kas-stasta-par-dzivi-bernudarza>

Pilnveidotā mācību satura un pieejas akcenti: pirmsskola un sākumskola [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2018, febr. [skatīts 2019. g. 14. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/pirmsskolasakumskola>

2. Plānošana

Galvenās ziņas

- Plānošanu sāk ar bērnam sasniedzamā rezultāta izvirzīšanu, tikai pēc tam izvēlas sasniedzamajam rezultātam atbilstošas bērna un skolotāja darbības.
- Lai plānotu to, kas bērnam jāiemācās, skolotājam ir jāzina, ko bērns jau zina, prot un saprot.
- Skolotājs plāno, kā palīdzēs bērnam mācīties, radot piemērotus apstākļus un sniedzot atbalstu.
- Plānošanas soļi visa veida mācību norisēs ir vienādi (piemēram, rotaļnodarbība, temats, svētku pasākums).
- Skolotājam jāveido pietiekami elastīgs plāns, lai varētu to izmainīt atbilstoši bērna mācību vajadzībām un bērna ierosinājumiem mācību laikā.
- Lai atbalstītu katra bērna mācīšanos, skolotājs pielāgo mācību plānu bērnu grupām ar līdzīgām mācību vajadzībām.

Plāno, kā sasniegt rezultātu

VĒRO

2. nodaļas 1. piemērs “Noteikumi mežā”

Domājot par mācību programmas īstenošanu ārā vidē, skolotāji nolēmj to papildināt ar regulāriem braucieniem uz mežu. Skolotāji satiekas, lai vienotos par šo izbraukumu mērķi, izplānotu, kā iepazīstināt bērnus ar jauno mācību iniciatīvu, izvirzītu sasniedzamos rezultātus pirmajiem meža braucieniem.

Viņi vienojas par pirmo sasniedzamo rezultātu: “Bērni ievēro kopīgi veidotos drošības noteikumus”. Nākamais sasniedzamais rezultāts: “Bērni radoši izmanto mežu un tajā atrodamos dabas materiālus, lai īstenotu savas ieceres”. Tikai pēc šo rezultātu sasniegšanas skolotāji izvirzīs konkrētus sasniedzamos rezultātus mācību jomās un caurviju prasmēs.

Lai aktualizētu bērnu priekšzināšanas un ieinteresētu viņus braucienam uz mežu, skolotāji vienojās, ka bērni mazās grupās veidos stāstus par došanos uz mežu, izmantojot lelles. Stāstus veidos dialogi starp lellēm, kuras ar vecākiem tikko atgriezušās no meža, un lellēm, kuras nekad nav bijušas mežā. Sarunā lelles noskaidros, kas ir mežs, ko tajā dara, kā justies droši un neapmaldīties. Skolotāji uzsāks stāstu un ar jautājumu palīdzību rosinās bērnus to papildināt, izteikt savas domas par to, kuri drošības noteikumi jāievēro mežā.

Pēc tam bērni grupā vienojas par galvenajiem drošības noteikumiem, kā svarīgāko izvēloties, lai vienmēr pieaugušie būtu saskatāmā attālumā.

Brauciena dienā drošības noteikumus vēlreiz pārrunāja. Mežā bērni vingrinājās ievērot drošības noteikumus. Viens no pieaugušajiem kopā ar vairākiem bērniem stāvēja mežā noteiktā vietā, kamēr pārējie devās tālāk mežā, ik pa laikam atskatoties, vai var redzēt uz vietas palikušo grupu, un griezās atpakaļ, tiklīdz pieaugušais pazuda no redzesloka. Savukārt tie bērni, kuri nepārvietojās, vēroja, cik tālu aizgājuši pārējie bērni. Pēc tam grupas mainījās vietām. Tāpat bērni izspēlēja arī citus drošības noteikumus, lai pārbaudītu tos praksē. Izbraukuma laikā skolotāji sekoja līdzi, kā bērni ievēro drošības noteikumus (kuri tos ievēro, kuriem jāaizrāda, cik bieži jāaizrāda).

Lai varētu sagatavoties nākamo braucienu plānošanai, skolotāji novēroja arī citas bērnu patstāvīgās darbības, pievēršot uzmanību viņu radošajām izpausmēm. Viņi novēroja: daži bērni kaut ko būvēja no atrastajiem zariem un citiem materiāliem vai veidoja zīmējumus; citi bērni baidījās kaut ko darīt un pieskarties dabas materiāliem; citi bērni skraidīja apkārt, visu aizmēģināja, kāpa kokos. Skolotāji secināja, ka daļai bērnu jau citā braucienā varēs izvirzīt nākamo ielāpoto sasniedzamo rezultātu, bet pārējiem bērniem būs jāturpina iepazīt mežu un tajā atrodamos dabas materiālus.

Pirms došanās mājup skolotāji ar bērniem pārrunāja, kā izdevās ievērot drošības noteikumus (cik droši bērni jutās mežā, vai ir vēl kādi noteikumi, kurus vajadzētu ievērot) un kāda bija bērnu pieredze (kas patika, kas nepatika un ko viņi vēlētos darīt nākamajā reizē).

Metodiskais komentārs

- Pirmais bērnam meža braucienā sasniedzamais rezultāts: “Bērni ievēro kopīgi veiktos drošības noteikumus”.
- Vērtēšana notiek mežā: skolotāji novēro un pievērš uzmanību, kā bērni ievēro izvirzītos drošības noteikumus. Svarīgi, lai bērni gan zinātu noteikumus, gan tos ievērotu.
- Skolotāji iegūst informāciju par bērnu priekšzināšanām ar stāsta palīdzību (mācību procesa aktualizācijas daļa) un rosina viņus domāt par sasniedzamo rezultātu.
- Mežā bērni praktiski darbojas un ievēro drošības noteikumus, un skolotāji novēro, kā viņiem veicas (mācību procesa apjēgšanas daļa).
- Skolotāji pārrunā ar bērniem izveiktos drošības noteikumus, aicina tos izvērtēt un vajadzības gadījumā uzlabot (mācību procesa refleksijas daļa).
- Skolotāji plānošanas laikā ir izvirzījuši arī nākamo sasniedzamo rezultātu: “Bērni radoši izmanto mežu un tajā atrodamos dabas materiālus, lai īstenotu savas ieceres”.
- Skolotāji novēro bērnu patstāvīgās darbības: iegūst informāciju par bērnu radošajām izpausmēm, lai plānotu nākamo braucienu uz mežu.

Skolotāju komentārs

Aktualizācijas laikā stāstus veidojam mazās bērnu grupās, jo tā vieglāk izvērtēt katra bērna iepriekšējo pieredzi un zināšanas. Lielās grupās to nevar izvērtēt objektīvi, jo daži bērni atbild uz jautājumiem, neļaujot pārējiem padomāt.

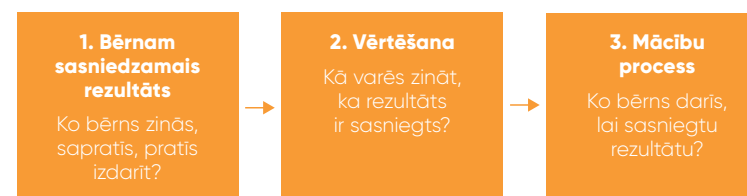
Stāstu stāstīšana un vienošanās par drošības noteikumiem pirms došanās uz mežu prasīja vairākas dienas. Bērnu ierosinātos drošības noteikumus pierakstījām, lai tos būtu vieglāk atcerēties un izmantot pārrunās.

Arī refleksijas laikā, lai vairāk bērnu varētu izteikties un tik ilgi nebūtu jāgaida sava kārta, viņi darbojās grupās un katrs pieaugušais runāja ar savu grupu.

Stāstu veidošanas laikā bērni ātri nosauca drošības noteikumus, kurus praksē, esot mežā, nebija viegli ievērot. Par laimi, bērni darbojās pieaugušo tuvumā. Pēc brauciena vienojamies ar kolēģiem, ka pirmo izbraucienu laikā vienam no pieaugušajiem visu laiku jāvēro, kur bērni atrodas, nevis jādarbojas ar viņiem kopā. Nākamajās reizēs, atkal ierodoties mežā, drošības noteikumi jāatkārto.

IEDZIĻINIES

Skolotājs plāno mācības tā, lai bērns sasniegtu izvirzīto sasniedzamo rezultātu. Vispirms izvirza bērnam izprotamu sasniedzamo rezultātu: ko viņš varēs izdarīt, izmantojot jaunās zināšanas, izpratni, prasmes un vērtībās balstītus ieradumus. Pēc tam pārdomā, kā vērtēs, kādi būs sasniegtā pierādījumi, un tikai pēc tam mērķtiecīgi plāno uzdevumus, kurus veicot bērns sasniegs plānoto rezultātu. Šāds plānošanas modelis, kas vērstas uz bērnam sasniedzamo rezultātu, ir pretējs bieži izmantotai mācību plānošanai, kad pamatā izmanto mācību grāmatas, materiālus, interesantus vai vairākkārt pārbaudītus uzdevumus un plāno vērtēšanu tikai mācību nobeigumā.

2. attēls. Mācību plānošana, lai bērns sasniegtu izvirzīto sasniedzamo rezultātu

Kā redzams 2. attēlā, plānojot skolotājs veic šādus soļus.

1. Sasniedzamā rezultāta izvirzīšana, formulēšana: kas bērnam jāzina, jāsaprot un ko jāprot darīt. Sasniedzamo rezultātu izvirza gan mācību ilgākam laika periodam, piemēram, tematam, gan individuālai rotaļnodarbībai.
2. Snieguma vērtēšanas plānošana: kā bērns parādīs, ko iemācījies, sapratis, apguvis? Kuri vērtēšanas kritēriji tiks izmantoti? Bērnu izpratnes, zināšanu un prasmju vērtēšana ļauj skolotājam saprast, vai izplānotās mācības ir bijušas efektīvas. Lai vērtētu, skolotājam jāplāno autentiski uzdevumi, kas virzīti uz izpratni, domāšanu un zināšanu konstruēšanu.
3. Mācību plānošana: kā bērns sasniegs rezultātu? Skolotājs plāno nepieciešamos uzdevumus/darbības, lai virzītu bērnu apgūt prasmes, konstruēt zināšanas un veidot izpratni, izvēlas un atlasa daudzveidīgus mācību līdzekļus, izvēlas mācību vidi, iekārto mācību telpas. Skolotājs plāno, ko mācīs, kā bērnu atbalstīs.

Šādus plānošanas soļus skolotājs izmanto, plānojot gan mācību gadu kopumā, gan katru tematu, dienu vai mācīšanās epizodi. Būtiski ir formulēt saprotamus, izmērāmus, ambiciozus, īstenojamus, bērna zināšanām, prasmēm un vajadzībām atbilstošus un viņam personīgi nozīmīgus sasniedzamos rezultātus. Bērnam sasniedzamo rezultātu formulē kā noteikta

mācību procesa daļas (piemēram, uzdevuma, rotaļnodarbības, temata) iznākumu. Tas ir izmērams mācību procesa laikā (formatīvi) un tā noslēgumā (summatīvi).

Istenojot plānu, kā sasniegt rezultātu mācību procesā, skolotājs māca, sasaistot bērnu esošās zināšanas, prasmes un pieredzi ar izvirzīto bērnam sasniedzamo rezultātu, virza bērna domāšanas procesus izziņas darbības laikā, kā arī atbalsta bērna mācīšanos, sniedzot atgriezenisko saiti, iedrošinot, rosinot reflektēt par mācīšanos un radot iespēju vingrināties. Ļoti svarīgi, lai bērns ne tikai zinātu sasniedzamo rezultātu un kā to vērtēs, bet arī saprastu, ko viņš pašlaik mācās un kas viņiem jādara, lai varētu sasniegt vēlamo rezultātu. Vērtēšana notiek mērķtiecīgi gan mācību procesa sākumā, gan mācību laikā, gan noslēdzot mācības.

Skolotājs plāno mācības, izvēloties metodiskos paņēmienus tā, lai mērķtiecīgi rosinātu sasniedzamo rezultātu apguvei nozīmīgus mācīšanās procesus: radītu bērnam interesi un motivāciju mācīties; palīdzētu bērnam sasaistīt jaunās zināšanas ar jau zināmo; piedāvātu jaunu informāciju, pieredzi un atbilstošu atbalstu. Tas palīdz bērnam konstruēt jaunas, dziļas un paliekošas zināšanas; nostiprināt apgūto daudzveidīgās un neierastās situācijās un sasaistīt apgūto ar reālo dzīvi. 2. tabulā piedāvāts trīsdalīgs mācību plānošanas modelis, kuru skolotājs var izmantot, gan plānojot ikdienas rotaļnodarbības, gan tematu kopumā saistībā ar plānotajiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem.

Temata vai rotaļnodarbības **aktualizācijas** daļas uzdevums ir sagatavot augsni mācībām, pievēršot bērna uzmanību tam, ko viņš mācīsies, lai radītu interesi; izskaidrojot bērnam saprotamā veidā sasniedzamos rezultātus, lai viņš pakāpeniski pats varētu sekot līdzi savai izaugsmei

un iesaistīties mācību plānošanā; palīdzot atsaukt atmiņā iepriekšējās zināšanas saistībā ar apgūstamo mācību saturu. Temata vai rotaļnodarbības **apjēgšanas** daļas uzdevums ir veidot un nostiprināt izpratni par apgūstamo mācību saturu, piedāvājot jaunu informāciju vai pieredzi un palīdzot to saprast, virzot un atbalstot; dodot iespēju lietot jaunās zināšanas, prasmes un ieradumus un sniedzot atgriezenisko saiti. Temata vai rotaļnodarbības **refleksijas** daļas uzdevums ir nostiprināt apgūto un sekmēt pārnesei jeb spēju vispārināt, lai turpmāk patstāvīgi neierastās situācijās izmantotu mācībās apgūto un saistītu jauno mācību saturu ar reālo dzīvi.

Metodiskie paņēmieni, lai īstenotu katras mācību procesa sastāvdaļas uzdevumus, var būt ļoti daudzveidīgi, taču svarīgi, lai tie aktivizētu jau minētos mācīšanās procesus. Ja nav notikusi aktualizācija, bērns var nebūt ieinteresēts darboties, jo viņam to liek darīt, nesaistot darbošanos ar jau zināmo un nemeklējot sakarības. Ja apjēgšanas posmā bērnam nav bijusi iespēja lietot jauno saturu, mācīšanās rezultāts ir pasīvas, trauslas, fragmentāras zināšanas. Tas ir tikai teorētisks līmenis, kam neveidojas sakars ar bērna reālo dzīvi. Refleksijas daļa atgādina skolotājam, ka sasaiste ar reālo dzīvi un pārnese nenotiek automātiski, tā mērķtiecīgi jāveido.

Daudziem skolotājiem jau ir ierasts trīsdalīgais mācību plānošanas modelis, ņemot vērā kognitīvās psiholoģijas atziņas par izziņas darbības procesiem, kā arī daudzveidīgos mācību plānošanas modeļos ietvertās daļas, piemēram, Roberta Ganjē aprakstītie deviņi mācību notikumi (Gagne, R. M., Wager, W. W., Golas, K., Keller, J. M. *Principles of Instructional Design*, 5th Edition. Wadsworth, CA: Cengage Learning, 2005. 387 lpp.)

2. tabula. Trīsdalīgs mācību plānošanas modelis

Mācību procesa daļas	Uzdevumi	Svarīgi bērnam
Aktualizācija	• pievērst bērnu uzmanību tam, ko paredzēts mācīties; • pārrunāt sasniedzamos rezultātus; • aktivizēt un izvērtēt iepriekšējās zināšanas un prasmes	Bērns sagatavojas uztvert jauno saturu, mērķtiecīgi pievēršot tam uzmanību, gūst motivāciju mācīties. Bērns saista jauno informāciju ar to, ko jau zina un prot.
Apjēgšana	• sniegt jaunu informāciju; • virzīt mācīšanos un atbalstīt; • dot iespēju lietot jauno saturu; • sniegt atgriezenisko saiti	Bērns soli pa solim, patstāvīgi darbojoties, mācās jauno saturu, saņemot nepieciešamo atbalstu un uz izaugsmi vērstu atgriezenisko saiti. Bērns izmanto jauno saturu mācību un ikdienas situācijās. Visbiežāk bērni jaunās zināšanas izmanto spēlējoties.
Refleksija	• izvērtēt apgūto; • sekmēt pārnesei: saistīt apgūto ar reālo dzīvi un citām mācību jomām	Bērnam ir svarīgi gūt prieku un gandarījumu par paveikto, vērtēt to, kas izdevies vai nav izdevies. Šī ir iespēja plānot turpmākās mācības. Pārnese nenotiek automātiski, tā ir jāsekmē un jāmāca.

IZMĒĢINI

Iepazīsties ar mācību programmā paredzētajiem sasniedzamajiem rezultātiem savas grupas bērniem. Izvēlies vienu sasniedzamo rezultātu jebkurā mācību jomā. Noformulē to, pielāgojot konkrēta bērna (vai bērnu grupas) mācīšanās vajadzībām.

Formulējot sasniedzamo rezultātu, atbildi uz šādiem jautājumiem.

- Kas bērnam ir jāiemācās?
- Kāpēc tas ir svarīgi vai saistoši bērnam?
- Kā tas saistīts ar citām mācību jomām, ikdienu?
- Vai to ir iespējams apgūt vienā nodarbībā (dienā, nedēļā, tematā u.tml.)?
- Vai to ir iespējams pārbaudīt?

IZVĒRTĒ

Izvērtē formulēto sasniedzamo rezultātu.

- Ticams – reāli sasniedzams plānotajā laikā.
- Būtisks – ved uz dziļāku izpratni, augstāka līmeņa prasmēm.
- Jēgpilns – bērnam ir skaidrs un saprotams (ko tas dos, ja viņš zinās/pratīs).
- Izmērāms – ir iespējams pārlicināties, vai rezultāts ir sasniegts.

Plānošana mācību gadam

VĒRO

2. nodaļas 2. piemērs “Gada tematiskā plāna veidošana”

Pirms mācību gada uzsākšanas pirmsskolas skolotāji izvērtē iepriekšējā mācību gadā kopā ar bērniem izpētīto, izzināto un sasniegto, pārrunā iespējamās gada tematus, kas varētu būt saistoši bērniem.

Pēc izvērtējuma skolotāji izstrādā gada tematisko plānu (sk. 4. pielikumu. “Gada tematiskā plāna piemērs”), ievērojot nozīmīgākos bērnam sasniedzamos rezultātus mācību jomās un caurviju prasmēs atbilstošajā vecumposmā, kā arī gada ritu un svētkus, kurus plānots svinēt, tos saistot ar sasniedzamajiem rezultātiem un ikdienas mācību procesu. Skolotāji kopā izplāno katra temata komplekso sasniedzamo rezultātu un ziņu bērnam (sk. 5. pielikumu. “Piemēri tematos sasniedzamajam rezultātam un ziņai bērnam”) tā, lai katru mācību gadu bērns apgūtu kaut ko jaunu.

Tāpat arī vienojas, kuros tematos piedalīsies sporta un mūzikas skolotāji, aktīvi virzot mācības uz temata ziņas izpratni un sasniedzamo rezultātu, kā arī uz konkrētu caurviju prasmju, ieradumu attīstību, zināšanām un izpratni mācību jomā.

Piemērs. *Sporta skolotājs mērķtiecīgi plāno atbalstīt temata “To es varu” izziņu jaunākajā vecuma grupā un temata “Pārmaiņas un pārvērtības” ietvaros plānos mācības par šķēršļu pārvarēšanu dažādā veidā, attīstot bērnu kritiskās domāšanas prasmes (prasmī izzināt pasauli, pievērst uzmanību detaļām, veikt izvēli). Mūzikas skolotājs plāno mērķtiecīgi atbalstīt temata “Panti, dziesmas un pasakas” izziņu. Sporta un mūzikas skolotāji izveido gada tematisko plānu katrai vecuma grupai, lai katrs bērns mācību gada laikā varētu sasniegt plānotos sasniedzamos rezultātus.*

Skolotāji priecājas par to, ka gada tematiskais plāns ir izveidots, jo tas iezīmē mācību gada virzību visai pirmsskolai, rada iespēju laicīgi sagādāt nepieciešamos mācību līdzekļus tematu izziņai un jēgpilni sasaistīt tematus un ikdienas dzīvi pirmsskolā. Viņi vēl detalizēti neplāno, kā konkrēti bērni izzinās katru tematu un sasniegs plānoto rezultātu. Katru tematu skolotāji plānos īsi pirms temata uzsākšanas, lai varētu ņemt vērā bērnu intereses un priekšzināšanas.

Metodiskais komentārs

Tematu plānošana mācību gadam:

- tematu izvēli nosaka sasniedzamie rezultāti mācību jomās katrā pirmsskolas izglītības posmā;
- ieplāno laiku, lai mācību gada sākumā veidotu mācīšanās kopienas: sadraudzētos, apgūtu ikdienas ieradumus, vienotos par noteikumiem u. c.;
- ņem vērā to, ko bērni apguvuši iepriekš;
- ņem vērā gada ritu un procesus dabā, svētkus un tradīcijas, kuru laiku nevarēs mainīt;
- paredz vismaz četras nedēļas temata izziņai. Pieļauj, ka plāns var mainīties atbilstoši bērnu mācību vajadzībām.

Skolotāju komentārs

Bija viegli izvēlēties tematus gada tematiskajam plānam. Ziņu formulēšana aizņēma ilgu laiku, jo vajadzēja precīzi formulēt, ko bērns temata izziņas rezultātā sapratīs. Ziņai jābūt tik izaicinošai un nozīmīgai, lai tajā varētu iedziļināties veselu mēnesi.

Pirmās noformulētās ziņas šķita pārāk vienkāršas, tādas, kuras bērni jau zina vai izprot bez papildu mācīšanās. Vairākkārt mainot un labojot ziņas, nonācām pie rezultāta, kas šobrīd mūs apmierina. Ļoti palīdzēja citu kolēģu “skats no malas”. Mēs arī sapratām, ka, iespējams, katru ziņu vēlreiz “pieslīpēsim” tad, kad plānosim tematu. Reizē ar ziņas formulēšanu plānojam arī tematā sasniedzamo rezultātu.

IEDZIĻINIES

Skolotāji plāno mācību saturu tā, lai bērns apgūtu to atbilstoši savām mācīšanās vajadzībām un pakāpeniski iegūtu zināšanas, veidotu izpratni, vērtībās balstītus ieradumus un attīstītu prasmes atbilstoši vadlīnijās noteiktajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Mācību saturu bērni apgūst integrētā mācību procesā. Mūzikas un sporta skolotāji, atbalsta personāls, ja pirmsskolas iestādē tāds ir, piedalās gada tematiskā plāna izveidē un tematu plānošanā, lai varētu saskaņot savu darbību ar visā iestādē iecerēto un plānotu, kā jēgpilni papildināt un atbalstīt tematu izziņu savās rotaļnodarbībās vai atbalstīt bērnu darbību integrētā mācību procesā grupā. Atbilstoši grupu tematiem mūzikas un sporta skolotāji veido savu gada plānu, iekļaujot mācību jomas zināšanas, izpratni, pamatprasmes, attīstot caurviju prasmes, veidojot vērtībās balstītus ieradumus.

Veidojot sabalansētu gada tematisko plānu katrai grupai pirmsskolas izglītības iestādē, ar daudzveidīgu tematu palīdzību var radīt iespēju bērniem gūt pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā. Pirmsskolas izglītības iestādes kolektīvs veido pirmsskolas gada tematisko plānu, ietverot visu grupu plānus, kurus izziņāt mācību gada laikā, nodrošinot pēctecību: katrā nākamajā gadā bērni izziņā citus tematus vai arī apgūst tematu no cita skatpunkta. Piemēram, vienā gadā bērni izziņā dažāda veida ritmiskās rindas, bet nākamajā gadā šīs zināšanas par ritmiskajām rindām izmanto, veidojot savas dejas, kurās noteiktas deju daļas ritmiski atkārtojas. Gada tematiskajam plānam jābūt elastīgam, lai to temata īstenošanas/apguves laikā pielāgotu bērna mācību vajadzībām un interesēm, piemēram, atvēlētu papildu laiku, precizētu temata ziņu bērnam un tematā sasniedzamo rezultātu. Temats ir

- veidots konkrētu bērnam sasniedzamo rezultātu apguvei;
- sasaistīts ar bērna iepriekšējām zināšanām un pieredzi un rada iespēju tās padziļināt, pētot, vērojot, izziņot praktiskā darbībā;
- vērtīgs reālajā dzīvē;

- interesants un aizraujošs bērnam;
- atbilstošs bērna domāšanai un uztveres spējām, tajā ir ietvertas bērnam saprotamas norises un parādības dabā un sabiedrībā.

Kā redzams 3. attēlā, mācību plānošana pirmsskolā notiek pakāpeniski vairākos plānošanas līmeņos. Skolotāji kopā plāno mācību procesu mācību gadam saskaņā ar pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas mācību programmā ietvertajiem plānotajiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem, izveidojot gada tematisko plānu. Katras grupas skolotāji kopā ar speciālistiem (sporta, mūzikas skolotājiem, atbalsta personālu) plāno tematus un rotaļnodarbības, veidojot un mācību procesā pielāgojot tematu plānus un rotaļnodarbību plānus, ievērojot bērnu mācību vajadzības, intereses, aktualitātes un savu novērojumu datus. Saskaņā ar iestādes gada tematisko plānu sporta un mūzikas skolotāji veido savu gada plānu tā, lai bērni sasniegtu plānotos sasniedzamos rezultātus mācību jomā.

3. attēls. Mācību satura plānošanas līmeņi pirmsskolā

IZMĒĢINI

Iepazīsties ar mācību programmā paredzētajiem sasniedzamajiem rezultātiem savas grupas bērniem. Ņemot vērā bērnu iepriekšējo pieredzi un zināšanas, intereses, pieejamos mācību resursus, pielāgo gada tematiskā plāna piemēru savas grupas vajadzībām.

Izveido gada tematisko plānu (sk. 4. pielikumu. "Gada tematiskā plāna piemērs").

Formulē tematā ziņu bērnam un kompleksu sasniedzamo rezultātu (sk. 5. pielikumu. "Piemēri tematos sasniedzamajam rezultātam un ziņai bērnam").

IZVĒRTĒ

Lai izvērtētu, cik daudzpusīgs un sabalansēts ir gada tematiskais plāns, atzīmē gada tematiskā plāna pārskata veidnē (sk. 6. pielikumu. "Gada tematiskā plāna pārskata veidne"),

- kuras mācību jomas palīdz veidot izpratni par katru tematu;
- kuras caurviju prasmes varēs mērķtiecīgi attīstīt katra temata izziņas laikā;
- kuras vērtības un tikumus varēs mērķtiecīgi iepazīt un demonstrēt katra temata izziņas laikā.

Metodiskais komentārs

- Lai bērnam veidotos viengabalains, nesadrumstalots skatījums uz pasauli, dziļā izpratnē un viņi labāk spētu pārnest un izmantot apgūtās prasmes jaunās situācijās, svarīgi tematu apguvi plānot, integrējot vairāku mācību jomu sasniedzamos rezultātus. Temati tiek izvēlēti tā, lai vairākas mācību jomas palīdzētu izzināt to saturu.
- Ne visi mācību jomu sasniedzamie rezultāti tiks īstenoti tikai noteiktu tematu izziņas laikā. Piemēram, sociālās un pilsoniskās mācību jomas sasniedzamie rezultāti var tikt īstenoti regulārās pirmsskolas ikdienas darbībās un sadzīvē.
- Iespējams, ka bērns izmanto visas caurviju prasmes katra temata ietvaros. Veidojot mācību gada tematisko plānu, skolotāji izvēlas, kurām caurviju prasmēm katra temata ietvaros tiks pievērsta pastiprināta uzmanība, lai tās mērķtiecīgi pilnveidotu un izmantotu. Iespējams, ka bērns izmanto visas caurviju prasmes katra temata ietvaros. Gada laikā plāno iespējas visu caurviju prasmju attīstīšanai un izmantošanai.
- Tematu ietvaros mācību gada garumā bērni iepazīst un attīsta vērtībās balstītus ieradumus un tikumus atbilstoši sava vecuma posma izpratnei.

Temata plānošana

VĒRO

2. nodaļas 3. piemērs "Temata plāna izveide"

Pāris nedēļas pirms jaunā temata "Padejosim" (sk. 7. pielikumu "Temata "Padejosim!" plāna piemērs") skolotāji satiekas, lai plānotu, kā bērni sasniegs plānoto sasniedzamo rezultātu – "Izdomā savu deju, izvēloties soļus un kustības atbilstoši mūzikas tempam un ritmam" – un veidos izpratni par ziņu bērnam: "Deju veido noteiktu kustību secība mūzikas ritmā un tempā". Vienlaicīgi tematā bērns integrēti apgūs vairāku mācību jomu saturu un sasniegs sasniedzamos rezultātus, pilnveidos un attīstīs ieradumus un caurviju prasmes.

Iepriekšējā mācību gadā bērni jau ir izzinājuši un veidojuši ritmiskās rindas ar kustību, skaņu un priekšmetu palīdzību. Temats "Padejosim!" bērniem ļaus padziļināt zināšanas par ritmiskajām rindām un pielietot tās jaunās situācijās. Izzinot šo tematu, bērni varēs mācīties latviešu tautas dejas un rotaļas, improvizēt un veidot paši savas soļu un kustību kombinācijas, vienlaikus apgūstot nozīmīgus sasniedzamos rezultātus mācību jomās. Ja bērni varēs izveidot paši savu deju, izvēloties soļus un kustības atbilstoši mūzikas tempam un ritmam, būs skaidrs, ka viņi ir izpratuši temata ziņu bērnam, kā arī apguvuši jaunas prasmes un zināšanas.

Vispirms skolotāji plāno temata aktualizācijas daļu: kā ieinteresēt bērnus un ko būtu svarīgi uzzināt par bērnu iepriekšējām zināšanām un prasmēm (sk. 8. pielikumu "Kritēriju lapas piemērs prasmju diagnosticēšanai vērtēšanai tematā "Padejosim!")"). Skolotāji identificē, kuras zināšanas, prasmes, ieradumi ir nepieciešami, lai bērns varētu apgūt tematā plānotos bērnam sasniedzamos rezultātus.

Pēc tam skolotāji izplāno, kā iekārtos telpu, ko piedāvās bērnu patstāvīgajām darbībām. Kopā ar mūzikas un sporta skolotājiem vienojas, ka mūzikas un sporta nodarbībās bērni galvenokārt apgūs deju soļus un kustību virzienus, bet, darbojot grupā, īstenos radošās izpausmes. Skolotāji izplāno arī to, kā novēros un sekos līdzi caurviju prasmju (sk. 9. pielikumu "Kritēriju lapas piemērs caurviju prasmju vērtēšanai tematā "Padejosim!")") un ieradumu attīstībai.

Lai veiksmīgi īstenotu tematu, skolotāji vienojas, kurš sagādās nepieciešamos mācību līdzekļus: mūzikas ierakstus, tērpu aksesuārus deju iestudēšanai, mācību līdzekļus bērnu patstāvīgai darbībai. Sekojot līdzi temata apguvei un plānojot turpmāko mācību procesu, nākamo plānošanas sanākumi paredz, kad skolotāji būs novērojuši un izpratuši bērnu intereses, sākotnējās zināšanas un prasmes, un dokumentējuši novērojumus.

Metodiskais komentārs

- *Tematā bērnam sasniedzamais rezultāts: “Bērni izdomā savu deju, izvēloties soļus un kustības atbilstoši mūzikas tempam un ritmam”.*
- *Mācību jomu sasniedzamie rezultāti.*
 - Matemātikas mācību jomā programmā plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts: “Pēc nosacījuma un radoši veido sakārtojumus, to skaitā ritmiskās rindas no priekšmetiem un ģeometriskajām figūrām. Veido ritmiskās kustību un kustību grupu rindas (dejas soļi, skaņu ritmi) pēc nosacījuma un radoši”. Skolotāji plāno, ka bērni veidos ritmiskās rindas ar kustību palīdzību.
 - Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma: “Dejo vienkāršus deju soļus (gājiena solis, tecīgus solis, palēciena solis, galopa solis) atbilstoši mūzikas ritmam un tempam”.
 - Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma: “Pārvietojas sev un citiem drošā veidā, apvienojot dažādus deju soļus”.
 - Valodu mācību joma: “Secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto”.
 - Tehnoloģiju mācību joma: “Veido telpisku tēlu (dejojāja figūru) vai dejā izmantojamus aksesuārus, kombinējot iepriekš apgūtās tehnoloģijas pēc savas ieceres”.
- Diagnosticejošo vērtēšanu veic mācību sākumā, lai noskaidrotu bērna zināšanas, prasmes, ieradumus attiecībā pret plānoto bērnam sasniedzamo rezultātu, lai noteiktu viņa mācīšanās vajadzības.

Skolotāju komentārs

Jau veidojot gada tematisko plānu, pārrunājām, ar kuru tematu palīdzību bērni varēs sasniegt mācību programmā plānotos sasniedzamos rezultātus. Zinot, ka bērniem ir svarīgi izprast ritmisko rindu veidošanas principus, jo tās ir matemātikas sistēmu un darbību pamats, domājām, kā bērniem palīdzēt saistīt ritmiskās rindas ar savu pieredzi. Mēs nolēmām ritmiskās rindas izziņāt ar kustību palīdzību – ar dejām, jo dejas pēc būtības ir ritmiskās rindas, kurās atkārtojas kustības un kustību grupas. Tā būtu iespēja veidot izpratni par ritmiskām rindām, integrējot matemātikas, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā un veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomu saturu.

Pirms temata apguves uzsākšanas izplānojām tā aktualizācijas daļu un to, kā iegūsim informāciju par bērnu prasmēm. Tikai pēc tam, kad bijām novērojuši bērnus pirmajās temata dienās, plānojām temata apjēgšanas daļu un to, ar kurām rotaļdarbībām bērni varēs sasniegt plānotos sasniedzamos rezultātus atbilstoši viņu mācību vajadzībām.

IEDZIĻINIES

Izzinot tematu, bērni integrētā veidā apgūst nepieciešamās zināšanas, veido izpratni, vērtībās balstītus ieradumus, attīsta prasmes. Plānojot tematu, skolotājs noformulē ziņu bērnam un komplekso sasniedzamo rezultātu; izvērza bērnam sasniedzamos rezultātus mācību jomās, caurviju prasmēs un attīstāmos ieradumos; plāno, kā vērtēs bērnam sasniedzamos rezultātus pirms temata apguves uzsākšanas, apguves laikā un noslēgumā; plāno bērna darbības, domājot par temata aktualizācijas, apjēgšanas un refleksijas daļām.

Temata nosaukums ļauj nojaust tā saturu, piemēram, “Kam ir spārni?”, “Tumsa un gaismā”, “Kas kustas?”, “Ziemas prieki!”. Temata virzienu un izpratnes dziļumu, ko mēģinām panākt, nosaka ziņa bērnam – atziņa, patiens apgalvojums, secinājums, kas radīsies pētījumu, novērojumu un praktiskās darbības rezultātā. Ziņa ir īsa, bērniem saprotama, balstās bērna iepriekšējā pieredzē, ir bērna dzīvē nozīmīga un interesanta, padziļina esošās zināšanas un izpratni. Ziņa bērnam sākotnēji ir hipotēze, kura temata izziņas laikā kļūst par bērnam saprotamu atziņu.

Katram tematam skolotāji formulē ziņu bērnam un komplekso sasniedzamo rezultātu, kas ietver bērna zināšanas, izpratni, mācību priekšmetam specifiskās un vispārīgās jeb caurviju prasmes, sociālās un komunikatīvās prasmes, mācīšanās stratēģiju un rīcību. Lai bērns sasniegtu tematā sasniedzamo rezultātu, izziņas gaitā jāpiedāvā arī citi sasniedzamie rezultāti gan mācību jomās, gan caurviju prasmēs.

Vienlaikus skolotāji plāno, kā vērtēs bērnu priekšzināšanas, progresu un to, kā būs izdevies sasniegt izvērztos rezultātus.

- Kā varēs vērtēt, vai un cik lielā mērā bērns ir sasniedzis tematā plānotos sasniedzamos rezultātus?
- Kādi būs vērtēšanas kritēriji?
- Kādā veidā izteiks vērtējumus un tos dokumentēs?
- Kā tiks sniegta un saņemta atgriezeniskā saite?

Plānojot, kā bērns sasniegs tematā plānotos rezultātus, skolotājs mērķtiecīgi izvēlas bērna darbības veidus, nevis atsevišķus konkrētus uzdevums, spēles. Piemērs. *Bērns veido ritmiskās rindas no dažādiem materiāliem, nevis bērns veido rokassprādzi no krāsainām koka bumbiņām, ievērojot ritmisko rindu ABAB.* Skolotājs savas darbības plāno kā ierosmes bērnu darbībai temata izziņas ietvaros.

Skolotājs plāno savas un paredz iespējamās bērna darbības katra mācību procesa daļai (sk. 2. tabulu. "Trīsdalīgs mācību plānošanas modelis" 23. lpp.).

Aktualizācijas daļai skolotājs plāno, kā

- iekārtot telpu, paredzot iespējas bērnu patstāvīgai rotaļdarbībai (sk. "Bērnu patstāvīgā darbība") temata ietvaros;
- radīt situācijas, ar kurām ieinteresēt bērnu temata izpētē (piemēram, organizē pastaigu vai atnes uz pirmsskolu interesantu objektu);
- izzināt bērna iepriekšējās zināšanas un prasmes attiecībā pret izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai varētu plānot turpmākās mācības atbilstoši bērna vajadzībām;
- bērnam saprotamā valodā izklāstīt sasniedzamo rezultātu.

Apjēgšanas daļai skolotājs plāno, kā

- radīt iespējas bērna patstāvīgai rotaļdarbībai un zināšanu konstruēšanai;
- bērns varēs īstenot savas intereses, kuras radušās, apgūstot tematu;
- virzīt bērna mācīšanos atbilstoši viņa vajadzībām;
- rosināt bērnu piedalīties rotaļnodarbību plānošanā;
- radīt iespējas bērnam darboties individuāli, pāros un grupās;
- mācīties gan telpās, gan ārā;
- izmantot pirmsskolā īstenojamās iespējas un papildresursus (piemēram, izbraukumus), iesaistot bērnu vecākus un citus kolēģus, lai veicinātu bērnu mācīšanos;
- organizēt rotaļnodarbības, izvirzot sasniedzamo rezultātu vienā mācību jomā/caurviju prasmē/ieraduma veidošanā;
- organizēt rotaļnodarbības, ar kurām vienlaicīgi iespējams īstenot kompleksu sasniedzamo rezultātu, kas ietver vairāku mācību jomu prasības un/vai caurviju prasmes;
- sniegt atgriezenisko saiti un pielāgot sasniedzamos rezultātus bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi;
- rosināt bērnu izvērtēt savu sniegumu un domāt par mācīšanos.

Lai virzītu bērnu uz plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem, apjēgšanas daļā plāno vairākus savstarpēji saistītus mācīšanās ciklus par katru sasniedzamo rezultātu, dodot iespēju bērnam praktiskā darbībā iegūt jaunu informāciju, to izzināt no daudzveidīgiem skatpunktiem izpratnes veidošanai, vingrināties lietot jauno informāciju daudzveidīgos, to skaitā neierastos, kontekstos, saņemot attīstošu atgriezenisko saiti un pilnveidojot savu sniegumu. Šādi cikli var būt vienas vai vairāku rotaļnodarbību garumā.

Īstenojot plānu, skolotājs vēro un elastīgi rīkojas, lai izmantotu ikdienas situācijas mācīšanās nolūkiem, jo bērni mācās nepārtraukti. Svarīgi atcerēties, ka visas rotaļnodarbības nav nepieciešams plānot integrēti. Bērnam ir arī jānodrošina iespēja atkārtoti un pietiekami vingrināties un nostiprināt jaunās zināšanas un prasmes daudzveidīgās situācijās.

Temata apjēgšanas daļā skolotājs plāno gan organizētas rotaļnodarbības, gan iespējas bērna patstāvīgai darbībai. Skolotājs izmanto gan telpu, gan āra vidi, lai ierosinātu bērna patstāvīgu darbību, kas veicina temata izzināšanu. Bērna patstāvīgās darbības laikā skolotājs novēro viņa priekšzināšanas un intereses, salīdzinot ar izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Šo informāciju skolotājs izmanto, plānojot organizētās rotaļnodarbības, lai sasniedzamais rezultāts atbilstu bērna vajadzībām (piemēram, lai bērnam nebūtu jāmacās tas, ko viņš jau zina un prot) un turpinātu viņa attīstību, bet nebūtu pārāk sarežģīts.

Iekārtojot vidi bērnu brīvajām rotaļnodarbībām, nav nepieciešams aptvert visas mācību jomas (sk. 10. pielikumu "Vides iekārtojuma plānošanas veidne") vienlaicīgi. To īpaši svarīgi atcerēties, ja grupas telpa ir neliela. Temata izziņas laikā skolotājs maina telpas vidi un materiālus brīvajām rotaļnodarbībām atbilstoši bērnu interesēm un mācīšanās vajadzībām: piedāvā kaut ko jaunu, papildina jau esošo un atstāj kaut ko nemainīgu. Piemēram, kluči būvniecībai telpā var būt visu gadu neatkarīgi no izzināmā temata.

2. nodaļas 3. piemērā "Temata plāna izveide" aprakstītajā tematā "Padejosim!" skolotājs sagatavo iespējas bērniem patstāvīgi darboties un veidot izpratni par tematā sasniedzamajiem rezultātiem, vingrināt prasmes (sk. 3. tabulu. Bērna patstāvīgā rotaļdarbība tematā "Padejosim!" 29. lpp.).

Skolotājam svarīgi atcerēties: pirms plāno izmantot kādus jaunus mācību līdzekļus – darba piederumus, izejmateriālus, rotaļlietas u. tml. – organizētās rotaļnodarbības mērķu sasniegšanai, jārada iespēja bērniem šos materiālus iepazīt patstāvīgas rotaļnodarbības laikā. Ja bērni nebūs iepazinušies ar jaunajiem mācību līdzekļiem, skolotāja organizētā rotaļnodarbībā, bērni var nepievērst uzmanību tam, ko skolotājs vēlas, lai viņi darītu. Bērni vispirms gribēs materiālus izpētīt (aptaustīt, aplūkot, salocīt). Ja bērni materiālus jau ir izpētījuši, viņi skolotāja piedāvātās darbības uztvers kā jaunas iespējas materiālu izmantošanā un būs šai nodarbei daudz atvērtāki.

3. tabula. Bērna patstāvīgā rotaļdarbība tematā "Padejosim!"

Mācību vide	Iespējamās bērna darbības	Skolotāja vērojumi un iespējamais atbalsts
Pārmaiņas grupas iekārtojumā Atbrīvot daļu telpas no mēbelēm. Sagatavot mūzikas ierakstus, lai tos varētu atskaņot fonā patstāvīgās darbības laikā. Sagatavot lakatus, lentes, cepures, svārkus, vainagus, tautastērpu elementus.	Dejo tad, kad spēlē mūziku. Dejo ar lakatiem, lentēm, ģērbj svārkus, liek cepures utt.	Kuri bērni dejo? Vērot ritma izjūtu un soļu, kustību izvēli.
Tehnoloģiju mācību joma Pielikt pie sienas attēlus, kas parāda dažādu stilu dejas un dejotājus (balets, tautasdejas, sarīkojumu dejas, sporta dejas, steps u. c.). Piedāvāt zīmuļus, krītiņus, šķēres, līmi, papīra un auduma atgriezumus bērniem pieejamā vietā.	Radoši zīmē un aplicē.	Vai darbiņos parādās dejotāji? Vai bērni prot paši sagriezt audumu?
Matemātikas mācību joma Izvietot materiālus (koka pērles, kurpju šņores, pūkainās stieples, pogas) ritmisko rindu veidošanai.	Ver krelles, rokassprādzes u. tml.	Vai savērtās koka pērles veido ritmiskās krāsu rindas? Ja bērni paši neveido ritmiskās rindas, skolotājs uzsāk un rosina, lai bērni turpina tās veidot.

Refleksijas daļai skolotājs plāno, kā

- izvērtēt bērna panākumus attiecībā pret izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem;
- iesaistīt bērnu savu sasniegumu un temata izvērtēšanā;
- izvērtēt temata atbilstību bērna mācību vajadzībām;
- izvērtēt, cik lielā mērā bērns izprot temata ziņu, ir attīstījis prasmes, izveidojis ieradumus;
- izvērtēt piedāvāto organizēto rotaļnodarbību un izmantot materiālu efektivitāti;
- izvērtēt vērtēšanas dokumentēšanas veidu efektivitāti – cik lielā mērā iegūto informāciju iespējams izmantot katra bērna mācīšanās atbalstam;
- izmantot tematā iegūto informāciju par bērnu interesēm, zināšanām un prasmēm nākamo tematu laikā, lai virzītu viņu mācīšanos.

IZMĒĢINI

Izplāno tematu, izmantojot temata plāna veidni (sk. 11. pielikumu "Temata plāna veidne").

Izplāno vides iekārtojumu savam nākamajam tematam, pieraksti idejas bērna patstāvīgām rotaļdarbībām (sk. 10. pielikumu "Vides iekārtojuma plānošanas veidne").

IZVĒRTĒ

Izvērtē savu izplānoto tematu, izmantojot temata *kritēriju lapu* (sk. 12. pielikumu "Kritēriju lapa temata plāna izvērtēšanai").

Rotaļnodarbības plānošana

VĒRO

2. nodaļas 4. piemērs “Temata rotaļnodarbības plānošana”

Temata “Padejosim!” (sk. 7. pielikumu “Temata “Padejosim!” plāna piemērs”) pirmajā nedēļā skolotāji novēro, kā bērni brīvi dejo mūzikas pavadībā. Lielākā daļa bērnu izvēlas kustības atbilstoši mūzikas ritmam un tempam. Skolotāji novēro arī to, ka bērni izmēģina jaunas kustības un deju soļus visas dejas garumā, tikai daži bērni izpilda vairākas reizes vienus un tos pašus soļus un kustības, atkārtojoties melodijas daļām. Arī tie bērni, kuri atkārtoti kustības un deju soļus, to nedara vienmēr.

Skolotāji secina, ka nepieciešams virzīt bērna mācīšanos uz izpratni par dejas struktūru: mainoties melodijai, mainās dejas soli un kustības. Atkārtojoties melodijai, atkārtoti tos pašus deju soļus. Skolotāji vienojas, ka bērni to, kā melodijas daļas mainās un atkārtojas, labāk uztvers tad, ja izmantos nepazīstamu deju, kuras mūzikas pavadījumam bērni nezinās melodiju un dejas soļus. Ja izmantotu latviešu deju vai rotaļu, kāds no bērniem varētu zināt soļus, un tādēļ nenotīktu domāšana un iedziļināšanās. Lai nostiprinātu un veicinātu sadarbības un pašvadības mācīšanās prasmes, attīstītu drosmi un solidaritāti, vislabāk izvēlēties pāru vai grupas deju. Skolotāji nolēm, plānot organizētu rotaļnodarbību (sk. 13. pielikumu “Rotaļnodarbības plāna piemērs tematā “Padejosim!””), kuras sasniegtais rezultāts: “Bērni deju citu tautu pāru deju”.

Grupas skolotāji konsultējas ar kolēģiem, kuri ierosina izmantot šādas dejas: krievu deju “Troika”, meksikāņu deju “La Raspa” vai amerikāņu “Patty-Cake Polka”. No ierosinātajām dejām izdodas atrast “La Raspa” melodijas ierakstu (La Raspa [tiešsaiste], 2012, jūn. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/laraspamelodija>) un video, kur var redzēt dejas soļus (La Raspa [tiešsaiste], 2014, jūl. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/laraspadejusoli>).

Pēc tam skolotāji plāno, kādā veidā virzīt bērnu mācīšanos. Lai pēc iespējas labāk katrs bērns varētu iesaistīties un izteikt savas domas, nolēm, ka strādās ar mazām bērnu grupām (4–6 bērni, lai varētu dejojot pāros) un rotaļnodarbību sadalīs divās daļās: vispirms izzinās melodiju, kuru aicinās interpretēt kustībās, bet otrajā daļā mācīsies dejā paredzētos soļus un kustības.

Pirmās rotaļnodarbības daļas mērķis: saklausīt melodijas fragmentus un to atkārtot. Lai to panāktu, katru melodijas fragmentu lūgs bērniem raksturot. Pēc tam, kad bērni būs raksturojuši dzirdēto, skolotāji apkopos bērnu teikto informāciju un vērsīs uzmanību

nesadzirdētajiem aspektiem. Pēc tam, noklausoties garāku ierakstu, novēros, vai bērni pamanīs daļas, kuras atkārtojas. Ja nepamanīs, mudinās bērnus salīdzināt melodijas daļas.

Pēc melodijas rūpīgas iepazīšanas aicinās bērnus klausīties mūziku vēlreiz un padomāt, kā viņi kustētos šīs mūzikas pavadībā. Atskaņojot īsus melodijas fragmentus, bērni demonstrēs savas iecerētās kustības. Svarīgi novērot, kādi ir dejas soļi, mainoties melodijai, un vai melodijas atkārtojuma daļās bērni izmanto vienus un tos pašus soļus vai kustības. Ja tas nenotiks, vēlreiz pievērsīs uzmanību melodijas daļām, kas atkārtojas.

Lai mudinātu bērnus izmantot caurviju prasmes (sadarbība), izstāstīs, ka šī ir meksikāņu pāru deja. Pāriem būs jāvienojas, kā dejojot lēnāko, kā – ātrāko dejas daļu. Tā skolotāji varēs novērot, cik viegli vai grūti pāriem ir izlemt, kā dejojot, arī to, kā notiek šī sadejošanās. Pēc tam pāri viens pēc otra demonstrēs savus izvēlētos deju soļus un kustības.

Lai visām bērnu grupām būtu līdzīga iespēja domāt un interpretēt melodiju, pie rotaļnodarbības otrās daļas, kurā bērni mācīsies dejā paredzētos soļus, grupas atgriezīsies tikai tad, kad visi bērni būs piedzīvojuši melodijas iepazīšanas procesu.

Uzsākot otru rotaļnodarbības daļu, skolotāja bērniem atgādinās, ka viņiem zināmās latviešu tautasdejas un rotaļas, piemēram, “Kas dārzā”, ir dejojamas kā ierasts. Skolotāja paskaidro, ka arī citās zemēs ir dejas, kuras prot daudzi, tās vienmēr dejoj vienādi.

Sākot mācīt “La Raspa” dejas soļus un kustības, piedziedājuma daļā vispirms rādīs tikai griešanos elkoņos. Ja kāda grupa viegli iegaumēs deju, varēs palielināt grūtības pakāpi, mainot soļus un satvērienu katrā nākamajā piedziedājumā.

Pēc dejas apguves refleksijas daļā pārrunās, kā bērni deju iemācījās (klausīšanās, dejošana pa vienam, dejošana pāros, “La Raspa” deju soļu mācīšanās) un kā viņiem izdevās sadarboties. Bērniem būs jāizvērtē, kas viņiem padevās vieglāk un kas grūtāk, kā arī jāpādomā, ko viņi darītu citādi, ja sāktu mācīties citu deju/vēlreiz mācītos šo pašu deju.

Metodiskais komentārs

- Skolotāji veido mazas bērnu grupas, vadoties pēc pirmajā nedēļā veiktajiem novērojumiem, kā bērni dejo, brīvi izvēloties dejas soļus un kustības.
- Rotaļnodarbība ir sadalīta divās daļās. Pirmajā rotaļnodarbības daļā bērni iepazīst melodiju un interpretē to ar kustībām, deju soļiem. Rotaļnodarbības otro daļu (dejas mācīšanos) organizē tikai tad, kad visas grupas iepazīnušas melodiju.
- Bērni ir atvērtāki skolotāju mācītājiem deju soļiem, jo vispirms paši ir interpretējuši melodiju.

- Skolotāji atbalsta ieradumu uzņemties iniciatīvu vērtību, tikumu (drosmes) veidošanā, rosinot katru bērnu demonstrēt deju soļus citiem bērniem. Visai grupai mācīties kopā vienu deju, tiek veicināta solidaritāte.
- Sadarbības prasmes tiek veicinātas, vienojoties par dejas soļiem kopā ar partneri. Rotaļnodarbības refleksijas daļā bērni izmanto pašvadītas mācīšanās prasmi – domāt par savu mācīšanos.
- Rotaļnodarbībā tiek saistītas vairākas mācību jomas: matemātikas mācību joma (ritmiskās rindas – melodijas un dejas soļu, kustību atkārtošanās), kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma (dejo vienkāršus deju soļus, iepazīst citu tautu dejas), veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma (pārvietojas sev un citiem drošā veidā, apvienojot dažādus deju soļus), valodu mācību joma (secīgi stāsta par piedzīvoto).

Skolotāju komentārs

Lai katras grupas bērniem būtu iespēja domāt savus dejas soļus un izslēgtu iespēju atkārtot to, ko rādījuši citu grupu bērni, ieteicams izmantot dažādas deju melodijas.

Tā kā atradām izmantojamus ierakstus tikai vienai dejai, pirmajā grupā aicinājām bērnus, kuri pēc pirmās nedēļas novērojumiem jau sāka atkārtot dejas soļus atbilstoši melodijai, un tos, kuri, brīvi dejojot, izmantoja lielāku soļu un kustību dažādību. Līdz ar to citi bērni, lai arī paši vēl nepiedalījās melodijas analizēšanā, varēja vērot šīs grupas darbību un gūt papildu zināšanas. Tas palīdzēja viņiem justies drošākiem, zinošākiem un sekmīgākiem.

Tā kā vienojāmies nākamajā mācību gadā īstenot šo tematu ar citiem bērniem, mūsu uzdevums ir sameklēt vēl citas melodijas deju mācīšanai.

IEDZIĻINIES

Skolotāja vadītas/organizētas rotaļnodarbības

Lai mērķtiecīgi virzītu bērnus uz sasniedzamo rezultātu, skolotāji plāno organizētas rotaļnodarbības, pamatojoties savos novērojumos par bērnu iepriekšējām zināšanām un prasmēm.

Ņemot vērā bērnu mācību vajadzības, grupas bērni var piedalīties vienā un tajā pašā vai arī dažādās skolotāja organizētās rotaļnodarbībās. Skolotājam svarīgi atcerēties, ka visiem

bērniem nav vienlaicīgi un vienmēr jādara un jāpiedzīvo viens un tas pats, lai nonāktu līdz sasniedzamajam rezultātam.

Skolotājs plāno organizētās rotaļnodarbības, paredzot to, kā atbalstīs bērnus,

- kuri darbojas atbilstoši vecumposmā plānotajiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem;
- kuriem nepieciešams papildu atbalsts;
- kuri darbojas nākamā pirmsskolas izglītības posma līmenī.

Plānojot atbalstu atsevišķiem bērniem un bērnu grupām, skolotājs domā, kādā veidā sniegs atgriezenisko saiti darbošanās laikā, kuras atgādnēs varēs piedāvāt, kuri darbības soļi palīdzēs bērnam mācīties.

Katrai atsevišķai skolotāja vadītai rotaļnodarbībai ir sasniedzamais rezultāts, ievērojot to, ka nodarbība virza uz temata komplekso sasniedzamo rezultātu un uz temata galvenās ziņas bērnam izpratni. Plānojot rotaļnodarbību, skolotājs paredz aktualizācijas, apjēgšanas un refleksijas daļas katram sasniedzamajam rezultātam vai to grupai.

Temata apjēgšanas daļā skolotājs plāno vairākas organizētās rotaļnodarbības, mērķtiecīgi domājot par katru sasniedzamo rezultātu un par metodisko paņēmieni daudzveidību, ko rada

- dažādi uzdevumu veidi;
- iespēja praktiski darboties;
- iespēja darboties individuāli, pāros, grupās un visiem kopā;
- dažādu izteiksmes veidu izmantošana;
- iespēja bērnam piedalīties rotaļnodarbību plānošanā:
 - veikt izvēles,
 - domāt par mācīšanos,
 - veidot vērtēšanas kritērijus;
- autentiskas situācijas;
- mācību līdzekļu dažādība darbībai telpās un ārā.

Skolotājs regulāri plāno arī tādas rotaļnodarbības, ar kuru palīdzību bērns var vingrināties un nostiprināt jaunās zināšanas un prasmes daudzveidīgos, tostarp neierastos kontekstos.

Līdzīgi plāno jebkuru, arī ar kopīgo tematu tieši nesaistītu mācību pieredzi, piemēram, sporta (sk. 14. pielikumu "Sporta rotaļnodarbības plāna piemērs") vai mūzikas rotaļnodarbību vai izbraukuma pasākumu.

Plānojot rotaļnodarbības, skolotājs domā nevis par visu grupu kopā, bet par katru bērnu individuāli un to, kas viņam jāiemācās. Dažādiem bērniem grupā ir atšķirīgas mācību vajadzības, tādēļ rotaļnodarbības, kurās iesaistās grupas bērni, var atšķirties.

Pirmsskolas pedagogiem ir svarīgi labi iepazīt katru bērnu kā personību, kā arī iepazīt bērna mācīšanās vajadzības, lai varētu virzīt viņa attīstību. Līdz ar to vērtēšana ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, kas bērnam un pedagogam nodrošina efektīvu atgriezenisko saiti, kuras mērķis ir uzlabot mācīšanos un mācīšanu. Lai iepazītu bērnus un vērtētu viņu mācību vajadzības, skolotājam daudz laika jāpavada kopā ar bērnu spēlējoties, uzklautos viņa domas un ierosinājumus un diskutējot.

Skolotājs ikdienā mācību plānu pielāgo bērnu grupām ar līdzīgām vajadzībām. Šīs grupas mainās, mainoties bērnu vajadzībām un sasniedzamajiem rezultātiem. Domājot par bērna individuālajām mācīšanās vajadzībām, skolotājam svarīgi izvērtēt bērna sagatavotību: priekšzināšanas, iepriekšējo pieredzi saistībā ar bērnam sasniedzamo rezultātu un intereses. Atbilstoši šim bērna mācīšanās vajadzībām skolotājs var pielāgot mācību saturu, mācību procesu, produktu jeb veidu, kādā bērns demonstrēs savu sniegumu, piemēram, skolotājs atbilstoši bērna rakstītprasmei pielāgo sniegto atbalstu un uzdevuma grūtības pakāpi (sk. 15. pielikumu "Skolotāja sniegtā atbalsta piemērs rakstītprasmes attīstīšanai").

Lai veicinātu katra bērna izaugsmi, skolotājs **atbilstoši bērna sagatavotībai** pielāgo

- mācību satura grūtības pakāpi;
Piemērs. *Bērns, kurš tikai mācās skaitīt, skaita telpā esošos pieaugušos, bet bērns, kurš jau māc skaitīt tālāk par 10, skaita telpā esošos bērnus.* Skolotāji kā atbalsta materiālu plānošanā var izmantot mācību programmu, izvēloties sasniedzamos rezultātus no bērna 1. vai 3. pirmsskolas izglītības posma atbilstoši viņa prasmēm un priekšzināšanām.
- procesu, kādā uzdevums tiek veikts;
Piemērs. *Pēc tam, kad bērni ilgāku laiku ir pētījuši kukaiņus, skolotājs viņus rosina izveidot kādu no kukaiņiem, parādot tā uzbūvi. Bērniem, kuriem ir jāveicina roku sīkās muskulatūras attīstība, piedāvā plastilīnu, bet bērniem, kuri savos zīmējumos sāk parādīt detaļas, piedāvā zīmēt ar parastajiem vai krāsu zīmuliem.*
- produktu – veidu, kā parādīt savas zināšanas un/vai izpratni vai prasmes;
Piemērs. *Bērns darbojoties stāsta un skolotājs pieraksta; bērns zīmē detaļas un skaidro zīmējumā attēloto.*
- mācību vidi – telpu iekārto tā, lai bērni varētu tajā darboties patstāvīgi vai kopā ar citiem bērniem un ar skolotāju.

Bērns daudz labāk atceras un iemācās kaut ko jaunu tad, ja viņam ir **interese** par šīm jaunajām zināšanām vai prasmēm. Ja bērns dara to, kas viņam patīk un interesē, mācīšanās notiek ar prieku un pozitīvās emocijas ir spēcīgs virzītājspēks.

Mācību plānu pielāgojot bērnu interesēm, skolotājam ir labi jāpārzina mācību programma un jābūt skaidriem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem. Sekojot bērna interesēm, skolotājam jāspēj ātri reaģēt un izmantot autentiskas situācijas kā mācīšanās iespējas. Piemērs. *Redzot, ka bērns skatās uz savu ēnu, kustina rokas, grozās un citādi "liek" ēnai kustēties, skolotājs uzsāk sarunu par to, kā rodas ēnas, kad tās iespējams redzēt un kad ne, utt.*

Skolotājam jāatceras, ka pieaugušais bērnu intereses var ietekmēt gan ar savu paša aizrautību, gan arī ar īpaši izplānotiem piedāvājumiem un rotaļnodarbībām. Piemērs. *Mācoties par dzīvnieku dzīves ciklu un to, kādi dzīvnieki rodas no olām, skolotājs var ielikt ūdenī, piemēram, zinātnes centros piedāvātās "burvju olas", no tām pēc laika "izšķīlas" dinozaurēns vai cita dzīvnieka mazulis. Bērnu minējumi par to, kas no šīm olām izšķīlsies, dos skolotājam iespēju izvērtēt bērnu priekšzināšanas. Tiklīdz kā parādīsies olām pirmās plaisas, bērnu interese un aizrautība būs garantēta.*

Lai atbalstītu bērna iespēju sekot savām interesēm, liela nozīme ir izvēlei. Prasme izvēlēties ir svarīgs priekšnoteikums gan kritiskās domāšanas attīstībai, gan bērna spējai domāt par savu mācīšanos.

Lai veicinātu katra bērna motivāciju mācīties, skolotājs **atbilstoši bērna interesēm** pielāgo

- mācību saturu;
Piemērs. *Mācoties par dzīvnieku dzīves ciklu, bērns var izvēlēties pētīt to, kā augot izmainās zīdītāji, putni vai kukaiņi, un pēc tam to, ko uzzinājuši, iemācīt citiem bērniem.*
- procesu, kādā veikt uzdevumu, piedāvājot izvēlēties rotaļlietas un mācību līdzekļus;
Piemērs. *Būvējot torni, bērns var izvēlēties būvniecības materiālus (klučus, krēslus, oļus vai plastmasas krūzītes).*
- produktu, kā parādīt savas zināšanas un savu izpratni;
Piemērs. *Ja bērni mācās par to, kuri dzīvnieki dzīvo mežā un kuri lauku sētā, viņi var savas zināšanas parādīt, gan zīmējot, gan ar rotaļlietām izveidojot mežu un lauku sētu, kā arī pastāstīt, sarunājoties ar skolotāju vai citiem bērniem.*
- mācību vidi atbilstoši bērnu vecumam, ievērojot viņu vēlmes un piedāvājot dažādi pielietojamus materiālus, kurus var radoši izmantot.

Bērni vislabāk mācās, ja darbojas individuāli vai grupā praktiski, bet ir svarīgi iekļaut arī mācīšanos klausoties un vērojot. Būtiski, ka skolotājs ļauj bērnam gan mācīties viņam vēlamākajā veidā, gan arī rosina izmēģināt kaut ko jaunu.

Lai veicinātu katra bērna izpratni par savu mācīšanos, skolotājs atbilstoši tam, kā bērns mācās, pielāgo

- mācību saturu – jauno informāciju papildina ar vizualizācijām, iekļauj praktiskas darbības;
Piemērs. *Sporta nodarbībā izveido dažādu vingrojumu "stacijas", piemēram, spilventiņu mešana grozā, kūleņu mešana un staigāšana pa zemu solu. Katrā "stacijā" ir norāde, kas tajā ir darāms.*
- procesu;
Piemērs. *Procesā rosina uzdevumu veikt kopā ar draugu, piedāvā pietiekami daudz laika uzdevuma veikšanai vai arī iespēju atgriezties pie uzdevuma vēlāk.*
- produktu;
Piemērs. *Bērnā, kurš kautrējas runāt citu priekšā, piedāvā savu pašsacerēto stāstu pastāstīt tikai skolotājam vai arī skolotājs to nofilmē, bet citi bērni to stāsta lielākai bērnu grupai.*
- mācību vidi.
Piemērs. *Skolotājs iekārto vietu bērnu aktīvām darbībām, kā arī palīdz atrast klusu vietu, kurā būtu vieglāk koncentrēties darbam.*

Gan plānojot tematu, gan katru atsevišķo rotaļnodarbību, skolotājs izvēlas kādu no aprakstītajiem veidiem mācību pielāgošanai atbilstoši sasniedzamajam rezultātam.

IZMĒĢINI

Izplāno vienu skolotāja organizētu rotaļnodarbību, izmantojot rotaļnodarbības plāna veidni (sk. 16. pielikumu "Rotaļnodarbības plāna veidne").

IZVĒRTĒ

Izvēlies savu izplānoto rotaļnodarbību un izvērtē, vai katra mācību procesa daļa (sk. 17. pielikumu "Kritēriju lapa skolotāja vadīta mācību procesa izvērtēšanai") atbilst izvirzītajam uzdevumam.

PILNVEIDO

Mācību plānošana pirmsskolā [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts "Kompetenču pieeja mācību saturā", 2018, apr. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/pfz>

Namsone, D., Oliņa, Z. Kas ir mācīšanās iedziļinoties jeb kādā procesā mācīšanās rezultāts var būt kompetence. *Mācīšanās lietpratībai*. Kolektīva monogrāfija [tiešsaiste]. LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 44–65 lpp. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/ml.2018.2>

Skolotāja loma pirmsskolā [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts "Kompetenču pieeja mācību saturā", 2018, apr. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/pfy>

3. Vērtēšana

Galvenās ziņas

- Vērtēšana ir neatņemama mācību procesa daļa: skolotājs izzina bērna zināšanas, pieredzi, intereses, vajadzības, lai plānotu un pilnveidotu mācīšanos atbilstoši bērna vajadzībām.
- Kvalitatīvu vērtēšanu raksturo cikliskums: plānoti sasniedzamie rezultāti bērnam, bērna snieguma vērtēšana (izmantojot piemērotas metodes un kritērijus), mācību plānošana un īstenošana (izmantojot iegūto informāciju), jaunu sasniedzamo rezultātu izvirzīšana.
- Vērtēšanā iegūto informāciju ikdienā regulāri izmanto, lai sniegtu bērnam atgriezenisko saiti, kas palīdz bērnam saprast, ko viņš prot/ir paveicis un pie kā jāturpina strādāt.
- Vērtēšanu īsteno gan skolotājs, gan bērni, vērtējot savu un citu sniegumu.
- Ar vērtēšanā iegūto informāciju savlaicīgi iepazīstina mērķauditoriju atbilstošā un saprotamā veidā.

VĒRO

3. nodaļas 1. piemērs "Vērtēšana mācīšanās atbalstam"

Skolotājs nosauc bērnu darbības un darbību rezultātus rotaļnodarbības laikā un sadzīvē: "Tagad līmē ziedlapas pie jau pielīmētā zieda vidus. Pilnībā apsmērē katru ziedlapu ar līmi tā, lai līmes ir pietiekami, bet nav par daudz. Pēc tam novieto un pielīmē ziedlapu precīzi pie zieda vidus. Skaties, šīs ziedlapas tu jau esi pielīmējis! Paskaties, vai visas ziedlapas turas pie vidus."

"Jāni, tu palīdzēji Mārai sakārtot galdu, un Māra pateica tev paldies. Man ir prieks redzēt, kā jūs sadarbojaties un palīdzat viens otram!"

"Jūs visi šodien pratāt grupas telpā atrast dažādu ģeometrisku formu priekšmetus! Katrs nosauca vismaz vienu priekšmetu!"

Bērns nosauc, ko viņš jau prot un ko šobrīd mācās: "Es mācos burtu "A"." "Es varu uzrakstīt savu vārdu." "Es protu salikt skaitļus rindā." "Mēs paši izrotājām grupu svētkiem!"

Skolotājs mērķtiecīgi plāno, kā virzīt bērna mācīšanos, izmantojot vērtēšanā iegūtos datus. Septembrī, vērojot piecgadnieku darbošanos ar zīmuli, skolotājs konstatē, ka zēnu prasmes noturēt rokās rakstāmpiederumu nav pietiekami atbilstošas vecumam. Skolotājs izdomā, ka grupā un āra laukumā nepieciešams izveidot papildu iespējas sīkās muskulatūras veidošanai/nostiprināšanai zēniem. Tāpēc siltajā laikā rada iespēju rakt smiltis, izmantojot dažādus rīkus, liet un pārliet ūdeni. Nākamajās nedēļās grupā visiem piedāvā radošus darbus ar kinētiskajām smiltīm/mālu/mīklu.

Metodiskais komentārs

- Nosaucot bērna darbības un to rezultātus, skolotājs palīdz bērnam atpazīt un apzināties savas darbības un sekot līdzi savai izaugsmei.
- Skolotājs rosina bērnu nosaukt savas darbības, lai viņš atpazītu, ko jau zina, prot un šobrīd mācās.
- Pēc tam, kad skolotājs ir konstatējis bērna zināšanu, izpratnes un prasmju līmeni, viņš mērķtiecīgi plāno, kā attīstīt nepieciešamās prasmes gan bērna patstāvīgā darbībā, gan skolotāja vadītās rotaļnodarbībās.

Skolotāja komentārs

- Līdz šim vērtēju pabeigtu bērna darbu, sakot: "Labi!" vai "Labs darbs!", bet tagad rosinu bērnu izteikties par savu darbību darbošanās laikā un darbu pabeidzot, tikai pēc tam komentēju.
- Īpašu uzmanību veltu savai valodai brīžos, kad komentēju bērnu darbību, jo saprotu, ka bērni no komentāriem "Labi!" vai "Labs darbs!" neiegūst izpratni par to, kas patiešām ir labi izdarīts. Apzināti cenšos atrast un raksturot kaut ko konkrētu, kas katrā reizē bērnam ir izdevies.
- Uzdevumus, kurus mērķtiecīgi plānoju, lai palīdzētu attīstīt kāda bērna vai bērnu grupas prasmes, piedāvāju izvēlei visiem bērniem patstāvīgās rotaļnodarbības laikā. Īpaši novēroju un rosinu darboties tos bērnus, kuriem tas īpaši nepieciešams.

IEDZIĻINIES

Bērnu mācīšanās pirmsskolā notiek visu laiku – bērnam meklējot spēles partneri un spēlējoties, risinot ikdienišķas problēmsituācijas, piemēram, ko darīt ar izlijušu ūdeni, kā rīkoties, gērbjoties, rotājot grupu svētkiem, piedaloties rotaļnodarbībās. Galvenais vērtēšanas uzdevums ir iegūt informāciju, lai atbalstītu katra bērna mācības. Vērtēšana palīdz padarīt ieraugāmu mācīšanās procesu un rezultātu bērnam un citiem procesā iesaistītajiem, sniežot atgriezenisko saiti bērnam, dokumentējot un izklāstot informāciju par mācību procesu un rezultātu vecākiem u. c.

Pirmsskolā svarīgi vērtēt bērna zināšanas, izpratni un prasmes mācību jomās, vispārīgās jeb caurviju prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un personības attīstību, pievēršot uzmanību gan darba rezultātam, gan attīstības procesam un izaugsmei.

Pirmsskolas izglītības vadlīnijās ir ietvertas prasmes mācību jomās, beidzot pirmsskolas izglītības pakāpi. Taču vērtēt nenozīmē vienīgi fiksēt, ko bērns ir vai nav apguvis. Vērtēt nozīmē arī saprast, kā bērns mācās, kurā attīstības posmā viņš ir šobrīd, ko viņam jāturpina apgūt. Vērtēt nozīmē iegūt informāciju arī par mācīšanās procesu – kādā sociālajā un fiziskajā vidē bērns ir vairāk ieinteresēts darboties, kā citi bērni un skolotāji ietekmē bērna līdzdalību mācību procesā, kā vecāki atbalsta vai varētu atbalstīt bērna mācīšanos.

Vērtēšana skolotājam nozīmē iegūt informāciju par bērna vispārējo attīstību un plānoto sasniedzamo rezultātu apguvi, fiksējot, kas bērnam padodas, patīk, interesē un kāda papildu palīdzība vai atbalsts nepieciešams. Vērtēšanas rezultātus izmanto mācību procesā, mērķtiecīgi plānojot turpmākās mācības un izvēloties metodiskos paņēmienus, lai sekmētu katra bērna izaugsmi, iekārtotu grupu un izraudzītos kopīgas grupas nodarbes.

Bērnā vērtēšana nozīmē saprast, kā viņš līdzdarbojas mācību procesā un kaut ko paveic, pašam vērtējot sevi un saņemot atgriezenisko saiti no pieaugušajiem un grupas bērniem par to,

- kas izdodas un kā to var ieraudzīt;
- ko nepieciešams pilnveidot;
- kas jādara un kad (šodien, rīt, nākamajā nodarbībā), lai to paveiktu.

Tādējādi vērtēšana veido bērna izpratni par savu mācīšanos, dodot iespēju mērķtiecīgi izmantot intereses, spējas un sekmēt bērna attīstības vajadzības.

Vecākiem vērtēšana nozīmē

- iegūt informāciju par bērna attīstību un izaugsmi;
- atbalstīt bērna mācīšanos, interesēties par pirmsskolā notiekošo, priecāties par padarīto vai sasniegto;
- kļūt par skolotāju sadarbības partneriem, ikdienā īstenojot skolotāja ieteiktos paņēmienus, kas sekmē bērna attīstību un viņam nozīmīgu mērķu sasniegšanu.

Vērtēšana dod iespēju mērķtiecīgi iesaistīt vecākus bērna mācību procesā kā sadarbības partnerus, veidojot izpratni par bērna mācīšanos.

Pirmsskolas izglītības iestādes vadības komandai vērtēšana dod iespēju apzināti plānot un vadīt mācību procesu pirmsskolā, izprast skolotāju stiprās puses un mācību vajadzības, savlaicīgi identificēt atbalsta pasākumus bērniem ar mācīšanās grūtībām.

Vērtēšanas mērķim atbilstoši vērtēšanas veidi

- **Diagnosticējošās vērtēšanas** mērķis ir precizēt sasniedzamo rezultātu bērnam/bērniem. Tā palīdz plānot mācību procesa norisi. Diagnosticējošo vērtēšanu īsteno, uzsākot jaunas mācības (mācību gads, mācību temats, prasme), vērtējot bērna zināšanas, izpratni, prasmes u. c., lai tās salīdzinātu ar plānoto sasniedzamo rezultātu un plānotu, kā virzīt bērna (vai bērnu grupas) mācīšanos atbilstoši viņa vajadzībām.
- **Formatīvās vērtēšanas** mērķis ir vērtēt, kā sokas mācīšanās process. To īsteno, lai saprastu, kā bērns virzās uz plānoto sasniedzamo rezultātu, pielāgojot mācību procesu bērna vai bērnu grupas vajadzībām. Pirmsskolā ir būtiski
 - sniegt konkrētu un pozitīvu atgriezenisko saiti, kas rosina turpināt mācīties;
 - iesaistīt vērtēšanā bērnu, vērtējot paša ieguldīto darbu un paveikto, tā izvērtējot izaugsmi un uzņemoties atbildību par mācīšanos;
 - iesaistīt bērnus citu bērnu snieguma vērtēšanā.

Summatīvo vērtēšanu veic mācību noslēgumā (izglītības pakāpe, mācību gads, mācību temats). Tā dod iespēju apkopot mācību procesā panākto izaugsmi un sasniegtos rezultātus. Par vērtēšanu sk. Pirmsskolas mācību programmas sadaļā “Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni” (16. lpp.).

Vērtēšanas plānošana

Plānojot vērtēšanu, skolotājs atbild uz šādiem jautājumiem.

- Kāds ir plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts?
- Kāds ir vērtēšanas mērķis?
- Kā es iegūšu informāciju?
Piemērs. *Informāciju iespējams iegūt, vērojot bērnus rotaļnodarbībās, brīvajā spēlē, organizētā pasākumā; sarunājoties ar bērnu/bērnu grupu, piedāvājot konkrētu uzdevumu, kas jāpaveic individuāli vai grupā.*
- Kad es to veikšu?
- Kas šo informāciju izmantos?
Piemērs. *Informāciju izmantos kolēģi, vadība, atbalsta personāls, vecāki u. c.*
- Ko no iegūtās informācijas es dokumentēšu un saglabāšu? Kādā veidā?
Piemērs. *Rakstīšu dienasgrāmatu, fotografēšu/filmēšu, uzglabāšu bērnu darbus mapēs, veidošu katra bērna attīstības karti, izveidošu kritēriju sarakstu un pārbaudīšu to izpildi.*

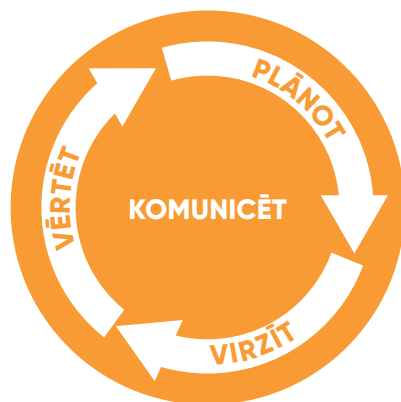
Vērtēšanas īstenošana ikdienā

Vērtēšanu pirmsskolā īsteno ikdienā, skolotājam, bērnam un bērnu grupai sadarbojoties, lai rosinātu mācīšanos un sasniegtu individuālos vai grupai izvirzītos mērķus (sk. 4. tabulu "Vērtēšanas darbības un tās raksturojošie piemēri").

Jebkurai pirmsskolā īstenotai vērtēšanai jāsekmē katra bērna individuālā un visas grupas izaugsme. Proti, jāgūst pierādījumi tam, ko un kā bērns mācās. Vērtēšanai jāpaplašina iespējas vienlaikus mācīties gan bērniem, kuru attīstība ir aizkavēta, gan bērniem, kuri mācās vecumam atbilstošā līmenī un kuri zināšanās un prasmēs ir sasnieguši augstākus rezultātus nekā citi šī vecumposma bērni. Vērtēšanas procesā būtiski identificēt, vai bērnam, lai mācītos efektīvāk, papildus nepieciešams individuāls atbalsts un palīdzība. Tādos gadījumos kolektīvi jāmeklē risinājumi, kā to īstenot.

4. tabula. Vērtēšanas darbības un tās raksturojošie piemēri

Skolotāja vērtēšanas darbības ikdienā	Piemērs
Vērtē bērna zināšanas un prasmes ikdienā. (<i>Ko bērns apguvis šobrīd?</i>)	Bērns prot atrast, atpazīt un nosaukt burtu "A", bet pats to vēl neraksta.
Izmanto vērtēšanā iegūto informāciju par to, ko bērns jau zina/prot, un to, kas bērnam ir jāiemācās (<i>Kur viņam mācībās ir jānokļūst?</i>), lai izvirzītu nākamās mācību mērķus.	Bērnam jāiemācās rakstīt burtu "A".
Sniedz atgriezenisko saiti par bērna mācīšanos (<i>Kas bērnam padodas, kas jāpilnveido?</i>).	"Tev izdevās uzrakstīt ļoti lielu burtu "A"! Es redzu, ka līnijas ir skaidras un droši uzvilktas. Tagad pamēģini uzrakstīt mazāku burtu."
Iesaista vērtēšanā pašu bērnu un vienaudžus.	Skolotājs aicina bērnu vērtēt savu darbu. Piemērs. <i>"Paskaties, kurš no uzrakstītajiem burtiem tev izdevies vislabāk!"</i> Pēc bērna sniegtās atbildes skolotājs turpina sarunu ar bērnu. Piemērs. <i>"Kāpēc tu tā domā?"</i> Līdzīgu uzdevumu var piedāvāt bērnu pāriem, lai viņi izvērtē cits cita darbu.

4. attēls. Vērtēšana mācīšanās atbalstam

4. attēls ilustrē vērtēšanas procesa soļus, kuru mērķis ir atbalstīt bērnu mācīšanos.

Vērtēt, lai iegūtu informāciju par bērna mācīšanos.

Skolotājs

- iegūst datus/informāciju par bērna mācīšanos (datu iegūšanas metodiskie paņēmieni var būt: sistemātiska novērošana; uzdevumu veikšana un novērošana grupā vai individuāli; sarunas ar bērnu; sarunas ar kolēģiem, speciālistiem un vecākiem u. c.);
- iesaista bērnu vērtēšanas procesā, īstenojot pašvērtēšanu un bērnu savstarpējo vērtēšanu;
- sniedz atgriezenisko saiti par bērna mācīšanos mācību laikā;
- dokumentē redzēto un dzirdēto (vērtēšanas datus var dokumentēt, veidojot skolotāja dienasgrāmatu, konspektīvus aprakstus par katru bērnu, bērnu darbu kolekcijas, vērtējuma dokumentēšanai izmantojot kritēriju lapas (sk. 18. pielikumu "Kritēriju lapas piemērs novērojumu dokumentēšanai par bērna mācīšanos tematā "Kā lai izaudzē?")", snieguma līmeņa aprakstus (sk. 19. pielikumu "Snieguma līmeņa apraksta piemērs bērna snieguma vērtēšanai temata "Kā lai izaudzē?" noslēgumā") u. c.; izvērtē, kuru informāciju dokumentēt, kuru izmantot uzreiz ikdienas darbā);
- izvērtē bērna mācīšanās pieredzi un sasniegtos rezultātus salīdzinājumā ar plānotajiem;
- noskaidro, kuri no mācību procesā izmantotajiem metodiskajiem paņēmieniem visvairāk sekmē katra bērna izaugsmi, lai tos mērķtiecīgi ielānotu;
- izmanto iegūto informāciju plānošanai un komunikācijai.

Plānot, lai virzītu bērna mācīšanos.

Vērtēšanas rezultātā, vadot bērnu mācīšanos, skolotājs pieņem apzinātus, pārdomātus lēmumus par to, kā bērni mācīsies: ko un kā piedāvās visiem bērniem rotaļnodarbībās; kā stimulēs katra bērna patstāvīgu darbošanos un individuālo izaugsmi.

Skolotājs plāno, kā

- veikt ikdienas mācību darbu individuāli un grupā;
- diferencēt mācības: pielāgot mācību procesu bērnu grupas un katra bērna vajadzībām;
- vērtēt mācības (gan bērnu sniegumu, gan piedāvāto mācību procesu);
- veidot sadarbību ar kolēģiem, lai sekmētu katra bērna turpmāko attīstību.

Komunikācija ir viens no vērtēšanas īstenošanas soļiem. Par vērtēšanu nepieciešams sarunāties ar visiem mācībās iesaistītajiem: ar bērnu, skolotājiem, atbalsta personālu un vecākiem.

Sarunājoties ar bērnu par to, kas notiek grupā, ko viņš mācās un ir iemācījies, skolotājs mācīšanos padara ieraugāmu bērnam. Skolotājs

- nosauc/apraksta, ko bērns dara, kas noticis: *"Es redzu, ka tu esi ..."*;
- nosauc/apraksta situācijas, grupā notiekošo: *"Tu tikko padevi mantu Jurim"*;
- sniedz bērnam atgriezenisko saiti, izvairoties no bērna slavēšanas, uzmanību pievēršot konkrētam padarītam darbam: *"Tu esi lielisks!"* vietā teikt: *"Tu esi izveidojis ļoti krāsainu zīmējumu! Man īpaši patīk uzzīmētā māja, jo tajā ir dažādas smalkas detaļas: logi ar aizkariem, durvīm uzzīmēts rokturis, smalki izzīmēti jumta dakstiņi"*;
- nosauc bērna emocijas un darbības: *"Jānis ir apmulsis, vai vari viņam pajautāt vēlreiz?"*;
- nosauc/apraksta savas darbības – ko es daru, kāpēc es to daru, kā es jutos: *"Es esmu gandarīts, jo jūs visi patstāvīgi apgērbāties!"*;
- uzdod jautājumus par mācīšanās procesu: *"Kuru uzdevumu/darbību tu labprāt atkārtotu? Pastāsti, kāpēc!"*.

Komunikācijā ar kolēģiem (kuri iesaistīti darbā ar bērnu) skolotājs dalās ar vērtēšanā iegūtajiem datiem, lai kopā mērķtiecīgi plānotu to, kā atbalstīt un virzīt bērna mācīšanos. Atbalsta personālu informē par vērtēšanā iegūtajiem datiem, lai

- saņemtu atbalstu savā darbā ar bērnu (piemēram, ieteikumus, kā palīdzēt bērnam darboties grupā);
- izvērtētu un nepieciešamības gadījumā piesaistītu papildu atbalstu (logopēds, psihologs, sociālais darbinieks u. c.).

Komunikācijā ar vecākiem skolotājs informē viņus par bērna ikdienas darbībām, padarīto un progresu pirmsskolā, tieši un netieši sekmējot bērna vispusīgu attīstību un vecāku līdzdalību pirmsskolā īstenotajās norisēs:

- bērna mācīšanās pieredze un rezultāti ir ieraugāmi;
- vecāki jūtas droši par savu bērnu un pašu pieredzi pirmsskolā;
- vecāki un skolotāji veido uz sadarbību balstītas savstarpējās attiecības, kļūstot par partneriem bērnam nozīmīgu mērķu sasniegšanai.

Sadarbībai ar vecākiem var izmantot dažādas komunikācijas formas.

Grupas sapulces/tikšanās. Sapulcēs var informēt vecākus par iecerēm un par vērtēšanas principiem: kā īstenos vērtēšanu ikdienā un kā nodos informāciju vecākiem. Šādas informācijas sniegšana veido veiksmīgu pirmsskolas un vecāku sadarbības platformu, jo skolotāji šādā veidā parāda, ka viņiem rūp katra bērna izaugsme un viņi meklēs veidu, kā to veicināt.

Ikdienas sarunas. Tās sniedz būtisku informāciju un iedrošina vecākus un bērnus ar prieku nākt uz pirmsskolu arī nākamajā dienā. Skolotāji informē vecākus par ikdienā gūto pieredzi, sasniegumiem, raksturojot padarīto. Šāda sarunu virzība dos iespēju runāt arī par grūtībām un sarežģījumiem. Ja komunikācijā ar vecākiem raksturo tikai problēmsituācijas, vecāku vēlēšanās sadarboties mazinās.

Bērnu veiktie darbi. Pirmsskolas ikdienā ir ierasts veidot bērnu darbu izstādes, tā parādot bērnu veikumu. Pievienojot darbiem bērnu pašvērtējumu vai vienaudžu vērtējumu, skolotājs sniedz papildu informāciju par procesu un veido izpratni par mācīšanos.

Īpaši organizētas individuālas pārrunas ar vecākiem, kas raksturo bērna izaugsmi un attīstības vajadzības. Individuālas pārrunas ar vecākiem ir veids, kā sistemātiski nodot informāciju par bērna pieredzi un mācīšanos, iesaistot vecākus bērnam būtisku mērķu sasniegšanā un sekmējot viņa attīstības vajadzības. Parasti šādas pārrunas tiek organizētas 2 vai 3 reizes gada laikā, piemēram, pirmo reizi pēc pirmā mēneša (ja bērns tikko uzsācis mācīšanos pirmsskolā), pēc tam mācību gada vidū (janvārī/februārī) un beigās (maijā/jūnijā), tā sadalot mācīšanās procesu posmos. Katra pirmsskola var izstrādāt savas pārrunu vadlīnijas.

Rakstisks bērna snieguma vērtējums. Beidzot pirmsskolu, vecāki saņem bērna darbību un izaugsmi raksturojošu dokumentu (sk. 20. pielikumu "Veidne bērna mācību snieguma vērtējuma aprakstam"), kuru var papildināt ar fotogrāfijām, piemēriem no ikdienas darbošanās, bērna paša stāstiem par sevi. Pirmsskolā vienojas, cik bieži sniedz šādu rakstisku snieguma vērtējumu – beidzot pirmsskolu vai biežāk (vienu vai vairākas reizes mācību gadā).

IZMĒĢINI

Izvērtē divgadīga bērna zināšanas, prasmes un izpratni matemātikā, izmantojot kritēriju lapas piemēru (sk. 21. pielikumu "Kritēriju lapas piemērs bērna izaugsmes vērtēšanai matemātikā") vai izveido savu bērnu vecumam atbilstošu kritēriju lapu un izmanto to vērtēšanā.

IZVĒRTĒ

Kopā ar saviem kolēģiem izvērtējiet un pārrunājiet savu šī brīža vērtēšanas praksi, atbildot uz šādiem jautājumiem.

Vispārīgi jautājumi, vērtēšanu uzsākot.

- Kāpēc pirmsskolā nepieciešama vērtēšana? Ko tā dod skolotājiem, bērniem un vecākiem?
- Kāda ir veiksmīgākā vērtēšanas pieredze, ko pats esmu piedzīvojis (skolā, darbā, augstskolā,ursos utt.)? Kāpēc to var nosaukt par veiksmīgu? Kuri kritēriji/pazīmes veido veiksmīgu vērtēšanas pieredzi?
- Kuras ir manas stiprās puses, lai īstenotu vērtēšanu?
- Kas mani satrauc/baida vērtēšanā?
- Ar ko es varētu sākt? Kāds būs mans/mūsu pirmais solis?
- Kāds atbalsts man ir nepieciešams, lai īstenotu vērtēšanu?
- Kā es varu palīdzēt/būt noderīgs citiem kolēģiem?

Konkrēti jautājumi par vērtēšanas pieredzi.

Izvēlies kādu no nesen izmantotajiem vērtēšanas rīkiem un izvērtē to.

- Kāpēc es izvēlējos šo vērtēšanas rīku?
- Vai tas palīdz iegūt man vajadzīgo informāciju un pilnveidot mācību procesu? Kā tieši tas notiek?
- Vai iegūtā informācija ir pārskatāma, vai es viegli varu atrast sev nepieciešamo? Ko darīt, lai to uzlabotu?

Atbildes uz jautājumiem ieteicams pārrunāt nelielās skolotāju grupās, veidojot kopienas, kas mācās un pilnveido īstenoto vērtēšanu.

PILNVEIDO

Čakāne, L. *Formatīvā vērtēšana – kas tas ir?* [tiešsaiste]. 2018, dec. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/formativa-vertesana-kas-tas-ir>

Diskusija: Kāpēc formatīvā vērtēšana neiedzīvojas? [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2017, okt. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/parformativovertesanu>

Halinena, I. *Vērtēšana Somijas izglītības sistēmā* [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2017, okt. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://bit.ly/2TtjWwv>

Lazdiņa, S. *Kā vērtēšana palīdz mācīt un mācīties pirmsskolā?* [tiešsaiste]. 2018, dec. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/ka-vertesana-palidz-macit-un-macities-pirmsskola>

Lazdiņa, S. *Ko vērtēšana iemāca skolēniem?* [tiešsaiste, videomateriāls]. Valsts izglītības satura centrs | Projekts “Kompetenču pieeja mācību saturā”, 2017, okt. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/kovertesanaiemaca>

Oliņa, Z., Namsone, D., France, I., Čakāne, L., Pestovs, P., Bērtule, D., Volkinšteine, J., Lāce, G., Dudareva, I., Logins, J., Butkēviča, A. *Mācīšanās lietpratībai*. Kolektīva monogrāfija [tiešsaiste]. LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 263 lpp., [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/ml.2018>

Viginss, G. *Septiņas efektīvas atgriezeniskās saites pazīmes* [tiešsaiste]. 2017, sept. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/septinas-efektivas-atgriezeniskas-saites-pazimes>

4. Pielikumi

1. pielikums. Skola2030 redzējums par skolēnu*

Zināšanām ir būtiska nozīme, taču papildus tām nepieciešams apgūt starpdisciplināras prasmes, gribēt un spēt mācīties visu mūžu, prast risināt reālās dzīves problēmas, radīt inovācijas, attīstīt dažādas personības īpašības, kas palīdz veidoties par laimīgu un atbildīgu personību. Un jautājumu “Kādā virzienā izglītībai doties mūsdienu mainīgajā pasaulē?” Skola2030 atbild ar vīziju par bērnu un jauniešu, kurš gūst mūsdienīgas lietpratības izglītību un kļūst	
ATBILDĪGS SABIEDRĪBAS DALĪBNIEKS, kurš iedziļinās, līdzdarbojas un sadarbojas, lai kopā ar citiem veidotu tādu sabiedrību, kādā vēlamies dzīvot. • Pilnvērtīgi piedalās sociālajā, politiskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē, kā arī rūpējas par savu, citu un kopīgo labumu. • Patstāvīgi veido izpratni par pasauli, Latvijas un latviešu valodas nozīmību tajā. • Sekmīgi darbojas daudz kultūru, daudzvalodu un digitālajā vidē. • Izsvērti vērtē zinātnes, tehnoloģiju, ekonomikas, kultūras sasniegumus. • Veido cieņpilnas attiecības, sadarbojas ar citiem cilvēkiem, vēlas veidot ģimeni un uzņemties atbildību par to. • Uzklaua un iedziļinās dažādos viedokļos, pārliecībās, kultūrās; iejūtas otra pārdzīvojumos un sniedz atbalstu. • Darbojas ilgtspējīgi un apkārtējai videi draudzīgi, lemj godprātīgi un uzņem atbildību par saviem lēmumiem.	RADOŠS DARĪTĀJS, kurš ievieš inovācijas. • Rada un attīsta jaunas zināšanas un risinājumus. • Uzņem iniciatīvu, ir mērķtiecīgs, izlēmīgs un neatlaidīgs. • Analizē savas vēlmes un atsakās no nevajadzīgā. • Sekmīgi darbojas individuāli un komandā, risina sarunas, pieņem kopīgus lēmumus, ir tolerant pret atšķirīgo. • Ieklausās, vēro, pēta pasauli, vērtē situāciju un cieņpilni rīkojas. • Izprot, respektē un risina kompleksas problēmas. • Eksperimentē, improvizē, tiecas pēc jaunas pieredzes, pilnveidošanās.
PERSONĪBA AR PAŠAPZIŅU, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem. • Apzinās savas emocijas, vēlmes, intereses, dotības, kā arī kontrolē un vada savu uzvedību un emocijas. • Uzdrošinās pašizpausties un gūt jaunu pieredzi. • Ir patiens, spēj dzīvot patstāvīgi, saskaņā ar savām vērtībām. • Saglabā un nostiprina savas garīgās un fiziskās spējas. • Veido savai un citu labklājībai labvēlīgu vidi, paužot laipnību. • Rūpējas par savu veselību un drošību.	LIETPRATĒJS IZAUGSMĒ, kuram mācīties nemitīgi un ar aizrautību kļuvis par ieradumu. • Ir zinātkārs un intelektuāli atvērts. • Izvirza augstas prasības gan sev, gan citiem, darbu tiecas paveikt pēc iespējas kvalitatīvāk. • Kļūdas uztver kā iespēju izaugsmei. • Prot un vēlas patstāvīgi mācīties visu mūžu. • Plāno un vada savu izziņas procesu, reflektē par to. • Apgūto lieto jaunās reālās dzīves situācijās, ievērojot lielāko labumu. • Lietpratīgi un atbildīgi izmanto informācijas un komunikācijas tehnoloģiju iespējas.

* Pielikumā “Skola2030 redzējums par skolēnu” aprakstīts redzējums par vispārējo izglītību ieguvušu jauniešu. Pamatus šādi izglītībai jaunieši iegūst pirmsskolā.

2. pielikums. Skolotāja, kurš vada mācīšanos, darbību apraksts*

IEDVESMO, VIRZA UN ATBALSTA SKOLĒNUS IZAUGSMĒ
• Pauž pozitīvu attieksmi un patiesu interesi par skolēniem un savu darbu; rīkojas atbilstoši tam, ko sagaida no saviem skolēniem. • Saskata skolēnos potenciālu, rosina darīt labāko, kas ir viņu spēkos, neatkarīgi no iepriekšējās pieredzes, sasniegumiem un spējām. • Uzņemas iniciatīvu un atbildību virzīt katra skolēna izaugsmi, motivē sasniegt lielus mērķus un veicina psiholoģisko labklājību, lai to paveiktu. • Zina, kā skolēni mācās un attīstās fiziski, sociāli, emocionāli un intelektuāli un kas var ierobežot viņu mācīšanos; pielāgo atbilstošus mācīšanas paņēmienus. • Rosina skolēnus ieguldīt pūles un uzņemties arvien lielāku atbildību par savu mācīšanos; piedāvā arvien jaunus izaicinājumus un atbalstu, lai skolēni ar tiem varētu tikt galā patstāvīgi.
VEIDO FIZISKI UN EMOCIONĀLI DROŠU, ATTĪSTOŠU UN IEKĻAUJOŠU MĀCĪBU VIDI
• Ar skolēniem veido pozitīvas, taisnīgas, cieņpilnas un konstruktīvas attiecības, izzinot un ņemot vērā viņu intereses, viedokli un mācīšanās vajadzības. • Klasē apzināti veido un sistemātiski uztur pozitīvu mācīšanās kultūru, kurā tās dalībnieki novērtē un atbalsta izzināšanas vēlmī, pūles un grūtību pārvarēšanu, sadarbību un savstarpējo atbalstu; apzinās paveikto un priecājas par sasniegumiem; kļūdas uztver kā iespēju augt, saista savus panākumus ar ieguldīto darbu; piedalās šādas kultūras veidošanā skolā. • Pārzina un efektīvi izmanto klasvadības paņēmienus, kas veicina mācīšanos un pozitīvu uzvedību: sadarbībā ar skolēniem un kolēģiem formulē skaidrus uzvedības noteikumus, kurus skolēni sistemātiski apgūst; atbilstošu uzvedību labvēlīgi atbalsta, bet uz uzvedības noteikumu pārkāpumiem reaģē konsekventi un taisnīgi. • Mērķtiecīgi un efektīvi izmanto visu pieejamo mācību laiku, lai mācībās iesaistītu ikvienu: izmanto daudzveidīgus paņēmienus, to skaitā individuālo, pāru un grupu darbu, kas rosina katru skolēnu domāt un darīt pašam; organizē mācību procesu tā, lai atbalstu skolēni saņemtu gan no skolotāja, gan cits no cita. • Izvēlas un veido sasniedzamajiem rezultātiem atbilstošu fizisko vidi un tādēļ organizē mācības gan skolā, gan ārpus tās, variē ar klases iekārtojumu un izmanto uzskates līdzekļus, atgādnēs un citus nepieciešamos resursus, kas veicina skolēna patstāvīgu mācīšanos.
PĀRZINA SAVU MĀCĪBU JOMU UN MĀCĪBU PRIEKŠMETU(S) UN TO(S) PRASMĪGI MĀCA
• Pārzina atbilstošās mācību jomas un mācību priekšmeta(u) saturu, to struktūru, apgūstamo lielo ideju, jēdzienu un prasmju savstarpējo saistību un pēctecību. • Prasmīgi izmanto savas mācību jomas standartu un mācību priekšmeta(u) paraugprogrammas, lai mērķtiecīgi plānotu uz skolēnu sasniedzamo rezultātu vērstas mācības gadam, tematam, mācību nodarbībai; atvasina un grupē sasniedzamos rezultātus sava mācību priekšmeta vai moduļa mācību programmas izveidei vai pilnveidei; kopīgi ar kolēģiem plāno un saskaņo mācību saturu. • Izprot un pastāvīgi interesējas par to, ko skolēni domā par atbilstošās mācību jomas un mācību priekšmeta saturu un tā apgūšanas veidu; analizē skolēnu domu gājieni, nosaka tipiskus skolēnu nepareizos priekšstatus un mērķtiecīgi izvēlas atbilstošus mācīšanas paņēmienus, organizē iesaistošu un dzīves situācijām pietuvinātu mācību procesu, lai veidotu padziļinātu izpratni. • Mācību jomā un mācību priekšmetā(os) mērķtiecīgi attīsta vispārīgās jeb caurviju prasmes, piedāvājot apgūt atbilstošas stratēģijas; saskaņoti sadarbojoties ar kolēģiem, rada iespējas caurviju prasmes izmantot un pēctecīgi attīstīt arī citās mācību jomās un mācību priekšmetos.

* Vispārējs snieguma apraksts skolotājam, kurš vada mācīšanos jebkurā izglītības pakāpē – no pirmsskolas līdz vidējai izglītībai. Katrs skolotājs šo snieguma aprakstu attiecina uz atbilstošo bērnu vai skolēnu vecuma grupu.

PLĀNO MĀCĪBAS STRATĒĢISKI UN TĀS EFEKTĪVI ĪSTENO

Izvirza sasniedzamo rezultātu (SR)

- Plāno mācības, kas virzītas uz SR skolēnam.
- Izvirza skolēniem nozīmīgus un kompleksus īstermiņa un ilgtermiņa SR, kas paredz gan konkrētu zināšanu un atsevišķu prasmju apguvi, gan to pārnesei jaunās situācijās; izvirza SR gan viena mācību priekšmeta ietvaros, gan tādus, kas skar vairākus priekšmetus/jomas; rūpējas, lai SR ietvertu caurviju prasmju attīstību un paredzētu saskaņoti lietot zināšanas, prasmes un attieksmes.
- Iesaista skolēnus SR izvirzīšanā un skaidro to nozīmi. Organizē darbu, kurā skolēniem rodas izpratne, ko viņi iemācīsies, veicot uzdevumu, kā uzdevums palīdzēs sasniegt mērķi un kāds ir labs sniegums.

Piedāvā jēgpilnus uzdevumus

- Plāno un īsteno mācību nodarbības, kurās skolēniem ir saprotams SR, iespēja jauno informāciju saistīt ar iepriekšējām zināšanām, ar mērķtiecīgu skolotāja atbalstu veidot dziļu izpratni par mācību saturu, pašiem praktiski darbojoties un izmantojot jaunās zināšanas un prasmes daudzveidīgās situācijās.
- Sagatavo un mērķtiecīgi izvēlas SR sasniegšanai piemērotus uzdevumus, kas prasa patstāvīgi domāt un darboties augstākajos izziņas līmeņos, ar modeļu un piemēru palīdzību pašiem atklājot likumsakarības.
- Piedāvā izaicinājumus, kas prasa izmantot gan vienas, gan vairāku mācību jomu vai mācību priekšmetu zināšanas un prasmes.
- Māca skolēniem konkrētai situācijai atbilstošas stratēģijas, piedāvājot atbalstu, piemēram, paraugus, modeļus, piemērus, procesa aprakstus, snieguma līmeņu aprakstus; ievieš un nostiprina tādu mācīšanās procesu, kurā skolēni tos mērķtiecīgi izmanto, pēc nepieciešamības papildina un pielāgo savām vajadzībām, pakāpeniski veidojot patstāvīgas mācīšanās ieradumus.
- Organizē mācību procesu tā, lai skolēni risinātu reālās pasaules problēmas arvien pieaugošā grūtības pakāpē, izaicinātu esošo situāciju, lai saskatītu pasaulē iespējas veidot pievienoto vērtību un to arī darītu, kā arī savas ikdienas darbības saistītu ar plašāku kontekstu un rūpēs par savu kopieni, sabiedrību, pasauli rīkotos atbildīgi un saskaņā ar savām vērtībām.
- Rūpējas, lai skolēni kritiski izvērtētu dažādu informāciju un pieņemtu izsvērtus lēmumus, kā arī ieklausītos atšķirīgos viedokļos un efektīvi sadarbotos, ievērojot gan savas, gan citu vajadzības.

Sniedz attīstošu atgriezenisko saiti

- Skolotājs rūpējas, lai skolēnu darbu vērtēšana vienmēr būtu taisnīga, saprotama un tā atbalstītu skolēnu mācīšanos. Iesaistās vērtēšanas pieejas redzējuma izveidē skolas līmenī.
- Mērķtiecīgi plāno, izvēlas un veido uzticamus, mācību jomai un mācību priekšmetam, skolēnu SR un vērtēšanas mērķim atbilstošus vērtēšanas rīkus.
- Formulē skaidrus un SR atbilstošus kritērijus skolēnu snieguma vērtēšanai. Kompleksa snieguma izvērtēšanai veido snieguma līmeņu aprakstus. Sadarbojas ar kolēģiem, lai izvirzītu un izmantotu vienotus vērtēšanas kritērijus un sekotu skolēnu izpratnes un prasmju attīstībai ilgtermiņā.
- Regulāri nodrošina skolēniem konkrētu, izmantojamu, laikus iegūstamu un cieņpilnu atgriezenisko saiti par sniegumu (gan procesu, gan rezultātu). Informē skolēnus par viņu darba vērtēšanas kritērijiem pirms snieguma demonstrēšanas un nodrošina skolēnu izpratni par to. Iesaista skolēnus savas izaugsmes sekošanā un snieguma izvērtēšanā un piedāvā atbilstošas iespējas un atbalstu sniegumu uzlabot.

Rosina domāt par mācīšanos

- Regulāri rosina skolēnus domāt par savu mācīšanos – reflektēt par savu domāšanu, analizēt savas domāšanas procesus un izvērtēt izmantotās stratēģijas; pats modelē savas domāšanas gaitu un to atklāj skolēniem.
- Organizē mācību procesu tā, lai skolēniem būtu iespēja pašiem plānot, uzraudzīt un izvērtēt savu mācīšanās procesu.
- Rosina skolēnus izvirzīt personīgās izaugsmes mērķus, plānot savu darbu mērķu sasniegšanai un sekot savai izaugsmei, izzināt savas stiprās un vājās puses, meklēt iespējas un veidus, kā attīstīt savu domāšanu.
- Atbalsta un sekmē domāšanas kultūras attīstību gan stundās, gan ārpus tām: regulāri uzdod jautājumus, uz kuriem nav vienas pareizās atbildes, atvēl laiku domāšanai un izsvērtām atbildēm, atbalsta neierastus skatījumus.

PILNVEIDO SAVU PROFESIONĀLO PRAKSI UN SADARBOJAS AR KOLĒGIEM UN VECĀKIEM SKOLĒNU MĀCĪŠANĀS ATBALSTAM

- Izmantojot precīzus un uzticamus datus no dažādiem avotiem, to skaitā informāciju par skolēnu izaugsmi un atgriezenisko saiti no skolēniem par mācību procesu, individuāli un kopā ar kolēģiem analizē un kritiski izvērtē, cik efektīvs bijis darbs, lai sasniegtu izvirzītos SR. Pielāgo plānus, lai darbs būtu vēl efektīvāks; sistemātiski izvērtē mācību nodarbību un mācīšanas pieejas efektivitāti.
- Sadarbojas ar kolēģiem, lai kopīgi plānotu un saskaņotu mācību saturu un pieeju; laikus risina problēmsituācijas, vajadzības gadījumā prasot padomu kolēģiem vai speciālistiem; efektīvi iesaista atbalsta personālu.
- Veido pozitīvas, sadarbībā balstītas attiecības ar vecākiem, lai uzlabotu viņu bērnu mācīšanos un psiholoģisko labklājību; rada iespējas vecākiem atbalstīt savu bērnu mācīšanos: saprotami, cieņpilni un regulāri komunicē ar vecākiem par viņu bērnu progresu un min konkrētus ieteikumus, kā viņi savus bērnus var atbalstīt.
- Sistemātiski plāno un īsteno savu profesionālo izaugsmi; meklē papildu resursus – atbalstu, laiku un izziņas materiālus –, lai turpinātu pilnveidoties.
- Regulāri piedalās izglītības iestādes attīstībā, dalās sava darba pieredzē ar kolēģiem skolā un ārpus tās; aicina un atbalsta arī citus kolēģus dalīties pieredzē, saskata kolēģus kā savas profesionālās pilnveides avotu.

3. pielikums. Skolotāja sociāli emocionālās kompetences snieguma līmeņu apraksts

Vērtējums	Skolotāja darbība
1	Noliedz vai vāji apzinās savas emocijas. Emocionāli reaģē uz bērniem, neapzinoties savu ieguldījumu situācijās. Problēmu gadījumos vienmēr nepieciešams trešās personas atbalsts (problēmas cenšas deleģēt). Stresa situācijās zaudē darba produktivitāti un motivāciju. Izvairās no sava darba izvērtēšanas (kritiskas atgriezeniskās saites).
2	Apzinās savas emocijas un vērtības, taču stresa apstākļos rīkojas pēc ierastajiem modeļiem. Meklē atgriezenisko saiti par savu darbu, tomēr cenšas izvairīties no kritikas. Spēj aktīvi klausīties, ja bērni pauž atbilstošus viedokļus, tomēr viedokļu sadursmes gadījumā cenšas uzspiest savu viedokli.
3	Apzinās savas emocijas un vērtības un arī atsevišķās stresa situācijās spēj atbilstoši rīkoties. Lieto pozitīvu komunikāciju ar lielāko daļu bērnu un kolēģiem. Problēmu situācijās apsver arī savu ieguldījumu to rašanās un risināšanas procesā. Iepazīstina kolēģus ar sava darba pozitīvo pieredzi.
4	Izprot savas emocijas un spēj tās atbilstoši vadīt, neprojectējot tās uz bērniem. Novērojot bērnus, apsver viņu uzvedības, darbības vai snieguma emocionālos un sociālos iemeslus. Spēj saglabāt motivāciju un produktīvi darboties arī ilgstoša paaugstināta stresa apstākļos. Balstoties uz bērnu reakcijām, variē un elastīgi maina savu izturēšanos. Saprot savas personīgās vērtības, resursus un ierobežojumus, to ietekmi uz attiecībām ar bērniem. Regulāri novēro, veic pierakstus un analizē savu darbību. Atzīst, dalās ar kolēģiem un meklē palīdzību sarežģītos gadījumos.

4. pielikums. Gada tematiskā plāna piemērs

P o s m s	Septembris				Oktobris				Novembris				Decembris				Janvāris				Februāris				Marts				Aprīlis				Maijs				Jūnijs				Jūlijs				Augusts			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4								
1.	Es jaunā pasaulē				Pārmaiņas un pārvērtības				Panti, dziesmas, pasakas				Es piedalos				Protu ģērbties!				Pārmaiņas un pārvērtības				Ripo, birst un slīd				Koki un krūmi				Galvas, kājas, astes				Smiltis un ūdens				To es varu!							
2.	Darbojies droši!				Ko liksim galdā?				Lai skan!				Reiz pasakā				Būvējam				Draudzēsimies				Kā rodas ēnas?				Kā lai izaudzē (22. pielikums)				Kukaiņu pasaule				Saules gads				Kas būs nākamais?				Lauku sētā			
3.	Taupīsim un saudzēsim				Es ēdu veselīgi				Padejosim! (7. pielikums)				Svinēsim kopā!				Putnu barotaviņa				Emociju pasaule				Pastāsti man!				Dzīves cikls				Mana pilsēta (ciems)				Dodamies ceļā!				Lai top!							

Svētki

Miķeļdiena

Latvijas Republikas proklamēšanas diena

Ziemassvētki

Lieldienas

Ģimenes diena

Jāņi

5. pielikums. Piemēri tematos sasniedzamajam rezultātam un ziņai bērnam

PII posms	Temats	Ziņa bērnam
1.	Es jaunā pasaulē	Darbošanās sākas ar izvēli, tai seko mērķtiecīga izmantošana un beidzas ar vietas sakārtošanu. SR*. Patstāvīgi izvēlas nepieciešamās lietas, apzināti darbojas, novieto tās paredzētajā vietā, iekams izvēlas nākamo.
1.	Pārmaiņas un pārvērtības	Darbojoties ar dažādām vielām un materiāliem, var novērot pārmaiņas. SR. Ievērojot pārmaiņas, kas rodas, darbojoties ar vielām un materiāliem (piemēram, krāsām, plastilīnu, mālu, smiltīm u. c.), izrāda emocijas.
1.	Panti, dziesmas, pasakas	Tautasdziesmas un pasakas var nodot citiem ar valodu, mīmiku un kustībām. SR. Ieinteresēti klausās un aktīvi piedalās pasaku, skaitāmpantu, tautasdziesmu u. c. skandēšanā.
1.	Protu ģērbties	Lai patstāvīgi ģērbtos, jāpieliek pūles un jāvingrinās. SR. Patstāvīgi novelk apavus un virsdrēbes (ar rāvējslēdzēja vai ar līpekļu aizdari), ar pieaugušā atbalstu uzvelk apavus un virsdrēbes.
1.	Es piedalos	Darbus var darīt kopā. SR. Piedalās pieaugušā organizētās darbībās kopā ar citiem.
1.	Ripo, birst un slīd	Caurules, renes, trauki, slīpas virsmas palīdz pārvietot gan sīkus, gan lielus priekšmetus. SR. Pavada ilgāku laiku, darbojoties un eksperimentējot ar dažādu materiālu pārvietošanu.
1.	Koki un krūmi	Daži koki un krūmi ir zaļi visu laiku, citi sazaļo siltumā. SR. Ar maņu palīdzību novēro un izzina augošos kokus un krūmus tuvākajā apkārtnē, nosauc novēroto.
1.	Galvas, kājas, astes	Dzīvniekiem un cilvēkiem ir līdzīgas un atšķirīgas ķermeņa daļas. SR. Novēro, salīdzina un nosauc cilvēku un dzīvnieku ķermeņa daļas.
1.	Smiltis un ūdens	Ar maņām var iepazīt un atšķirt smiltis, akmeņus un ūdeni. SR. Ar maņu palīdzību atšķir cietas, mīkstas, birstošas un šķīdtras vielas un materiālus.
1.	To es varu!	Katrs kaut ko prot un var izdarīt. SR. Lieto rotaļu laukuma aprīkojumu atbilstoši savām fiziskajām spējām un demonstrē neatlaidību jaunu prasmju apgūšanā.
2.	Darbojies droši!	Mūsu rīcība var ietekmēt citu cilvēku drošību. SR. Ievēro grupas vienošanos, izmanto priekšmetus, darba rīkus un rotaļu laukuma aprīkojumu drošā veidā.

* SR – sasniedzamais rezultāts

PII posms	Temats	Ziņa bērnam
2.	Ko liksim galdā?	Gatavojot ēdienu, produktus apstrādā ar dažādiem rīkiem. SR. Droši darbojas ar virtuves piederumiem, apstrādājot pārtikas produktus un gatavojot vienkāršus ēdienus.
2.	Lai skan!	Mums visapkārt ir dabas un cilvēku radītas skaņas. SR. Atšķir un nosauc skaņas avotu.
2.	Reiz pasakā...	Pasaku tēli un viņu piedzīvojumi raisa iztēli un rosina dramatizēt pasaku. SR. Iejūtas pasaku tēlu lomās un tās attēlo, secīgi atspoguļojot pasakas sižetu.
2.	Būvējam	Ēkas atšķiras pēc formas, lieluma un celtniecībā izmantotajiem materiāliem. SR. Raksturo savu izveidoto ēku un salīdzina to ar cita bērna izveidoto ēku.
2.	Draudzēsimies	Draudzīgas un cieņpilnas attiecības ļauj mums justies pieņemtiem grupā. SR. Izmanto vienu vai divas stratēģijas konfliktu risināšanai.
2.	Kā rodas ēnas?	Ēna rodas, ja gaisma savā ceļā sastop šķēršļus. SR. Saskata sakarības un skaidro, kā rodas ēnas, kā tās maina lielumu un virzienu.
2.	Kā lai izaudzē? (22. pielikums)	Augi noteiktos apstākļos aug un mainās. SR. Patstāvīgi un secīgi stāsta par izaudzētā auga augšanas ciklu un augšanai nepieciešamajiem apstākļiem, balstoties uz savu pieredzi.
2.	Kukaiņu pasaule	Kukaiņi ir sīki, bet svarīgi dzīvnieki. SR. Detalizēti attēlo kukaiņu izskatu zīmējot, aplicējot un/vai veidojot.
2.	Saules gads	Gadskārtu svētkus nosaka dienas un nakts garums. SR. Atpazīst galvenos latviešu saulgriežu svētkus (Ziemassvētki, Lielā diena, Jāņi, Miķeļi) pēc to tradīcijām.
2.	Kas būs nākamais?	Ritmiskās rindas var redzēt, dzirdēt un sajūt. SR. Veido ritmiskās rindas un sakārtojumus pēc nosacījuma un radoši, izmantojot kustības, skaņas, priekšmetus, ģeometriskas figūras, kuras atšķiras pēc vienas pazīmes.
2.	Lauku sētā	Cilvēki mājdzīvniekiem sagādā dzīvesvietu un par tiem rūpējas. SR. Raksturo mājdzīvniekus un to vajadzības, ievēro drošību to tuvumā.

PII posms	Temats	Ziņa bērnam
3.	Taupīsim un saudzēsim	Cilvēki veido dabai draudzīgus ieradumus, saprātīgi izmantojot resursus. SR. Ikdienā taupīgi lieto materiālus un dabas resursus, sakopj telpu un rotaļu laukumu, šķiro atkritumus pēc ēdienreizēm un pēc mākslas darbu veidošanas.
3.	Es ēdu veselīgi	Augļi, ogas, dārzeņi, kartupeļi un graudaugu produkti ir svarīga mūsu ēdienkartes sastāvdaļa. SR. Atšķir veselīgu uzturu no neveselīga, piedalās vienkāršu un veselīgu ēdienu pagatavošanā.
3.	Padejosim! (7. pielikums)	Deju veido noteiktu kustību secība mūzikas ritmā un tempā. SR. Izdomā savu deju, izvēloties soļus un kustības atbilstoši mūzikas tempam un ritmam.
3.	Svinēsim kopā!	Kopīgi rīkot svētkus nozīmē tos plānot, svinēt un pēc svētkiem visu sakārtot. SR. Aktīvi piedalās svētku plānošanā, rīkošanā un svinēšanā, izsakot savus ierosinājumus, uzklusot un pieņemot citu domas.
3.	Putnu barotava	Putnu pārvietošanos no vienas vietas uz citu nosaka to vajadzība pēc barības. SR. Stāsta par novērotā putna izskatu, uzvedību un barību.
3.	Emociju pasaule	Emociju izpausmes atšķiras un var ietekmēt citus. SR. Nosauc savas emocijas, saprot, kas tās izraisa, un cenšas pārvaldīt savu uzvedību.
3.	Pastāsti man!	Savas domas, emocijas, iztēloto vai pieredzēto varam secīgi pastāstīt un attēlot. SR. Veido secīgu un detalizētu stāstījumu, izmantojot lietvārdus, darbības vārdus un īpašības vārdus.
3.	Dzīves cikls	Dzīvas būtnes augot mainās. SR. Vizuāli demonstrē un pastāsta par izvēlētajās dzīvās būtnes dzīves ciklu.
3.	Mana pilsēta (ciems)	Katrai ēkai ir sava nozīme pilsētas dzīvē. SR. Raksturo atsevišķu sabiedrisko ēku nozīmi savā pilsētā.
3.	Dodamies ceļā	Ceļojuma mērķis nosaka, kā tam gatavojamies un ceļojam. SR. Pamato pārvietošanās līdzekļa izvēli un līdzī ņemamo lietu sarakstu uz paša izvēlēto galamērķi.
3.	Lai top!	Idejas īstenošana ir plānveidīgs un mērķtiecīgs process. SR. Īsteno savu ieceri, patstāvīgi izvēloties materiālus, tehnikas un ievērojot drošības noteikumus darba piederumu un instrumentu lietošanā, vērtē darba rezultātu.

6. pielikums. Gada tematiskā plāna pārskata veidne

Metodiskais komentārs

Veidojot gada tematisko plānu, skolotāji seko līdzi, lai tas būtu daudzpusīgs un sabalansēts: ar plānoto tematu palīdzību bērni gada laikā veido izpratni visās mācību jomās, mērķtiecīgi attīsta caurviju prasmes un tikumus.

Mācību saturs		Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks
Mācību jomas	Valodu mācību joma						
	Matemātikas mācību joma						
	Dabaszinātņu mācību joma						
	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma						
	Sociālā un pilsoniskā mācību joma						
	Tehnoloģiju mācību joma						
	Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma						
Caurviju prasmes	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana						
	Sadarbība						
	Pilsoniskā līdzdalība						
	Pašvadīta mācīšanās						
	Digitālā pratība						
	Jaunrade un uzņēmējspēja						

Mācību saturs		Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks	Temats Īstenošanas laiks
Tikumi	Centība						
	Tolerance						
	Laipnība						
	Līdzcietība						
	Taisnīgums						
	Solidaritāte						
	Uzņēmība						
	Savaldība						
	Mērenība						
	Mērķtiecība						
	Atbildība						
	Drosme						

7. pielikums. Temata "Padejosim!" plāna piemērs

Temata plāns “Padejosim!”	Vecuma grupa 5–6 gadi	Laiks 4–6 nedēļas (jāņem vērā, cik daudz laika bērniem nepieciešams SR sasniegšanai)
Sasniedzamie rezultāti*		
Ziņa bērnam. Deju veido noteiktu kustību secība saskaņā ar mūzikas ritmu un tempu. Tematā sasniedzamais rezultāts*. Izdomā savu deju, izvēloties soļus un kustības atbilstoši mūzikas tempam un ritmam.		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Sadarbība. Veic kopīgu uzdevumu (dejo) pāri/grupā: izsaka savus priekšlikumus, uzklausa citus, vienojas par to, kā dejot. Pašvadīta mācīšanās. Ar skolotāja palīdzību kopā plāno deju, uzrauga izpildījumu un to novērtē, ņemot vērā paša izstrādātus kritērijus. Drosme. Radoši izpaužas un kustas mūzikas pavadījumā, uzstājas citu priekšā. Solidaritāte. Dejo kopā ar citiem, panāk vienotu dejas izpildījumu.	Matemātikas mācību joma. Veido ritmiskās kustību un kustību grupu rindas (dejas soļi, skaņu ritmi) pēc nosacījuma un radoši. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma. Dejo vienkāršus deju soļus (gājiena solis, tecīņus solis, palēciena solis, galopa solis) atbilstoši mūzikas ritmam un tempam. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma. Pārvietojas sev un citiem drošā veidā, apvienojot dažādus dejas soļus. Valodu mācību joma. Secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto. Tehnoloģiju mācību joma. Veido telpisku tēlu (dejojāja figūru), kā arī dažādus aksesuārus, kombinējot iepriekš apgūtās tehnoloģijas pēc savas ieceres.	
Temata apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Informē vecākus Nosūta vecākiem e-pastu/izliek informatīvajā stendā temata nosaukumu, ziņu bērnam, temata plāna īsu kopsavilkumu atbilstoši sasniedzamajam rezultātam.	Piedalās temata izvēlē, stāsta par savu pieredzi, emocijām dejojot, kustoties mūzikas ritmā.	Skolotājs novēro, kuras bērnu priekšzināšanas parādās viņu darbībā. Pieraksta novērojumus, tos izmanto, plānojot mērķtiecīgas rotaļnodarbības atsevišķiem bērniem un bērnu grupām.

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

Temata apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Noskaņo bērnus temata apguvei - Grupā brīvās rotaļdarbības laikā fonā atskaņo deju mūzikas diskus vai garākus <i>Youtube</i> ierakstus, kuros mijas lēnā un ātrā dejas daļa. - Uzdod jautājumus (piemēram, kāpēc cilvēki dejo?), lūdz pastāstīt, kā top/veidojas deja. - Piedāvā dejošanai izmantot lakatus, lentes, cepures, svārkus, vainagus, tautastērpu elementus u. c. Patstāvīga rotaļdarbība - Matemātikas centrā rosina izpētīt novietotos materiālus un jautā, vai no tiem varētu veidot ritmiskās rindas. Noskaidro, kurš bērns atceras, kā tās tika veidotas un vai var to paskaidrot arī citiem. - Mākslas centrā aicina apskatīt piedāvātos materiālus un jautā, vai tie būs noderīgi, lai pagatavotu dejojāšu figūras vai rokassprādzes, vainagus, kurus paši varēs izmantot dejojot. Aicina pārdomāt, kas vēl būtu nepieciešams. Aicina vērtīgi apskatīt pie sienas piestiprinātos attēlus, kuros redzami dejojāji, kas dejo dažādas dejas, viņu tērpi, aksesuāri. - Valodas centrā aicina sakārtot attēlus secībā, lai veidotos īss stāstījums. “Runājošā siena” - Sāk veidot “runājošo sienu”, piestiprinot uzrakstus ar temata nosaukumu un ziņu bērnam. - Bērnu stāstīto, viņu izteikumus izmanto “runājošās sienas” veidošanai.	- Dejo pa vienam, pāri, grupās, neizmantojot lakatus, svārkus un citus aksesuārus. - Dejo un iet rotaļās, iesaista citus bērnus, māca sev zināmās dejas un soļus citiem. - Skatās deju ierakstus. - Stāsta, kas ir ritms, kā ritmu var izveidot, kur to var ieraudzīt, saklausīt. Demonstrē cits citam dažādas ritmiskās rindas. - Pēta deju tērpus, to elementus (rakstus, materiālu, aksesuārus). - Patstāvīgi darbojas dažādās telpas daļās, izvēloties un radoši izmantojot piedāvātos materiālus. - Ver krelles, rokassprādzes, izliek dažādus rakstus no atšķirīgiem materiāliem. - Radoši zīmē un aplicē, izmantojot iepriekš apgūtās tehnoloģijas. - Lasa ritmiskās rindas cits citam un stāsta īsos stāstus pēc attēliem. - Kopā ar skolotāju piedalās “runājošās sienas” veidošanā un papildināšanā.	- Novēro, kuri bērni labprāt iesaistās dejā un kuri bērni nejūtas pārāk ērti dejojot, lai vēlāk izveidotu sekmīgākas mazās grupas. - Cik atbilstoši mūzikas tempam un ritmam bērni dejo. Izvērtē, ar kuriem bērniem vajadzēs veikt papildu ritma vingrinājumus. - Novēro, vai bērni veido ritmiskās rindas ar piedāvātajiem materiāliem; ja veido, cik sarežģītas. - Klausās un atzīmē, kurš no bērniem veido secīgu stāstījumu, kurš izmanto atsevišķus savstarpēji nesaistītus teikumus.

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iespējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Informē vecākus - Dienas beigās, satiekot vecākus, palīdz bērnam pastāstīt par dienā paveikto. - Izceļ katra bērna panākumus un nepieciešamības gadījumā pārrunā, kā sniegt atbalstu. Patstāvīga rotaļdarbība - Darbojas matemātikas centrā: ja bērns neveido ritmiskās rindas, ļauj izpētīt materiālus un radoši tos izmantot, pēc tam iesāk vienkāršas ritmiskās rindas un aicina bērnu tās turpināt. Ja bērns veido vienkāršas ritmiskās rindas, iesāk sarežģītākas. - Mākslas centrā darbojas kopā ar bērniem, aktualizē/ demonstrē iepriekš apgūtās tehnikas un prasmes (piemēram, veidot aplikācijas no auduma, veidot telpiskus darbus).	Rāda, stāsta vecākiem par to, ko darījuši un iemācījušies. Patstāvīgi darbojas dažādās telpas daļās, mērķtiecīgi un radoši izvēloties un izmantojot piedāvātos materiālus atbilstošajā mācību jomā (sk. aktualizācijas daļā).	Novēro, vai un cik secīgi bērni stāsta par to, ko darījuši un iemācījušies. Novēro bērnu darbības, konstatē, kur nepieciešams iesaistīties un palīdzēt.
Skolotāja vadītās rotaļnodarbības - Skolotājs strādā ar mazām bērnu grupām (4–6 bērni), kuras izveido atbilstoši aktualizācijā novērotajam. - Katrai grupai māca citu deju. - Rosina bērnus saskatīt un nosaukt pazīstamām dejām kopīgus elementus (daļas un soļus, kas ritmiski atkārtojas). Vajadzības gadījumā pievērš uzmanību tam, ka visi dalībnieki dejo vienādi, pārvietojas taisnās līnijās vai aplī, dejas soļi ritmiski atkārtojas, mainoties mūzikas melodijai utt., lai varētu izveidot kritēriju sarakstu, kuru bērni varētu lietot savas dejas veidošanai un izvērtēšanai. “Skaistas dejas” kritērijus izveido kā atgādni (raksta un papildina ar simboliskiem zīmējumiem). - Aicina bērnus izvērtēt, kā iemācījušies deju, izmantojot izveidoto kritēriju sarakstu.	- Paralēli brīvajai rotaļdarbībai mācību centros bērni mazās grupās piedalās skolotāja vadītās rotaļnodarbībās. - Bērni mazās grupās apgūst atšķirīgas dejas, tā atpazīstot deju elementus. - Stāsta, kuras daļas saklausa mūzikā un kā atbilstoši mūzikai mainās soļi. - Vingrinās pārvietoties aplī, pārvietoties taisnā līnijā uz priekšu un atpakaļ. - Kopā vienojas par to, ko nozīmē “skaista deja”; veido “skaistas dejas” vērtēšanas kritēriju sarakstu.	Novēro, kuras dejas elementus un soļus (griešanās elkoņos, krustisko satvērienu, sānisku lēcienveida soli (galopa soli), palēcienus, tecinājumus soli) izmanto un izvērtē, kuras dejas soļus un elementus jā māca vai jā uzlabo.

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iespējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
- Mūzikas un sporta nodarbībās apgūst jaunus un nostiprina zināmos deju soļus. - Izveido bērnu grupas, kuras pašas patstāvīgi iestudēs savas dejas. - Aicina bērnu grupu izvēlēties melodiju, kurai paši izdomās deju. - Spēlē melodiju pa daļām un aicina bērnus izteikt savus ierosinājumus dejas soļiem un kustībām, vienoties par kopīgu variantu. - Pieraksta bērnu izvēlētos soļus un kustības, lai vajadzības gadījumā varētu tos atgādināt. Novēro, vai bērni atceras izdomāto deju, vai arī katru nākamo reizi to veido citādi. - Aicina izvērtēt un uzlabot savu izveidoto deju, izmantojot izveidoto kritēriju sarakstu. - Temata laikā aicina bērnus stāstīt par savām darbībām, īpašu uzmanību pievēršot secīgai atstāstīšanai. Izmanto jautājumus un fotogrāfijas, lai palīdzētu atcerēties dejas secību. “Runājošā siena” - Temata apguves laikā papildina “runājošo sienu” ar fotogrāfijām, bērnu darbiem, komentāriem, paskaidrojumiem, atgādnēm u. c. - Mudina bērnus izmantot “runājošo sienu”, lai atsauktu atmiņā mācīšanās procesu.	- Izvēlas mūziku, noskaidro, kuri bērni ir izvēlējušies vienu to pašu mūziku, lai kopā izdomātu deju, izdomā un nostiprina dejas soļus, vingrinās. - Izvērtē savu deju pēc izveidotajiem kritērijiem. Vajadzības gadījumā to uzlabo. - Zīmē un/vai “pieraksta” soļu un kustību secību, lai atcerētos savu izveidoto deju. - Stāsta, kā izveidoja deju. kurus soļus izmantoja, kādā secībā utt. - Stāsta, kā izveidoja ritmiskās rindas matemātikas centrā, kā darbojas mākslas centrā u. c. - Piedalās sarunā, kā papildināt “runājošo sienu”. - Komentē fotogrāfijas, stāsta par paveikto, “pieraksta” komentārus.	- Novēro, kuri bērni ierosina dejas soļus un kustības, kuri seko citu iniciatīvai, kuri spēj vienoties un piekrist rīkoties saskaņā ar cita idejām, palīdz citiem bērniem grupā. - Novēro, vai grupa veido deju, kurā soļi un kustības ritmiski atkārtojas saskaņā ar mūzikas tempu un ritmu. - Novēro, cik secīgi tiek attēloti dejas soļi un kustības. - Novēro, vai un cik secīgi bērni stāsta par to, ko darījuši un iemācījušies.

Temata apguves norise		
Refleksija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atblastam
- Aicina demonstrēt/iemācīt savu izveidoto deju citām grupām. - Modelē, kā sniegt atgriezenisko saiti, izmantojot kritēriju sarakstu: konkrēti pastāsta, kas ir izdevies labi, kas dejā uzlabojams. - Aicina bērnus izteikt ierosinājumus par to, kur un kā varēs izmantot apgūtās dejas. Kopā vienojas par vienu ierosinājumu, kuru īstenot. Informē vecākus - Nosūta visiem vecākiem kopīgu e-pastu, aprakstot temata laikā paveikto un apgūto. - Individuāli informē bērnu vecākus par bērna panākumiem.	- Bērni grupās demonstrē savu deju citiem, pārējie to izvērtē pēc pašu izveidotajiem kritērijiem. - Uzlabo savas dejas, ņemot vērā atgriezenisko saiti. - Ierosina, ka dejas varētu mācīt draugiem no citām grupām, vecākiem, sarīkojot ballīti u. c.	Bērnu piedalīšanās vērtēšanā - Grupas izvērtē citu grupu veikumu pēc izveidotajiem kritērijiem. Sniedz atgriezenisko saiti: kurus kritērijus novēroja un kurus ne. Summatīvā vērtēšana - Dokumentē bērnu sniegumu atbilstoši izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Nosaka nākamās mācību vajadzības. Temata izvērtēšana - Dokumentē veiksmīgākās rotaļnodarbības, kurās bērniem izdevās sasniegt sasniedzamos rezultātus. - Dokumentē idejas un ierosinājumus temata uzlabošanai.

Resursi. Lakati, lentes, cepures, svārki, vainagi, tautastērpu elementi u. c.

Resursi matemātikas centrā. Materiāli ritmisko rindu veidošanai (piemēram, koka pērles, kurpju šņores, pūkainās stieples, pogas, dažādu materiālu un formu joslas, uz kurām veidot ritmiskās rindas. Iepriekš bērnu izveidotās ritmiskās rindas, kad bērni apguva ritma jēdzienu.

Resursi mākslas centrā. Auduma atgriezumī, stieplītes, lentītes u. c. tērpu un aksesuāru gatavošanai; attēli, kuros redzamas dažādu stilu dejas, dejotāji, tērpi, to aksesuāri.

Resursi valodas centrā. Burtu kartītes, zilbju kartītes, saliekamā ābece vai slejas, kurās var izlikt burtus, zilbes, vārdus.

Metodiskie ieteikumi

Tematu ieplāno tad, kad bērni jau ir iepazinušies ar ritmiskajām rindām. Ritma jēdzienu akcentē arī iepriekš citos tematos. Sakārto telpu tā, lai būtu vairāk vietas brīvām kustībām. Maina, papildina materiālus jomu centros.

Papildu aktivitātes

Var izvēlēties latviešu, citu tautu vai dažādu stilu dejas. Bērni dejām var veidot arī muzikālo pavadījumu, izmantojot dažādus mūzikas instrumentus. Ja ir citas tautības vecāki, viņus var iesaistīt kādas tautas dejas mācīšanās.

Valodas centrā var veidot burtu, zilbju vai vārdu ritmiskās rindas.

8. pielikums. Kritēriju lapas piemērs prasmju diagnosticējošajai vērtēšanai tematā “Padejosim!”

Metodiskais komentārs

Temata sākumā skolotāji vērtē katra bērna dejotprasmes. Sagatavo vairākas kritēriju lapas kopijas (viena lapa sešu bērnu novērošanai), lai dažās novērojumu reizēs kopā ar skolotāja palīgu varētu novērot visus bērnus. Kad visi bērni dejo, uzmanību pievērš novērojamajiem bērniem. Ja pamana ko nozīmīgu citu bērnu dejošanā, to pieraksta lapas otrā pusē.

Bērna veiktās darbības (Ja bērns darbību veic pēc paša iniciatīvas, rūtiņā ievēl krustu (X), ja bērns darbību veic, sekojot citu iniciatīvai, ievēl tikai vienu līniju (/); ja prasmi nenovēro, rūtiņu atstāj tukšu.)	Bērnu vārdi					
Labprāt iesaistās dejā.						
Dejo vienatnē.						
Dejo kopā ar citiem (pārī vai grupā).						
Kustas atbilstoši mūzikas rītmam.						
Griežas satvērienā elkoņos.						
Dejo galopa soli.						
Dejo krustiskajā satvērienā.						
Dejo teciņus soli.						
Dejo galopa soli.						
Dejo palēciena soli.						
Dejo polkas soli.						

9. pielikums. Kritēriju lapas piemērs caurviju prasmju vērtēšanai tematā “Padejosim!”

Metodiskais komentārs

Skolotājs novēro grupas dinamiku un katra bērna ieguldījumu dejas veidošanā un viņa caurviju prasmes. Katrai bērnu grupai sagatavo kritēriju lapas kopiju.

Sasniedzamie rezultāti sadarbības un pašvadītas mācīšanās prasmju attīstībā

Sadarbība. Veic kopīgu uzdevumu (dejo) pārī/grupā: izsaka savus priekšlikumus, uzklausa citus, vienojas par to, kā dejot.

Pašvadīta mācīšanās. Ar skolotāja palīdzību kopā plāno deju, uzrauga izpildījumu un to vērtē, izmantojot paša izstrādātos kritērijus.

Bērna veiktās darbības	Bērnu vārdi					
Ierosina dejas soļus un kustības.						
Seko citu iniciatīvai.						
Spēj vienoties un pieņemt citu idejas.						
Palīdz citiem bērniem grupā.						
Vērš uzmanību/atsaucas uz izveidotajiem dejas kritērijiem, seko līdzi to ievērošanai.						

10. pielikums. Vides iekārtojuma plānošanas veidne

Metodiskais komentārs

Veidni izmanto, lai plānotu vides iekārtojumu un iespējas bērnu patstāvīgai rotaļdarbībai temata izziņas laikā atbilstoši plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem mācību jomās.

Mācību vides iekārtojums, materiāli	Iespējamās bērna darbības
Matemātikas mācību joma	
Dabaszinātņu mācību joma	
Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma	
Tehnoloģiju mācību joma	
Valodu mācību joma	
Sociālā un pilsoniskā mācību joma	
Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma	

11. pielikums. Temata plāna veidne

Temata nosaukums	Vecuma grupa	Laiks X nedēļas (atkarībā no tā, cik daudz laika bērniem nepieciešams SR sasniegšanai)
Sasniedzamie rezultāti		
Ziņa bērnam Tematā sasniedzamais rezultāts*		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Temata apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Informē vecākus Noskaņo bērnus temata apguvei Patstāvīga rotaļdarbība "Runājošā siena"		Skolotājs novēro, kuras bērna priekšzināšanas parādās viņa darbībā, pieraksta un izmanto novērojumus, plānojot mēķtīecīgas rotaļnodarbības atsevišķiem bērniem un bērnu grupām.

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Informē vecākus Patstāvīga rotaļdarbība Skolotāja vadītas rotaļnodarbības "Runājošā siena"		
Refleksija		
Informē vecākus		Bērna piedalīšanās vērtēšanā Summatīvā vērtēšana Temata izvērtēšana

Resursi

Papildu aktivitātes

12. pielikums. Kritēriju lapa temata plāna izvērtēšanai

Temata nosaukums _____ Bērnu vecums _____

Temata izziņai plānotais laiks _____ nedēļas _____

Temata plāna elementi	Atbilst (V)/ neatbilst (-) kritērijiem	Piezīmes (ko nepieciešams mainīt, uzlabot)
Temats		
• ir saistīts ar pirmsskolas izglītības saturu, bērnu iepriekšējām zināšanām un pieredzi, rada iespēju tās padziļināt;		
• ir vērtīgs reālajā dzīvē;		
• ir interesants un aizraujošs bērniem.		
Ziņa bērnam – skaidri formulēts apgalvojums par šo tematu:		
• vispārīgs;		
• patiess;		
• jēgpilns;		
• saistīts ar reālo dzīvi;		
• atbilst bērna vecumam;		
• apraksta, ko ir vērts zināt un saprast;		
• rada iespēju konstruēt zināšanas vienā vai vairākās mācību jomās;		
• rada iespēju veidot izpratni, apgūt mācību jomu un caurviju prasmes, attīstīt attieksmes, veidot tikumus.		
Sasniedzamais rezultāts – komplekss bērnam formulēts mācību iznākums par tematu: ticams, būtisks, jēgpilns, izmērāms, aktīvs.		

Temata plāna elementi	Atbilst (V)/ neatbilst (-) kritērijiem	Piezīmes (ko nepieciešams mainīt, uzlabot)
Vērtēšana		
Ir plānota vērtēšana par temata sasniegamo rezultātu. Nosauc vērtēšanas kritērijus, izvēlas metodisko paņēmieni un zina, kā vērtējumu dokumentēt.		
Ir plānota vērtēšana rotaļnodarbībām/uzdevumiem. Nosauc vērtēšanas kritērijus, izvēlas metodisko paņēmieni un zina, kā vērtējumu dokumentēt.		
Paredz atgriezeniskās saites sniegšanu un ņemšanu. Atgriezeniskā saite ir konkrēta, savlaicīga, izmantojama, cieņpilna.		
Rotaļnodarbības		
Skolotāja piedāvātās mācību iespējas bērna patstāvīgai rotaļdarbībai :		
• izmanto dažādus uzdevumu veidus;		
• virza temata ziņas, mācību jomas dziļāku izpratni, palīdz sasniegt sasniegamo rezultātu;		
• attīsta dažādu mācību jomu un caurviju prasmes;		
• ietver iespēju praktiski darboties;		
• ietver iespēju darboties individuāli, pāros vai grupās;		
• ietver iespēju izmantot dažādus izteiksmes veidus;		
• ietver iespēju papildināt vai mainīt uzdevumu, veikt izvēles;		
• ietver iespēju domāt par mācīšanos;		
• piedāvā skolotāja atbalstu;		
• ietver reālas situācijas;		
• apraksta nepieciešamos resursus darbībai telpās un ārā.		

Temata plāna elementi	Atbilst (V)/ neatbilst (-) kritērijiem	Piezīmes (ko nepieciešams mainīt, uzlabot)
Skolotāja piedāvātās mācību iespējas organizētai rotaļnodarbībai :		
• izmanto dažādus uzdevumu veidus;		
• virza temata ziņas, mācību jomas dziļāku izpratni, palīdz sasniegt sasniedzamo rezultātu;		
• integrē vairāku mācību jomu, caurviju prasmju un tikumu attīstību;		
• ietver iespēju praktiski darboties;		
• ietver iespēju darboties individuāli, pāros, grupās vai visiem kopā;		
• ietver iespēju izmantot dažādus izteiksmes veidus;		
• ietver iespēju piedalīties uzdevumu plānošanā, veikt izvēles;		
• ietver iespēju domāt par mācīšanos;		
• piedāvā skolotāja atbalstu;		
• ietver reālas situācijas;		
• apraksta nepieciešamos resursus darbībai telpās un ārā.		
Refleksija par tematu		
Atspoguļo bērna iespējas pašam darboties, konstruēt zināšanas un izpratni, attīstīt prasmes.		
Atspoguļo, cik lielā mērā bērni izprata temata ziņu, attīstīja prasmes un attieksmes, veidoja tikumus.		
Atspoguļo idejas, kuras varētu īstenot citu tematu izziņā.		
Atspoguļo skolotāju sadarbības iespējas.		

13. pielikums. Rotaļnodarbības plāna piemērs tematā “Padejosim!”*

Padejosim!	Vecuma grupa 5–6 gadi	Laiks 2 dienas
Sasniedzamie rezultāti		
Ziņa bērnam. Deju veido noteiktu kustību secība saskaņā ar mūzikas ritmu un tempu. Rotaļnodarbībā sasniegzamais rezultāts*. Bērni prot dejoj citas tautas pāru deju.		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Sadarbība. Veic kopīgu uzdevumu (dejo) pāri/grupā; izsaka savus priekšlikumus, uzklausa citus, vienojas par to, kā dejoj. Pašvadīta mācīšanās. Ar skolotāja palīdzību kopā plāno deju, uzrauga izpildījumu un to vērtē, ņemot vērā paša izstrādātus kritērijus. Drosme. Radoši izpaužas un kustas mūzikas pavadībā, uzstājas citu priekšā. Solidaritāte. Dejo kopā ar citiem, panāk vienotu dejas izpildījumu.	Matemātikas mācību joma. Veido pēc nosacījuma (vai radoši) ritmiskās kustību un kustību grupu rindas (dejas soļi, skaņu ritmi). Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma. Dejo vienkāršus deju soļus. Iepazīstas ar citu tautu tradicionālajai kultūrai raksturīgo. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma. Pārvietojas sev un citiem drošā veidā, apvienojot dažādus deju soļus. Valodu mācību joma. Secīgi stāsta par piedzīvoto.	
Rotaļnodarbības apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iespējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
- Izmantot temata aktualizācijas daļā veikto vērtēšanu (novērojumus), lai veidotu mazās bērnu grupas. - Pastāstīt bērniem, ka viņi iemācīsies dejojot meksikāņu pāru deju. Lai to iemācītos, vispirms viņi klausīsies melodiju, kura ir labi zināma ļoti tālā zemē – Meksikā. Pateikt, ka pēc melodijas noklausīšanās bērniem būs jāpastāsta, ko viņi sadzirdēja šajā melodijā. - Nospēlēt melodijas (apmēram 1 min) tā, lai pants un piedziedājums atkārtos divas reizes. - Aicināt bērnus apsēsties un pāros izteikt savas domas par melodiju.	- Bērnu grupa (4–6 bērni) apsēžas uz paklāja kopā ar skolotāju brīvajā telpas daļā, kurā pēc tam varēs arī dejoj. - Klausās melodiju, aizvērtām acīm apgūlušies uz paklāja, lai visu uzmanību varētu veltīt melodijai.	

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

Rotaļnodarbības apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iespējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
• Ja runātājs ir tikai viens bērns, pārjautāt otram bērnam, vai viņš teiktajam piekrīt. • Noklausīties, ko stāsta visi pāri. • Pastāstīt to, ko bērni nav pieminējuši (piemēram, sākumā mūzika bija mazliet lēnāka, pēc tam ātrāka, pēc tam atkal lēnāka, šī melodija atkārtojas vairākas reizes).	• Pāros stāsta viens otram, ko viņi domā par melodiju. • Katra pāra dalībnieki kopā izstāsta savas domas par melodiju pārējiem.	Novēro, cik pārliecināti bērni izsaka savas domas. Izvērtē, vai kādam bērnam nepieciešams atbalsts savu domu izteikšanā (vārdu krājums, drosme izteikties).
Apjēgšana		
• Aicināt bērnus klausīties mūziku vēlreiz aizvērtām acīm un padomāt, kā viņi kustētos, skatot šai mūzikai. • Nospēlēt melodiju apmēram minūti, lai tās daļas atkārtotos divas reizes. • Atskaņojot īsus melodijas fragmentus, aicināt bērnus citam pēc cita demonstrēt, kā viņi dejotu pie šīs mūzikas. • Sniegt atgiezenisko saiti: norādīt uz dejas soļiem un kustībām, kas atbilst melodijas ritmam un tempam; uzsvērt piemērus, kur bērni, melodijai atkārtoties, arī atkārtoti atbilstošos dejas soļus. Ja bērni nav ievērojuši melodijas un soļu atkārtošanas, vērst uz to uzmanību, akcentējot, ka būtu vieglāk atcerēties soļus, ja tos atkārtotu. • Pastāstīt, ka Meksikā šī ir pāru deja, tātad to dejo divatā. • Paskaidrot, ka būs jādejo pāros, tādēļ vajadzēs vienoties, kā kuru dejas daļu dejoj. • Atskaņot katru melodijas daļu atsevišķi un pārrunāt, ka pāriem kopā jāizdomā, kā vislabāk dejoj katru daļu. • Atskaņot mūziku ilgāku laiku, lai bērni var vienoties par dejas soļiem.	• Klausās melodiju aizvērtām acīm, apgūlušies uz paklāja, lai visu uzmanību varētu veltīt melodijai. • Iztēlojas, kā viņi kustētos šīs mūzikas pavadībā. • Katrs bērns atsevišķi nodemonstrē savus izvēlētos dejas soļus un kustības. • Katra bērna ierosinātos dejas soļus un kustības izmēģina arī pārējie bērni.	Novērot, vai tad, kad ○ dejas melodija mainās, bērni maina dejas soļus; ○ daļas atkārtojas, bērni atkārtoti tos pašus soļus un kustības.

Rotaļnodarbības apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iespējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
• Atskaņojot īsus melodijas fragmentus, aicināt pārus vienu pēc otra demonstrēt savus izvēlētos deju soļus un kustības. • Sniegt atgriezenisko saiti: gan par dejas soļiem un kustībām (kā tos demonstrēja individuāli), gan par sadarbības prasmēm. • Pastāstīt bērniem, ka pie šīs dejas atgriezīsies vēl. • Atkārtot šo pašu rotaļnodarbības daļu ar citām bērnu grupām. • Rotaļnodarbībā iesākto turpina tad, kad visas grupas ir izdejojušas savas melodijas. To var darīt nākamajā vai pat aiznākamajā dienā. • Atgādināt bērniem, ka labi zināmās dejas, piemēram, "Kas dārzā", mēs vienmēr dejojām izmantojot šīs konkrētās dejas soļus un kustības. Tāpat arī citās zemēs ir dejas, kuras pazīst daudzi un katru reizi deju, izmantojot konkrētās dejas soļus un kustības. • Vēlreiz pastāstīt, ka šī ir meksikāņu deja "La Raspa". Nodemonstrēt bērniem "La Raspa" dejas soļus un kustības (piedziedājumā tikai griešanos elkoņos). • Sniegt atgriezenisko saiti: atzīmēt dejas soļus un kustības, kas labi izdodas, un palīdzēt uzlabot to, kas vēl neizdodas. • Ja grupa viegli iemācās deju, palielināt grūtības pakāpi, mainot soļus un satvērienu katrā nākamajā piedziedājumā.	• Partneri viens otram izsaka savas idejas, demonstrē dejas soļus un kustības. • Katrs pāris vienojas par to, kā dejos katru dejas daļu. • Katrs pāris atsevišķi nodemonstrē savus izvēlētos dejas soļus un kustības. • Katra pāra ierosinātos dejas soļus un kustības izmēģina arī pārējie pāri. • Bērnu grupa vēlreiz noklausās dejas melodiju. • Atkārtot skolotāja demonstrētos dejas soļus. • Dejo vairākas reizes, līdz iemācās deju.	• Novērot sadarbības prasmes (cik viegli vai grūti pāriem ir izlemt, kā deju), ○ vai abi partneri sāk deju uzreiz kopā; ○ kurš partneris nosaka, kā deju, vai arī abi vienojas sarunā, kā deju; ○ vai partneriem ir grūti vienoties, jo katrs grib deju savā veidā. • Novērot, cik precīzi bērni atkārtot demonstrētos soļus. • Novērot, cik viegli katrs bērns iemācās deju, lai izvērtētu, kuriem bērniem nepieciešams palielināt grūtības pakāpi.

Rotaļnodarbības apguves norise		
Refleksija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērnu darbības	Vērtēšana mācīšanās atblastam
- Rosināt bērnus atcerēties visu, kas darīts no tā brīža, kad viņi pirmo reizi dzirdēja melodiju – domāt par savu mācīšanos (klausīšanās, dejošana pa vienam, dejošana pāros, “<i>La Raspa</i>” soļu mācīšanās). - Vajadzības gadījumā atgādināt to, ko bērni paši nepiemin.	- Katrs bērns vispirms pārdomā pats pie sevis. - Katrs bērns pasaka, ko viņš atceras (drīkst atkārtot to, ko teikuši citi bērni).	Bērnu piedalīšanās vērtēšanā - Bērni izvērtē, kas viņiem padevās vieglāk un kas grūtāk. - Bērni pārdomā, ko viņi darītu citādi, ja sāktu mācīties citu deju vai šo pašu deju vēlreiz. Summatīvā vērtēšana - Izvērtē to, cik vienoti un precīzi bērni izpilda deju. - Izvērtē, cik atbilstoša bērnu spējām bija šī deja (pārāk vienkārša/atbilstoša/pārāk sarežģīta).

Resursi. Dators mūzikas atskaņošanai, interneta pieslēgums.

Meksikāņu dejas “*La Raspa*” ieraksts: *La Raspa* [tiešsaiste]. 2012, jūn. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/laraspamelodija> (melodija)

La Raspa [tiešsaiste]. 2014, jūl. [skatīts 2019. g. 9. augustā]. Pieejams: <http://ejuz.lv/laraspadejusoli> (dejas soļi; materiāls informācijai skolotājam)

14. pielikums. Sporta rotaļnodarbības plāna piemērs

Sports	Vecuma grupa 2–5 gadi	Laiks 30–40 minūtes
Sasniedzamie rezultāti*		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Pašvadīta mācīšanās. Izmēģina dažādus mīkstu priekšmetu mešanas veidus, uzrauga izpildījumu un to novērtē.	Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma Pirmsskolas izglītības 1. posma bērniem: met mīkstus priekšmetus sev pieņemamā veidā un vēlamā virzienā. Pirmsskolas izglītības 2. posma bērniem: salīdzina un izvērtē dažādus mīkstu priekšmetu mešanas veidus/stilus tālumā.	
Rotaļnodarbības apguves norise		
Iesildīšanās un aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
- Telpā uz grīdas izvieto vingrošanas aplū. - Bērni skrien ritmiskas mūzikas pavadījumā. Mūzikas atskaņošanas pārtraukšana ir zīme, ka bērniem jāapstājas.	- Skanot mūzikai, bērni skrien pa visu laukumu, neuzkāpjot vingrošanas apliem. - Kad mūzikas skaņējums tiek pārtraukts, katrs bērns iekāpj vienā no vingrošanas apliem. - Atsākot skanēt mūzikai, bērni turpina skriet pa visu laukumu.	Novēro, cik veikli bērni atrod vingrošanas apli, kurā nostāties, mūzikai apklustot.
Apjēgšana		
- Aicina bērnus novietot vingrošanas aplū uz grīdas pie telpas sienas un apsēsties katram savā vingrošanas aplī. - Paskaidro, ka bērnu uzdevums būs izmēģināt dažādus veidus, kā aizmest pēc iespējas tālāk mazos zirņu/pupu spilventiņus.	Izmēģina dažādus spilventiņu mešanas veidus (ar vienu roku, ar abām, no apakšas, no augšas).	Novēro, kuri bērni izmēģina jaunus spilventiņu mešanas veidus un kuri met vienā un tajā pašā veidā.

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

Rotaļnodarbības apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
- Pārrunā un nodemonstrē drošības noteikumus un to ievērošanas nepieciešamību – visiem pēc signāla spilventiņus mest reizē un pēc signāla visiem reizē skriet pakaļ saviem spilventiņiem. Uzmanīties, lai netrāpītu kādam citam ar savu spilventiņu. - Ar vecākajiem bērniem pārrunā viņu mešanas veidu rezultātus: "Kurš mešanas veids, tavuprāt, bija visveiksmīgākais?" - Piedāvā izmēģināt mest mīkstas bumbas, švammes u. c. - Aicina bērnus salīdzināt rezultātus, metot dažādus priekšmetus.	- Visi spilventiņus met vienlaicīgi, pēc skolotāja komandas vienlaicīgi dodas pēc spilventiņiem un atgriežas savā vingrošanas aplī. - Katrs bērns atbild par savu labāko mešanas mēģinājumu/veidu un nodemonstrē to pārējiem. - Izmēģina citu demonstrētos veiksmīgākos mešanas veidus un izvērtē, kur veidu izmantojot, var aizmest vistālāk. - Met spilventiņus tikai vienā, savā labākajā veidā, cenšoties panākt pēc iespējas labāku rezultātu. - Izmēģina mest tālumā citus priekšmetus, salīdzina rezultātus.	- Novēro, kuri bērni izmēģina tehniski pareizākus mešanas veidus, lai nākamajās nodarbībās varētu tam pievērst parējo bērnu uzmanību. - Novēro, kuri no jaunākajiem bērniem sāk kontrolēt spilventiņa lidojuma virzienu. - Novēro, kuri bērni spēj izdomāt, izmēģināt, izanalizēt un vingrināties mešanā viņam vislabākajā veidā.
Atsildīšanās un refleksija		
- Aicina bērnus atnest priekšmetu, kurš katram lidoja vistālāk, un nostāties aplī ap krāsaino rotaļu izpletni. - Paskaidro, ka nākamajās nodarbībās turpinās meklēt veidus, kā labāk un tālāk aizmest gan bumbas, gan citus priekšmetus/materiālus.	- Katrs bērns parāda, kurš priekšmets viņam lidoja vistālāk un kādēļ (pēc viņa domām); uzliek priekšmetu uz izpletni. - Visi kopā kustina izpletni, cenšoties uzmet priekšmetus pēc iespējas augstāk.	Bērnu piedalīšanās vērtēšanā Bērni izvērtē, kādā veidā viņi varēja priekšmetus aizmest vistālāk. Summatīvā vērtēšana Izvērtē, vai bērni paši spēj identificēt sev veiksmīgāko mešanas veidu.

Resursi. Vingrošanas aplī (tik, cik bērnu), mīksti priekšmeti/materiāli mešanai, kuri neripo (spilventiņi, švammes, mīkstie diski) un mīkstas bumbas.

Metodiskie ieteikumi. Skolotājs ar vecākajiem bērniem grupā diskutē par dažādiem mešanas veidiem. Jaunākie bērni met priekšmetus tā, kā vēlas, – izdomā paši vai noskatās no vecākajiem bērniem. Ja kāds no jaunākā vecuma bērniem ir gatavs piedalīties diskusijā, skolotājs to atbalsta.

Nākamajās nodarbībās pēc šīs brīvās dažādu mešanas veidu izpētes skolotājs plānos mācīt un vingrināt tehniski pareizus mešanas veidus.

15. pielikums. Skolotāja sniegtā atbalsta piemērs rakstītprasmes attīstīšanai

Strādājot ar četrgadīgu bērnu grupu, skolotājs novēroja, ka bērni savās patstāvīgajās darbībās neimitē rakstīšanu arī brīžos, kad to varētu sagaidīt šajā vecumā. Arī uz saviem zīmējumiem un citiem darbiem tikai daļa bērnu rakstīja savu vārdu, vairākums bērnu atteicās to darīt, apgalvojot, ka viņi neprot rakstīt. Tas mudināja skolotāju domāt par bērnu pieredzi šajā jomā. Iespējams, ikdienā bērni redz, kā pieaugušie sūta īsziņas, raksta e-pastus datorā, aizvien retāk lietojot papīru un rakstāmrīkus.

Skolotājs, darbojoties ar bērniem, apzināti modelēja rakstīšanu ar roku uz papīra: diskusiju laikā pierakstīja bērnu domas uz lielas lapas, piefiksēja bērnu komentārus uz viņu darbiem un pēc tam nolasīja tos bērniem, veidojot "runājošo sienu". Skolotājs kopā ar bērniem vienojās par tekstu un, viņiem redzot, to ar roku uzrakstīja uz lapām, kuras pievienoja "runājošajai sienai". Modelējot rakstīšanu, skolotājs uzsvēra sākuma skaņas vārdos, piemēram, līdzskaņus, pēc tam skaņas pierakstīja ar atbilstošo burtu.

Skolotājs novēroja, ka drīz lielākā daļa bērnu sāka imitēt rakstīšanu patstāvīgo darbību laikā: veidoja ēdienkartes restorānam, uzrakstus veikalam u. c. Starp bērniem, kuri imitēja rakstīšanu, bija bērni, kuri vilka "skribuļus", citi "rakstīja" dažādas burtiem līdzīgas zīmes (svītras, aplišus, krustiņus, ķeksīšus), kā arī bērni, kuri rakstīja dažādus nejauši izvēlētus burtus. Tikai daži bērni vēl joprojām apgalvoja, ka neprot rakstīt, un pat nemēģināja imitēt rakstīšanu.

Skolotājs novēroja arī bērnu prasmi saklausīt vārdos atsevišķas skaņas, spēlējot dažādas spēles, kurās jādarbojas ar skaņām.

Apkopojot novērojumus, skolotājs secināja: lai mērķtiecīgi mācītu burtu atpazīšanu un rakstīšanu, bērniem vispirms ir jāizprot rakstīšanas jēga. Bērni, kuri jau atšķir vārdos skaņas, var vingrināties tās pierakstīt ar atbilstošiem burtiem.

1. nodaļas 1. piemērā "Pasaku dramatizējums" aplūkotās situācijas laikā bērni temata nobeigumā ierosināja izgatavot ielūgumus, lai uzaicinātu vecākus uz sagatavoto izrādi. Skolotājs saskatīja labu iespēju atklāt bērniem rakstīšanas jēgu.

Lai ielūgumos ierakstītu tekstu, skolotājs mērķtiecīgi izveidoja trīs bērnu grupas pēc sagatavotības līmeņa rakstīšanā. Katras grupas spējām pielāgoja gan to, ko viņi rakstīs ielūgumā, gan to, kā viņi to darīs.

Pirmajā grupā bija bērni, kuri apgalvoja, ka viņi neprot rakstīt. Skolotājam bija svarīgi panākt, ka bērni uzdrīkstas rakstīt un sāk veidot izpratni par rakstīšanu kā ziņas nodošanu, nevis tikai kā par pareizu burtu attēlošanu. Lai paskaidrotu bērniem, ka ir dažādi veidi,

kā rakstīt, skolotājs vienojās ar viņiem par to, ko vajadzētu uzrakstīt uz lielas lapas. Bērni ieteica, ka jāraksta "ielūgums". Vispirms skolotājs lapas vidū uzrakstīja vārdu "ielūgums" savā rokrakstā, pastāstot, ka tā bieži raksta pieauguši cilvēki. Pēc tam skolotājs vēlējās parādīt, ka var rakstīt citādi, un uzvilka rindu ar "skribuļiem", savilka dažādas burtiem līdzīgas zīmes (svītras, aplišus, krustiņus, ķeksīšus), uzrakstīja dažus nejauši izvēlētos burtus. Kā pašu pēdējo piemēru skolotāja uzrakstīja "ielūgums" ar drukātiem burtiem. Skolotājs aicināja bērnus uz lielas lapas pamēģināt, kurš rakstīšanas veids viņiem varētu labāk izdoties. Gandrīz visi bērni izvēlējās "skribuļus" un burtiem līdzīgas zīmes. Viens no bērniem rakstīja dažādus burtus. Pēc tam skolotājs aicināja bērnus izvēlēties veidu, kā viņi vēlas uzrakstīt vārdu "ielūgums" sagatavotajā papīra formātā.

Otrajā grupā bija bērni, kuri patstāvīgajās darbībās imitēja rakstīšanu, bet vēl nerakstīja burtus vai kuri nesaistīja burtus ar skaņām vārdos. Šīs grupas bērniem bija svarīgi sākt veidot izpratni, ka vārdi veidojas no skaņām un skaņas pieraksta ar burtiem. Vispirms skolotājs ar bērniem pārrunāja, ko vajadzētu rakstīt ielūgumos. Katrs bērns patstāvīgi rakstīja tekstu, velkot dažādus "skribuļus." Pēc tam viņi savu uzrakstīto tekstu lasīja skolotājam vai skolotāja palīgam, kuri pierakstīja bērnu teikto. Skolotājs aicināja bērnus uzrakstīt ielūguma adresātu, lēni izrunājot "mammai/tētim/brālim/māsai" (jāizvēlas tikai viens no adresātiem), mudināja bērnus saklausīt, ar kuru skaņu šis vārds sākas. Kad bērnam izdevās saklausīt pirmo skaņu vārdā (vai arī kādu citu skaņu vārdā), skolotājs parādīja, kā šo skaņu pierakstīt, un aicināja bērnu to rakstīt ielūgumā. Tie bērni, kuriem viegli padevās skaņu saklausīšana un pierakstīšana, turpināja rakstīt. Ja bērnam skaņu saklausīšana sagādāja grūtības, pietika ar vienu uzrakstīto burtu.

Trešajā grupā bija bērni, kuri jau atpazīna burtus un saklausīja skaņas vārdos. Bērni kopā ar skolotāju vienojās par vienu teikumu, kuru ierakstīt ielūgumā. Pēc tam skolotājs atkārtoja teikumu vārdu pa vārdam, aicināja bērnus pašus lēni izrunāt katru vārdu un saklausīt skaņas. Bērni cits citam palīdzēja atcerēties burtus, lai pierakstītu skaņas. Strādājot grupā, viņi palīdzēja cits citam saklausīt un pierakstīt vairāk skaņu, nekā to būtu varējis izdarīt katrs bērns atsevišķi.

Metodiskais komentārs

- Pirmajā grupā, iedrošinot bērnus rakstīt, skolotājs demonstrēja piemērus no dažādām rakstītprasmes attīstības stadijām, to skaitā rakstītos un drukātos burtus. Strādājot ar šīs grupas bērniem, skolotājs neuzsvēra skaņas un tām atbilstošos burtus.
- Otrajā grupā, lai palīdzētu bērniem saklausīt vārda pirmo skaņu, skolotājs mudināja izvēlēties vienu no ģimenes locekļiem (mammu, tēti, brāli vai māsu), kura vārdu viņi pierakstīs, uzsverot vārdus, kuri sākas ar līdzskaņiem.
- Lai veidotu izpratni par to, ka vārdi sastāv no skaņām un skaņas pieraksta ar burtiem, bērni ar burtiem pierakstīja tikai tās skaņas, kuras viņi saklausīja vārdā. Skolotājs nenorādīja uz tām skaņām, kuras bērni vēl nesaklausā.

Skolotāja komentārs

Temata “Reiz pasakā...” nobeigumā bērni vēlējās uz sagatavoto izrādi uzaicināt vecākus. Visi kopīgi domāja, kā nodot ziņu vecākiem. Vispirms bērni piedāvāja mājās pateikt vecākiem, ka jānāk uz pirmsskolu. Nākamajā dienā izrādījās, ka gandrīz visi bija aizmirsuši mājās pateikt par izrādi. Atceroties dzimšanas dienu ballītes, kāds no bērniem ierosināja izgatavot ielūgumus. Pārējie bērni piekrita un izgatavoja ielūgumus (bez teksta) katrs savā izvēlētajā tehnikā.

Tekstu ielūgumos katra grupa rakstīja tam paredzētajā laikā, bet pārējie bērni, kas nerakstīja ielūgumus, iesaistījās patstāvīgajās rotaļnodarbībās, piemēram, lasīja (skatījās) grāmatas, zīmēja/veidoja aplikācijas u. c., izspēlēja izrādes daļas, rotaļājās. Tekstu ierakstīšana ielūgumos mums prasīja vairākas dienas.

Šajā rotaļnodarbībā man bija svarīgi panākt, lai bērni uzdrošinās rakstīt. Zināju: bērni kopš mazotnes gandrīz vienmēr ir gatavi atdarināt to, ko dara pieaugušie un citi bērni. Pārliecību, ka viņi kaut ko neprot, iespējams, bērnos izveidojuši pieaugušie, aizrādot par nepareizu rakstīšanu.

Grupā nebija neviena bērna ar īpašām vajadzībām, kuram nederētu kļūdu un meklējumu pieeja, tādēļ šajā rotaļnodarbībā bērniem varēju ļaut pašiem konstruēt zināšanas par burtiem un skaņām. Šajā nodarbībā iegūto informāciju par to, cik precīzi bērni atpazīst skaņas un vai zina, ar kuriem burtiem tās pierakstīt, izmantošu, plānojot nākamās rakstīšanas nodarbības.

16. pielikums. Rotaļnodarbības plāna veidne

Temata nosaukums	Vecuma grupa	Laiks
Sasniedzamie rezultāti		
Ziņa bērnam Rotaļnodarbībā sasniezamais rezultāts*		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Rotaļnodarbības apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Apjēgšana		
Refleksija		
		Bērnu piedalīšanās vērtēšanā Summatīvā vērtēšana

Resursi

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

17. pielikums. Kritēriju lapa skolotāja vadīta mācību procesa izvērtēšanai

Mācību procesa daļa	Skolotājs	Jā/nē
Aktualizācija	Pievērš uzmanību, rada interesi.	
	Pārrunā sasniežamos rezultātus.	
	Aktivizē un vērtē iepriekšējās zināšanas un prasmes.	
Apjēgšana	Sniedz jaunu informāciju.	
	Virza mācīšanos un atbalsta.	
	Dod iespēju jauno saturu lietot.	
	Sniedz atgriezenisko saiti.	
Refleksija	Vērtē sniegumu.	
	Sekmē pārnesi.	

18. pielikums. Kritēriju lapas piemērs novērojumu dokumentēšanai par bērna mācīšanos tematā “Kā lai izaudzē?”

Metodiskais komentārs

Temata izziņas laikā veikto formatīvo vērtējumu skolotājs dokumentē tabulā katram bērnam, atzīmējot novērojumu ar simboliem:

V – dara patstāvīgi; / – dara ar atbalstu; – – vēl nedara.

Skolotājs var veidot vienu tabulu visai grupai, datumu vietā ierakstot bērnu vārdus.

Bērns:	1. nedēļa	X nedēļa	X nedēļa	X nedēļa	Piezīmes
Kritēriji					
Pievērš uzmanību augiem.					
Pamana izmaiņas augos.					
Prognozē, kādas izmaiņas varētu sagaidīt turpmāk.					
Rāda, stāsta citiem par augiem.					
Nosauc auga daļas.					
Rūpējas par savu augu.					
Atbilstoši lieto darbarīkus.					
Darbojas, pēta sēklas.					
Salīdzina un šķiro (sēklas, augus u. c.).					

19. pielikums. Snieguma līmeņu apraksta piemērs bērna snieguma vērtēšanai temata “Kā lai izaudzē?” noslēgumā

Metodiskais komentārs

Vērtējumu dokumentē snieguma līmeņu apraksta veidnē. Šādu veidni sagatavo katram bērnam.

Sasniedzamais rezultāts tematā. Patstāvīgi un secīgi stāsta par izaudzētā auga augšanas ciklu un augšanai nepieciešamajiem apstākļiem, balstoties uz savu pieredzi.

Uzdevums bērnam. Parādi un pastāsti, kādas izmaiņas notika ar sēklu, kopš tu to iesēji (iestādīji)!

Kritērijs	Apguvis padziļināti	Apguvis	Turpina apgūt	Sācis apgūt
Lieto vārdus (vārdu krājums) un jēdzienus atbilstoši situācijai.	Patstāvīgi un regulāri lieto tematā apgūtos un izmantotos vārdus un jēdzienus, bez uzaicinājuma stāstot par izaudzēto augu un savām darbībām.	Stāstot min auga daļu nosaukumus (sakne, stumbrs, zieds, pumpurs, lapa), izmantotos darbarīkus, nepieciešamos resursus un augšanas apstākļus.	Ar pieaugušā atbalstu nosauc auga daļas, izmantotos darbarīkus, nepieciešamos resursus un augšanas apstākļus.	Uz pieaugušā jautājumiem par auga daļām, izmantotajiem darbarīkiem, nepieciešamajiem resursiem un augšanas apstākļiem atbild, tos uzminot, vai atbild neprecīzi.
Stāsta par auga augšanas secību.	Skaidro augu augšanas secību, balstoties savos novērojumos un izdarītajos secinājumos.	Secīgi stāsta par novērotajām izmaiņām auga augšanas laikā.	Ar pieaugušā atbalstu stāsta par auga izmaiņām augšanas laikā.	Uz pieaugušā jautājumiem par auga augšanas secību stāsta neprecīzi vai atbildi uzmin.
Balstoties uz savu pieredzi, secina par auga augšanai nepieciešamajiem apstākļiem.	Patstāvīgi izskaidro auga augšanas likumsakarības (kāpēc kaut kas notika vai nenotika).	Nosauc auga augšanai nepieciešamos apstākļus (gaisma, ūdens, siltums).	Ar pieaugušā atbalstu nosauc auga augšanai nepieciešamos apstākļus (gaisma, ūdens, siltums).	Uz pieaugušā jautājumiem par auga augšanai nepieciešamajiem apstākļiem stāsta neprecīzi vai atbildi uzmin.

20. pielikums. Veidne bērna mācību snieguma vērtējuma aprakstam

Metodiskais komentārs

Sasniegumi mācībās tiek aprakstīti, ņemot vērā datus/informāciju, kura iegūta, sistematiski vērojot un vērtējot bērna sniegumu.

Katrā daļā iekļautie ieteikumi ir rekomendējoši. Tas nozīmē, ka visus nosauktos punktus aprakstīt nav nepieciešams, taču tie izmantojami, lai veidotu visaptverošu priekšstatu par bērna sniegumu.

Vērtēšanas process balstās uz pirmsskolas izglītības 3. posma noslēgumā plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem VISC pirmsskolas mācību programmas paraugā. Bērna snieguma līmeņa noteikšanai var izmantot VISC pirmsskolas mācību programmas paraugu.

Bērna vārds, uzvārds

1. Dzimšanas dati.
2. Laikposms, kurā bērns apmeklējis pirmsskolu un apguvis obligāto pirmsskolas izglītības programmu.

Bērna pašraksturojums

Informācija, kas iegūta, intervējot bērnu un vērojot bērna patstāvīgu darbošanos. Informācijas ieguvei var izmantot šādus interviju jautājumus.

- Ko tu dari ar prieku, kas tev padodas?
- Ar ko tu šodien vēlētos nodarboties, ko tu gribētu darīt? Kāpēc tu izvēlētos darīt tieši to?
- Kā tu vislabprātāk palīdzētu grupas bērniem, ko tu darītu?
- Ko tu varētu darīt katru dienu un nenogurt?
- Kas šajā (nodarbībā/pastaigā ...) tev visvairāk patika. Kāpēc?
- Ko tev patīk darīt bērnudārzā (grupā, ārā u. c.)?
- Palūkojies uz savu/grupas paveikto darbu! Padomā, ar ko tu vari lepoties!

Caurviju prasmju attīstība

Caurviju prasmju apraksts tiek veidots, izmantojot datus/informāciju, kas iegūta saskarsmē ar bērniem, skolotājiem.

Bērnām raksturīgais tiek apkopots stāstījuma formā, norādot uz katra individuālajām stiprajām pusēm un attīstības vajadzībām.

Sasniegumi mācību jomās
Bērna snieguma līmeņu apraksts

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Bērns ir uzsācis sasniedzamā rezultāta apguvi, bet viņam ir nepieciešams atbalsts un regulāri skolotāja apstiprinājumi uzdevuma izpildei.	Bērns plānoto sasniedzamo rezultātu ir apguvis daļēji, un tas nav noturīgs, dažkārt vēl nepieciešami atbalsta materiāli vai skolotāja pamudinājums.	Bērns plānoto sasniedzamo rezultātu ir apguvis pilnībā, un tas ir noturīgs, spēj to lietot patstāvīgi pazīstamās un nepazīstamās situācijās.	Bērns plānoto sasniedzamo rezultātu ir apguvis pilnībā, un tas ir noturīgs, spēj to lietot patstāvīgi daudzveidīgās situācijās un pamatot pielietoto stratēģiju izvēli.

Valodu mācību joma

Raksturojiet, kā bērns • skaidro, kāpēc cilvēki sazinoties lieto valodu; • jautā par neskaidro, atbild uz konkrētu jautājumu; • piedalās sarunā, nepārtrauc runātāju, lieto runas intonācijas, paužot emocijas atbilstoši saziņas situācijai; • klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas; • atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu; • saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, arī par savām emocijām un rīcību; • atšķir un nosauc skaņas vārdā, pareizi izrunā visas skaņas; • skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu; • lasa vārdus un saprot izlasīto; • raksta rakstītos burtus neierobežotā laukumā. Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!			
Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti

Mazākumtautību programmā papildus raksturojiet latviešu valodas apguvi. Raksturojiet, kā bērns • atbild uz jautājumiem par redzēto un dzirdēto; • jautā, lai iegūtu informāciju; • iesaistās sarunā par tematiem, kuri saistīti ar ikdienu un mācību procesu; • izsaka savas vajadzības; • izrunā skaņas; • pazīst iespiestos burtus; • lasa un saprot īsus ikdienas situācijās un mācību procesā biežāk lietojamus vārdus. Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!			
Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti

Sociālā un pilsoniskā mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- apzinās sevi, piederību ģimenei, stāsta par savu dzīves vietu, tās tuvāko apkārtni, kur jūtas emocionāli un fiziski droši;
- nosauc savas un cita emocijas un izpauž tās atbilstoši situācijai;
- stāsta par izglītības iestādi, kuru apmeklē;
- novērtē paša izvēlētu un patstāvīgi veiktu darbību;
- sadarbojoties īsteno kopīgu uzdevumu un vienojas par kopīgu mērķi;
- skaidro un atšķir labu rīcību no sliktas, sniedz emocionālu un praktisku atbalstu;
- nosauc ārkārtas palīdzības izsaukuma numuru 112 un skaidro, kuros gadījumos to nepieciešams izmantot;
- skaidro, ka cilvēki ir dažādi;
- skaidro, ka Latvija ir daļa no pasaules;
- atpazīst, nosauc un ar cieņu izturas pret Latvijas valsts simboliem;
- saprot vienotu kārtības un drošības noteikumu nozīmi, ievēro tos;
- patstāvīgi sagatavojas darbam, izvēloties nepieciešamos materiālus;
- patstāvīgi ģērbjas un seko līdzi sava apģērba kārtībai, apzinās laikapstākļu ietekmi uz apģērba izvēli;
- ēd, ievērojot galda kultūru;
- prognozē dažādas rīcības sekas ar personisko veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- zīmē, glezno, veido, rada kolāžu, mērķtiecīgi variē un kombinē krāsas, līnijas, laukumus, tekstūras dažādos formātos un ritmos;
- dzied individuāli, atbilstoši dziesmas tonalitātei un ritmam ar pavadījumu un bez tā;
- dejo vienkāršus deju soļus atbilstoši mūzikas ritmam un tempam;
- izspēlē pašu izdomātu vai literārā darba sižetu;
- runā dzejoļus; maina balss skaļumu un runas tempu atbilstoši dzejoļa saturam;
- vēro, klausās un iztēlojas; rada un īsteno ideju daudzveidīgā mākslinieciskā darbībā;
- mākslinieciskajā darbībā mērķtiecīgi eksperimentē ar paša izvēlētiem materiāliem un tehniskajiem paņēmieniem;
- muzicē individuāli un kopā ar citiem: dzied, spēlē skaņu rīkus, izpilda (improvizē) muzikāli ritmiskas kustības;
- stāsta par savu pieredzi radošā darbībā, raksturo vizuālās mākslas, mūzikas un literārā darba radīto pārdzīvojumu;
- iepazīst latviešu un citu tautu tradicionālajai kultūrai raksturīgās dejas, dziesmas, zīmes, svētkus.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Dabaszinātņu mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- eksperimentējot salīdzina no stikla, koka, plastmasas, papīra, akmens izgatavotu priekšmetu īpašības un to izmantošanas iespējas;
- novērojot, salīdzinot un eksperimentējot izzina apkārtņē raksturīgo iežu un ūdens īpašības;
- novēro līdzenu un nelīdzenu zemes virsmu tuvākajā apkārtņē un stāsta par novēroto;
- stāsta par atšķirīgās diennakts daļās un gadalaikos novērotajām pārmaiņām dabā un laikapstākļiem;
- novēro debess ķermeņus, stāsta par novēroto;
- novērojot, salīdzinot un eksperimentējot izzina tuvākajā apkārtņē raksturīgo dzīvo organismu – augu, dzīvnieku un sēņu – pazīmes;
- iesaistās tuvākās apkārtnes sakopšanas darbos;
- saprot, ka jāsaudzē daba un tās resursi;
- ievēro un skaidro drošas uzvedības noteikumus saskarsmē ar dzīvniekiem, augiem un sēnēm.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Matemātikas mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- praktiskā darbībā nosauc priekšmetu skaitu desmit apjomā;
- skaitu apzīmē ar tam atbilstošiem cipariem, raksta ciparus;
- praktiskā darbībā veido skaitļa sastāva dažādas variācijas desmit apjomā;
- grupē priekšmetus pēc vairākām pazīmēm;
- salīdzina priekšmetus, priekšmetu kopas pēc skaita un lieluma, lietojot jēdzienus “vairāk”, “mazāk”, “tikpat”, “lielāks”, “mazāks”;
- ar nosacītiem mēriem nosaka garumu, platību un ietilpību, ar lineālu mēra garumu;
- pēc nosacījuma un radoši veido sakārtojumus, to skaitā ritmiskās rindas no priekšmetiem un ģeometriskajām figūrām;
- izsaka pieņēmumu par skaitu attēlos un priekšmetu kopās un skaitot to pārbauda;
- izzina ģeometriskās figūras, to skaitā telpiskus ķermeņus, raksturo to formu, saista ar atpazīstamiem objektiem, vēro tos no cita skatpunkta;
- nosauc objektu atrašanās vietu telpā un plaknē.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Tehnoloģiju mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- stāsta par savas ieceres nepieciešamību, risinājuma meklēšanu un izvēli;
- plāno savas ieceres īstenošanas soļus, izvēlas nepieciešamos materiālus;
- īsteno savu ieceri, ievērojot drošības noteikumus attiecībā uz darba piederumu un instrumentu lietojumu;
- novērtē ieceres īstenošanas procesu un rezultātu;
- apgūst dažādus darba paņēmienus un drošības noteikumus savas ieceres īstenošanai no papīra un tekstilmateriāliem;
- savieno detaļas un iegūst sev vēlamo konstrukcijas formu no piedāvātajiem vai paša izvēlētajiem materiāliem;
- veido, iegūst sev vēlamo formu no piedāvātajiem vai paša izvēlētajiem plastiskajiem materiāliem;
- tur un pareizā satvērienā lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus;
- piedalās vienkāršu un veselīgu ēdienu pagatavošanā, iepazīstot veselīga uztura nozīmi.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma

Raksturojiet, kā bērns

- pārvietojas sev un citiem drošā veidā dažādās šķēršļu joslās un kustību rotaļās; apvieno soļošanu, skriešanu, rāpošanu, rāpšanos, notur līdzsvaru, izvēlas pārvietošanās veidu atbilstoši situācijai;
- pārvar šķēršļus sev un citiem drošā veidā, izvēlas darbības veidu atbilstoši situācijai;
- pārvieto priekšmetus sev un citiem drošā veidā, izvēlas darbības veidu atbilstoši situācijai;
- ar prieku iesaistās fiziskajās aktivitātēs un veido veselīga dzīvesveida ieradumus;
- saskata iespējamās traumu gūšanas veidus un ievēro drošības noteikumus, pārvietojoties, pārvarot šķēršļu joslu, pārvietojot priekšmetus;
- apzinās savu dzimumu un ķermeņa neaizskaramību;
- ikdienā regulāri ievēro personīgo higiēnu;
- stāsta, kādi individuālie aizsardzības līdzekļi jālieto dažādās kustību aktivitātēs.

Iekrāsojiet bērna zināšanām un prasmēm atbilstošo līmeni!

Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
-------------	---------------	---------	------------------------

Ieteikumi turpmākai izaugsmei

Uzrakstiet 2 vai 3 konkrētus ieteikumus, kas sekmēs bērna turpmāko izaugsmi. Saistiet šos ieteikumus ar iepriekš minēto. Adresējiet ieteikumus vecākiem.

Datums, skolotāji, kas aizpildīja.

Pirmsskolas izglītības iestādes vadītājs, paraksts.

21. pielikums. Kritēriju lapas piemērs bērna izaugsmes vērtēšanai matemātikā

Metodiskais komentārs

Mācību procesā skolotāji un/vai atbalsta speciālisti vēro un vērtē bērna zināšanu, prasmju un izpratnes attīstību, ņemot vērā izveidoto, vecumposmam atbilstošo kritēriju sarakstu. Konkrētā datumā iekrāso vai ar simboliem atzīmē novēroto apguves līmeni kritērijiem atbilstošās ailēs, piemēram, sarkans – nav novērots, jāstimulē izaugsme; dzeltens – novērots neregulāri, jāturpina mācīties; zaļš – novērots regulāri; zils – novērots atbilstoši nākamajam vecumposmam. Ņemot vērā iegūto informāciju, skolotāji plāno turpmāko darbu ar bērnu grupu vai bērnu individuāli. Skolotāji vienojas, kad īstenos atkārtotu vērtēšanu.

Bērna izaugsmes vērtējums (2 gadi)

Vārds, uzvārds	vecums	grupa
Vērtē _____		
<i>(skolotāji, atbalsta speciālisti u. c., kas iesaistīti mācību procesā)</i>		
Vecāki informēti _____		

* Kritēriji atvasināti no pirmsskolas mācību programmā plānotajiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem pirmsskolas izglītības pirmajā posmā.

Kritēriji*	Datums	Datums	Datums, plānotās darbības izaugsmes veicināšanai
MATEMĀTIKA			
Matemātikas valoda			
Saprot vārdus “viens” un “daudz” (atnes, iedod vienu/daudz priekšmetu/priekšmetu).			
Nosauc priekšmetu skaitu (līdz 2).			
Figūru īpašību, novietojuma un raksturojošo lielumu izpēte.			
Atšķir priekšmetu apaļas un stūrainas formas.			
Ar priekšmetiem demonstrē izpratni par jēdzieniem “uz”, “zem”.			
Sakarības starp lielumiem.			
Parāda, izvēlas mazu/lielu, īsu/garu priekšmetu.			
Atlasa vienas krāsas priekšmetus.			
Veido rindas no priekšmetiem.			

22. pielikums. Temata “Kā lai izaudzē?” plāna piemērs*

Kā lai izaudzē?	Vecuma grupa 4–5 gadi	Laiks 4 nedēļas
Sasniedzamie rezultāti		
Ziņa bērnam. Augi noteiktos apstākļos aug un izmainās. (Piezīmes skolotājam: savvaļas un/vai kultivētie; auga daļas: sakne, stumbrs, zieds, pumpurs, lapa, augļi; augšanas cikls; apstākļi: gaisma, ūdens, barība, siltums.) Tematā sasniedzamais rezultāts*. Patstāvīgi un secīgi stāsta par izaudzētā auga augšanas ciklu un augšanai nepieciešamajiem apstākļiem, balstoties uz savu pieredzi.		
Caurviju prasmes un tikumi	Mācību jomas	
Pašvadīta mācīšanās. Izsaka atziņas/spriedumus par savu mācīšanos un savu personīgo ieguldījumu (es laistīju, un augs izauga vai neizauga u. tml.). Atbildība. Pats aprūpē savu augu.	Dabaszinātņu mācību joma. Nosauc un parāda augu daļas (sakne, stumbrs/kāts, zieds, pumpurs, lapa). Valodu mācību joma. Atbild uz jautājumu vienkāršā paplašinātā teikumā. Stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, saskaņojot vārdus dzimtē, skaitlī un locījumā. Matemātikas mācību joma. Grupē priekšmetus un skaidro, pēc kādām pazīmēm sagrupēja. Sociālā un pilsoniskā mācību joma. Sakārto savu darba vietu pēc darba (slauka ar slotiņu, notīra ar mitru lupatiņu). Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma. Izmanto dažādas krāsas (krāsu palete) savā radošajā darbībā.	
Temata apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Informē vecākus Nosūta vecākiem e-pastu/izliek informatīvajā stendā temata nosaukumu, ziņu bērnam, temata plāna īsu kopsavilkumu atbilstoši sasniedzamajam rezultātam.		Skolotājs novēro, kuras bērna priekšzināšanas par audzēšanu un augu daļām parādās viņa darbībā, pieraksta novērojumus, tos izmanto, plānojot mērķtiecīgas rotaļnodarbības atsevišķiem bērniem un bērnu grupām.

* Sasniedzamos rezultātus pielāgo bērna mācību un attīstības vajadzībām, samazinot vai palielinot grūtības pakāpi.

Temata apguves norise		
Aktualizācija		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Noskaņo bērnus temata apguvei - Izmanto ātri diedzējamas sēklas dīgstu audzēšanai telpā, izmanto āra vidi (pēta dobes), izmanto izaudzētus dīgstus ēšanai. - Demonstrē un skaļi komentē savu darbību augu kopšanā un audzēšanā, pakāpeniski iesaista bērnus rūpēs par augiem (aplej, mazgā lapas, pārvieto). Patstāvīgā rotaļdarbība - Dabaszinātņu centrā izvieto sēklas kopā ar dārzkopības darbarīkiem, dažāda veida un izmēra puķu podiem, augsni, smiltīm, granti, kā arī uzkopšanas darba rīkus. - Matemātikas centrā izvieto sajauktas sēklas (lielas, mazas, krāsainas), pincetes, dažāda izmēra trauciņus, tukšas olu kastes, ledus trauciņus u. c. - Valodas centrā izvieto attēlus, grāmatas (enciklopēdijas), piedāvā video, audio materiālus par augiem un audzēšanu, didaktiskās spēles; notikumu secības kartītes. - Mākslas centrā novieto dzīvus ziedus un augus, dabā novēroto augu attēlus, molbertu, krāsas, krītiņus, zīmuļus. “Runājošā siena” Sāk veidot “runājošo sienu”, piestiprinot temata nosaukumu, lielo jautājumu un ziņu bērnam.	- Novēro augus, pievērš uzmanību izmaiņām (pirmie asni, kātiņš, lapiņas; augs stiepas garumā; kokiem pumpuri). - Uzdod jautājumus par augiem, stāsta par savu pieredzi, dalās ar savām zināšanām. - Palīdz pieaugušajiem rūpēties par augiem. - Gan neizmantojot darbarīkus, gan izmantojot darbarīkus, piepilda puķu podus ar augsni, smiltīm, granti. - Pārber augsni, smiltis, granti no viena poda citā. - Sēj sēklas puķu podos. - Saslauka uz grīdas un uz galda izbirušo augsni. - Pēta sēklas, salīdzina, šķiro. - Ber sēklas dažāda izmēra trauciņos, pārber no viena citā. - Pēta attēlus, grāmatas, skatās video, klausās grāmatu audio ierakstus. - Komentē redzēto, dzirdēto un salīdzina ar savu pieredzi. - Glezno, zīmē novēroto vai iztēles gleznas.	- Novēro, kuri bērni pievērš/ nepievērš uzmanību augiem, kuri pamana izmaiņas, spēj prognozēt, kas notiks turpmāk, lai piedāvātu viņu priekšzināšanām atbilstošas mācību situācijas. - Novēro, kuri bērni prot sakopt darba vietu ar birstīti un lupatiņu, kuriem nepieciešama palīdzība. - Novēro, kuri bērni izvēlas augsni podiņu piepildīšanai un sēšanai, kuri izmanto jebkuru materiālu. - Novēro, pēc kurām pazīmēm bērni šķiro sēklas un kuri bērni spēj paskaidrot savu izvēli. - Novēro, kurus augus bērni atpazīst un nosauc. - Pievērš uzmanību tam, kā bērni stāstot saskaņo vārdus dzimtē, skaitlī, locījumā. - Ieklausās, vai bērni stāstot lieto atsevišķus vārdus, vienkāršus nepaplašinātus vai paplašinātus teikumus. - Novēro, vai zīmējumā izmanto vienu vai vairākas krāsas.
Apjēgšana		
Informē vecākus - Satiekot vecākus dienas beigās, palīdz bērnam pastāstīt par dienā paveikto ar uzvedinošu jautājumu palīdzību. - Izceļ katra bērna panākumus un nepieciešamības gadījumā pārrunā, kā sniegt bērnam atbalstu.	Rāda, stāsta vecākiem par to, ko darījuši un iemācījušies.	

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
Patstāvīgā rotaļdarbība • Matemātikas centrā rosina bērnus šķirot sēklas pēc vairākām pazīmēm (lielums un krāsa, forma un krāsa, smarža un lielums). • Valodas centrā lasa stāstus par augiem un audzēšanu, pārrunā izlasīto. • Mākslas centrā ik pa laikam maina augus un mudina bērnus tos attēlot. • Darbojoties kopā ar bērniem, komentē savas darbības: stāsta un demonstrē, kā ar maņām var izpētīt augu daļas pirms zīmēšanas/gleznošanas (ar pirkstu viegli velk gar auga kātu, lapām u. c.); apraksta auga izskatu, lietojot īpašības vārdus, kas saskaņoti ar lietvārdu dzimtē, skaitlī, locījumā. • Rosina bērnus salīdzināt savu zīmējumu ar reālo augu, pievēršot uzmanību detaļām (vai ir kāts, lapas, zieds) un krāsām (vai atbilst dabā novērotajam). Skolotāja vadītās rotaļnodarbības • Dabaszinātņu centrā pajautā bērniem, kur augi labāk augtu: augsnē, smiltīs vai grantī. • Ja bērni paši neierosina, piedāvā pārbaudīt, iesējot sēklas podiņos ar dažādu pildījumu. • Piedāvā veikt eksperimentus, jautājot bērniem par dažādām vietām, kur varētu novietot podiņus ar iesētajām sēklām, lai pārbaudītu, kur tie labāk aug. • Jautā, kas pēc bērnu domām notiks, ja augu vispār neaplies, ja aplies vairākas reizes dienā u. tml., rosina to pārbaudīt praksē.	• Pēta sēklas un raksturo to izskatu. • Izvēlas, pēc kādām pazīmēm sēklas šķirot. Sašķiro tās. • Darbojas ar didaktiskajām spēlēm. • Prognozē stāstu turpinājumu. • Pārrunā izlasīto, jautā par neskaidro. • Glezno, zīmē redzamos augus, attēlo augu daļas. • Izvērtē savu zīmējumu un vajadzības gadījumā to uzlabo. • Zīmējumos attēlo dzirdēto, piedzīvoto, stāsta par saviem zīmējumiem. • Pamato savas domas par to, kur augi labāk augtu. • Izsaka ierosinājumus sagatavoto podiņu novietošanai (piemēram, uz palodzes, uz galda, skapī, ledusskapī u. tml.). • Izgatavo zīmes, lai zinātu, kurš podiņš jāaplej vairākas reizes un kurš jāatstāj bez ūdens. • Katru dienu pārbauda, kas notiek ar eksperimentā iesētajām sēklām, pārrunā novēroto, secina.	• Pievērš uzmanību tam, kā bērni stāstot saskaņo vārdus dzimtē, skaitlī un locījumā. • Ieklausās, kā bērns pamato savu izvēli. • Novēro, kā bērni izvieto kartītes, kurās secīgi attēlotas veiktās darbības. • Novēro, vai bērns cenšas uzlabot savu zīmējumu. • Novēro, vai bērns izmanto dažādas krāsas. • Novēro, kuri bērni izsaka ierosinājumus, kuri spēj pamatot savas domas un spriedumus. • Novēro, kuri bērni patstāvīgi interesējas par eksperimentu rezultātiem, novēro pārmaiņas un kuras jāmudina to darīt.

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
- Tikai tad, kad ir veikti vērojumi un pārrunāti eksperimentu rezultāti, mudina bērnus izvēlēties sēklas sēšanai un pašam izvēlēties savu augu: - demonstrē, kā ar dažādiem rīkiem paņemt augsni, piepildīt trauku un nolīdzināt augsni; - demonstrē un stāsta, ka lielākās sēklas augsnē sēj dziļāk, bet mazākās seklāk; - aplej iesēto augu, komentējot par ūdens daudzuma lietošanu; - piestiprina savam puķu podam zīmi, kurā uzzīmēts iesētais augs un uzrakstīts vārds; - sakopj savu darba vietu. - Rosina bērnus prognozēt, cik dienas paies, līdz sēklas izdīgs. Atbalsta bērnus, seko līdzi un atgādina, lai bērni reģistrē dienu skaitu. - Runājas ar bērniem individuāli vai mazās grupās, uzdod jautājumus, mudinot bērnus domāt par to, kas ir izmainījies un kādas izmaiņas varētu sagaidīt turpmāk. - Palīdz bērnam atrast atbildes uz viņu jautājumiem. - Sarunās lieto vienkāršus paplašinātus teikumus, saskaņojot vārdus dzimtē, skaitlī, locījumā; papildina bērna domu, palīdzot secināt. - Fotografē vai citādi reģistrē bērnu darbības un augošos stādus, lai fiksētu izmantotu kā atgādnē bērniem.	- Individuāli izvēlas sēklas, piepilda podiņu ar augsni tā, lai augsne nebūtu sablīvēta, iesēj sēklu un aplej. - Vai nu uz podiņa (ja iespējams) vai uz papīra uzzīmē/uzraksta, ko iesējis vai iestādījis, kā arī savu vārdu. - Sakopj darba vietu ar slotiņu un lupatiņu. - Piedāvā idejas, kā reģistrēt dienu skaitu līdz sēklu izdīgšanai. - Salīdzina dažādu sēklu dīgšanas laiku (vairāk/mazāk dienas). - Prognozē, kā augs izmainīsies. - Rūpējas par savu augu, reģistrē novērojumus par to, kā tas izmainās (zīmējumi, skolotāja pierakstīti komentāri, paša bērna pieraksti; var būt gan kā švīkas, gan atsevišķi burti, gan vārdi).	- Novēro, cik rūpīgi un atbildīgi bērni darbojas, lai iesētu augus. - Novēro, kuri bērni prot sakopt darba vietu ar birstīti un lupatiņu, kuriem nepieciešama palīdzība. - Novēro, kuri bērni patstāvīgi atceras reģistrēt novērojumus/kurus bērnus jārosina to darīt; kādā veidā novērojumus reģistrē un vai var paskaidrot, kas ir izmainījies. - Novēro, vai saskaņo vārdus dzimtē, skaitlī, locījumā, salīdzinot darbības, objektus. - Novēro, vai bērns patstāvīgi un atbildīgi rūpējas par savu augu, vai arī uz to ir jāmudina.

Temata apguves norise		
Apjēgšana		
Skolotāja darbības	Iepējamās bērna darbības	Vērtēšana mācīšanās atbalstam
“Runājošā siena” • Temata laikā pievieno fotogrāfijas, bērnu darbus un pieraksta gan bērnu komentārus, gan skolotāja skaidrojumus. • Mudina bērnus izmantot “runājošo sienu”, lai atsauktu atmiņā mācīšanās procesu.	• Piedalās izvēlē, ar ko papildināt “runājošo sienu”. • Komentē fotogrāfijas, savus darbus, stāsta par paveikto, pieraksta komentārus.	
Refleksija		
• Aicina bērnus parādīt un pastāstīt, kas noticis ar sēklu, kopš tā tika iesēta. • Ar jautājumiem palīdz bērnam atcerēties piedzīvoto un paveikto. Vecāku informēšana • Nosūta visiem vecākiem kopīgu e-pastu/izveido aprakstu, ko pielikt pie ziņojumu dēļa u. tml., aprakstot temata laikā paveikto un apgūto. • Individuāli informē bērnu vecākus par bērna panākumiem.	Stāsta par paveikto, izmantojot savus reģistrētos novērojumus un/vai skolotāja atgādnēs.	Bērna piedalīšanās vērtēšanā Secina, izsaka atziņas par savu mācīšanos (“Kā es to iemācījos, kad sapratu, kas man palīdzēja?” utt.) Summatīvā vērtēšana Dokumentē bērna sniegumu atbilstoši izvirzītajiem sasniegtajiem rezultātiem. Nosaka nākamās mācību vajadzības. Temata izvērtēšana • Izvērtē veiksmīgākās rotaļnodarbības, kuras palīdzēja bērniem sasniegt sasniegtos rezultātus. • Atzīmē idejas un ierosinājumus temata uzlabošanai.

Resursi. Telpaugi puķu podos, grieztie ziedi. Dažādas sēklas (zirņi, pupas, puķu un dārzeņu sēklas) un izaugušo augu dēsti; attēli ar augiem, kuru sēklas ir izliktas izpētei; sēklu aplis. Pincetes, dažāda lieluma trauciņi, tukšas olu kastes, sietiņi, piltuves. Puķu podi, aug-sne, smiltis, grants, slotiņa un lāpstīņa tīrīšanai, lejkannas. Papīrs, guašas krāsas, ūdenskrāsas, zīmuli, krītiņi, flomāsteri.

Metodiskie ieteikumi. Bērni tematu izzina, patstāvīgi darbojoties, novērojot augus un ar skolotāja palīdzību secinot, saskatot sakarības. Organizē pastaigas, ekskursijas (apmeklē citas pirmsskolas grupas, botānisko dārzu, siltumnīcu, lauku sētu, dārzniecību), pastaigas laikā pievērš uzmanību augiem, piemēram, zīlei, kura sākusī dīgt. Vērtēšanu skolotājs veic

sarunājoties un novērojot. Lieliski, ja bērnu izaudzētos stādus var iestādīt dārzā un novērot, kā tie aug visu vasaru, bet rudenī novākt dārzeņu ražu un savākt puķu sēklas. **Mēneša sasniegtie rezultāti matemātikā, valodā, mākslā, vērtībās un caurvijās ir realizējami ikdienā arī citā kontekstā, ne tikai saistībā ar augiem.**

Papildu aktivitātes. Mūzikā ar dziesmu palīdzību bērni paplašina vārdu krājumu, piemēram, dziesmas par augiem un to audzēšanu (“Stādīju ieviņu”, “Parād’, mazais balodīti, kā sēj magonītes”).

Sporta nodarbībās izpilda stiepšanās vingrojumus, aicinot bērnus ar kustībām attēlot, kā aug augi (piem., iztēloties, ka viņi ir sēkliņas zemē, kas sāk augt un stiepties).

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē